

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ
ПРОСТОРІ»

13-14 червня 2024 року

м. Одеса

13-14 червня 2024 року, Національний університет «Одеська політехніка»

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО "ХАІ"
ОДЕСЬКА РЕГІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
ЖУРНАЛІСТІВ УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ»**

13-14 червня 2024 року, м. Одеса

ОДЕСА - 2024

УДК 342.5 (477)

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Україна у сучасному міжнародному просторі» містить тези наукових праць, у яких розглядаються: історія дипломатії та зовнішньої політики; міжнародне право та порівняльне правознавство; публічне управління та адміністрування. Особливу увагу приділено питанням суспільної комунікації та проблемам соціально-культурного і економічного розвитку. Також розглянуто проблематику зовнішньої політики України та міжнародних відносин. Не залишилися осторонь питання впливу повномасштабного вторгнення на територію України на світовий розвиток та нові світові реалії в умовах військової агресії російської федерації.

Редакційна колегія:

Марущак В. П. – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державознавства, права та європейської інтеграції

Національного університету «Одеська політехніка»

Шапиро Я. Д. - директор U-Nation, амбасадор Агенції регіонального розвитку Одеської області

Іщенко І. В. - доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

Красножон Л. – доктор економічних наук, завідувач кафедри економіки Університету Лойоли (Новий Орлеан, США)

Фурман А. А. - доктор психол. наук, професор, директор Інституту гуманітарних наук Національного університету «Одеська політехніка»

Прокопович І. В. – доктор техн. наук, професор, директор ННІ медичної інженерії Національного університету «Одеська політехніка»

Чістякова І. М. – кандидат філософських наук, доцент, завідувачка кафедри міжнародних відносин та права Національного університету «Одеська політехніка»

Прилуцька А. Є. – канд. філос. наук, проф. ХАІ, завідувачка кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Гегечкорі О. В. – доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

Смолякова І. Д. – канд. пед. наук, доцент каф. фізкультури та спорту Національного університету «Одеська політехніка»

Кудлай І. В. – ст. викладач кафедри міжнародних відносин та права Національного університету «Одеська політехніка» (відповідальний секретар)

Рецензенти:

Пахомова Т. І. – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій НН Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»

Ніколіна І. І. – кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету

Україна у сучасному міжнародному просторі: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (13-14 червня 2024 р., м. Одеса). Одеса: Одеська політехніка, 2024. 148 с.

©Колектив авторів, 2024

ISBN 978-966-8019-73-9

Одеська політехніка, 2024

ЗМІСТ

Оборський Г. О. *Вища освіта в Україні під час повномасштабної війни з РФ*..... 10

СЕКЦІЯ 1 «ІСТОРІЯ ДИПЛОМАТІЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ»

Гуцол О. І., Моїсеєва Т. М. *Карибська криза 1962 р.: передумови та уроки*..... 14

Доперук В. І., Алі Абдалла Сагір *Становище курдів Туреччини*.....17

Латова М., В., Татакі Д. Д. *Енергетична дипломатія: вплив енергетичних ресурсів на світову політику*..... 22

Моїсеєва Т. М. *Парламентський союз держав-членів організації ісламського співробітництва (PUIC): засади діяльності (за матеріалами сайту PUIC)*..... 25

Райков С. В., Білоусов О. С. *Державна ідеологія російського режиму: екскурс*.....29

СЕКЦІЯ 2 «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО»

Гавриленко Н. Н., Моїсеєва Т. М. *Торівля та логістика після Brexit: аналіз впливу на британський та європейський бізнес*.....32

Горбачова О. І., Бабіна В. О. *Стан та перспективи торговельних відносини України з країнами Європейського союзу під час повномасштабного вторгнення* 35

Лозовщук С. І., Чістякова І. М. *Brexit та його наслідки для ЄС*.....38

СЕКЦІЯ 3 «СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»

Деркач К. Г., Кубко В. П. *Принцип RAISOND'ETAT (національні інтереси) у зовнішній політиці Франції*.....42

Дорошенко П. В., Білоусов О. С. *Політичні комунікації для внутрішньо-політичного розвитку країни*.....45

Прилуцька А. Є. *Праксеологія інформаційно-аналітичної діяльності в структурі міжнародної комунікації*.....49

Кубко В. П., Юнко І. *Комунікативні технології у формуванні зовнішньо політичного іміджу України*.....52

СЕКЦІЯ 4 «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

Кубко В. П., Балахтар Д. <i>Стратегічні комунікації України в контексті співпраці з Європейським союзом</i>	56
Кубко В. П., Даніла Д. <i>Асиметрія в сучасних міжнародних конфліктах</i>	59
Єрмолов К. С., Іщенко І. В. <i>Особливості відносин Канади та України в умовах війни</i>	63
Рябіхіна М. С., Чістякова І. М. <i>Економічна дипломатія та її вплив на міжнародні відносини</i>	67

СЕКЦІЯ 5 «ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ДЕРЖАВІ, ЇХНІЙ ЗВ'ЯЗОК ЗІ СВІТОВИМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ»

Доперук В. І., Татакі Д. Д. <i>Політичні конфлікти та розбіжності у геополітичних інтересах серед країн Європейського союзу</i>	72
Котов І. Д., Іщенко І. В. <i>Розвиток інтерації України та НАТО у межах установ «Ради євроатлантичного співробітництва» (ЕАРС) та програми «Партнерство заради миру» (PfP) як геостратегія збільшення ролі Києва у механізмі транснаціональної військово-політичної уніфікації</i>	74
Мельник О. В. <i>Дослідник української історії Сергій Миколайович Плохій та його внесок в концепцію історичного розвитку сучасної України</i>	79
Митрофанов І. О., Іщенко І. В. <i>Вплив трансформаційних тенденцій сучасного міжнародного середовища на формування державно-правового конструкту України</i>	82

СЕКЦІЯ 6 «ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ»

Бзіта А. В., Бабіна В. О. <i>Соціально-економічні аспекти інформаційного суспільства та перспективи його трансформації в економіку знань</i>	87
Кудлай І. В., Скорода А. Ю. <i>Інформаційні війни в сучасних міжнародних відносинах: вплив, стратегії протидії та перспективи</i>	91

<i>Кудлай О. В. Інформаційна політика при застосуванні новітньої технології ALUTAT.....</i>	<i>94</i>
<i>Холодкова І., Шевченко Т. В. Використання соціальних медіа в міжнародних відносинах.....</i>	<i>95</i>
<i>Шимоліна Н. П. Штучний інтелект як інструмент інформаційної безпеки України.....</i>	<i>100</i>

СЕКЦІЯ 7 «УКРАЇНА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: НОВІ СВІТОВІ РЕАЛІЇ»

<i>Афанасьєв О. І. Війна наративів в сучасному інформаційному просторі.....</i>	<i>105</i>
<i>Зелений Д., Кудлай І. В. Україна та її відбудова після повномасштабного вторгнення рф.....</i>	<i>108</i>
<i>Кудлай І. В., Посторонка А. В. Документальне оформлення та облік виплат працівникам Михайлівської спеціальної школи та їх особливості під час повномасштабного вторгнення рф в Україну.....</i>	<i>110</i>

СЕКЦІЯ 8 «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ, ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЯК ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ В УКРАЇНІ»

<i>Бондар К., Бочков П. С. Спорт під час війни: як фізактивність допомагає боротися зі стрессом .....</i>	<i>115</i>
<i>Каліберда О. Г., Калиниченко О. М., Щетнік І. С. Українські спортсмени на шляху до Паралімпійських ігор-2024.....</i>	<i>118</i>
<i>Подгорна В. В., Кокотєєва А. С., Рибак О. Ю. Формування цінностей фізичної культури засобами масової інформації.....</i>	<i>121</i>
<i>Рісслінг Р. С., Титорага Г. Розвиток футболу в Україні: стан під час війни та перспективи після.....</i>	<i>124</i>
<i>Смолякова І. Д. Новітні методики викладання фізичного виховання у вишах.....</i>	<i>127</i>
<i>Смолякова І. Д., Капука О. І. Фізична культура як важливий фактор зміцнення здоров'я студентської молоді.....</i>	<i>129</i>
<i>Смолякова І. Д., Руссу С. С. Здоров'я та здоровий спосіб життя молоді.....</i>	<i>131</i>
<i>Chistyakova I., Bochkov P., Karaman G. The significance of physical education and sports in the lives of students during the war in UKRAINE...</i>	<i>134</i>

Шамбора Є. С., Бочков П. М. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій дистанційного навчання.....137

СЕКЦІЯ 9 «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

Кильницька О. В., Панченко Г. О. Реформування системи освіти в умовах децентралізації: досвід Польщі.....140

Панченко Г. О. Основні напрями діяльності державно-приватного партнерства в сфері національної інноваційної політики.....144

Оборський Г. О.

Ректор Національного університету

«Одеська політехніка»,

доктор технічних наук, професор, дійсний член
Академії інженерних наук України, заслужений

працівник освіти України

м. Одеса, Україна

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ З РФ

Освіта є фундаментом розвитку суспільства, оскільки вона відіграє критичну роль у формуванні майбутнього покоління, підготовці кваліфікованих кадрів та забезпеченні сталого економічного та соціального прогресу. Ось кілька ключових аспектів, які підкреслюють важливість освіти:

- освіта готує спеціалістів для різних галузей економіки, сприяючи зростанню продуктивності та інновацій. Освічені працівники краще підготовлені для адаптації до нових технологій і змін на ринку праці;

- освіта стимулює розвиток підприємництва, створюючи середовище для нових ідей та інновацій, що, в свою чергу, заохочує молодь до створення власного бізнесу та сприяє економічному зростанню і створенню робочих місць;

- освіта надає індивідам знання та навички, необхідні для отримання гідної роботи, що сприяє зменшенню рівня бідності. Доступ до якісної освіти для всіх верств населення забезпечує рівні можливості для соціального та економічного зростання;

- освіта є ключовим чинником соціальної мобільності, дозволяючи людям покращувати свої життєві умови та досягати вищих рівнів доходу та соціального статусу;

- освіта відіграє важливу роль у формуванні інформаційного суспільства, де знання і інформація стають головними ресурсами для розвитку.

Що стосується громадянського суспільства, демократичних цінностей та прав людини, то освіта сприяє:

- формуванню демократичного суспільства, навчаючи громадян їх правам та обов'язкам, розвиваючи критичне мислення та залучаючи до активної громадянської позиції;

- розвитку толерантності, розуміння та поваги до різних культур і точок зору. Це важливо для побудови мирного та гармонійного суспільства.

Освічені люди, як правило, мають краще розуміння здорового способу життя, що сприяє покращенню загального стану здоров'я населення. Освіта допомагає людям розвивати свої таланти, навички та компетенції, необхідні для особистого і професійного успіху. Це включає як академічні знання, так і м'які навички, такі як комунікація, лідерство та управління часом. Освітні заклади, особливо університети, є центрами наукових досліджень і технологічного розвитку. Інвестиції в освіту призводять до значного прогресу у різних галузях науки і техніки.

Таким чином, освіта є основою для всебічного розвитку суспільства, оскільки вона забезпечує економічний, соціальний, культурний та особистісний прогрес. Інвестиції в освіту мають довгострокові позитивні наслідки для суспільства, сприяючи сталому розвитку, соціальній справедливості та підвищенню якості життя. Суспільства, які приділяють належну увагу освіті, створюють міцну основу для майбутнього зростання і процвітання.

Що стосується України, то заклади вищої освіти зіткнулися із багатьма викликами з початку війни. Війна суттєво повлияла на освітній процес та змусила адаптувати його до нових умов. Для здобувачів вищої освіти та викладачів кризова ситуація триває ще з часів пандемії коронавірусу.

Внаслідок бойових дій багато навчальних закладів зазнали фізичних руйнувань. Особливо це стосується університетів у східних та південних регіонах України, таких як Харків, Маріуполь, Миколаїв, Одеса тощо. Деякі будівлі пошкоджені або повністю зруйновані, що ускладнює навчальний процес.

Через бойові дії багато студентів і викладачів змушені були переїхати в інші регіони України або за кордон. Деякі університети відкрили свої двері для здобувачів вищої освіти з інших регіонів, що дозволило їм продовжити навчання. Також багато студентів брали участь у міжнародних програмах

обміну та підтримки, що допомогло їм залишатися залученими до навчального процесу.

Відбувся відтік здобувачів не тільки українських, та й іноземних. За даними Мінекономіки, за кордоном перебувають понад 200 тисяч здобувачів. У будь-якому разі потрібно робити все необхідне для того, щоб зберегти зв'язок цих студентів з Україною та повернути їх додому. Об'єктивно, сьогодні нам важко привабити багато вступників на тривале ступеневе навчання через війну. Існує велика проблема з кількістю абітурієнтів. Розуміло, що частина української молоді тимчасово втрачена для нашої освіти, адже вони були змушені виїхати. Величезна кількість дітей, які у майбутньому стануть студентами, можуть не повернутися. Як зберегти зв'язок?

Відтік іноземних студентів через війну призвів до матеріальних та кадрових. Виникли репутаційні втрати, університети втратили можливість розвивати свою інфраструктуру.

Водночас серед здобувачів вищої освіти українських вишів минулого року зросла кількість чоловіків. Однією з причин стала мотивація отримати відстрочку від мобілізації в умовах воєнного стану. Але й загальна частка чоловіків серед населення України збільшилася, бо багато жінок виїхало за кордон.

Зараз ми маємо ситуацію, коли студенти-чоловіки, які залишилися в Україні, є ізольованими від світового освітнього середовища. Вони не мають міжнародного досвіду, а у сучасному світі набагато краще, коли спеціалісти мають глобальний погляд на свою діяльність, знають міжнародні особливості своєї галузі. Тому ми маємо дбати й про цей аспект для студентів, які обирають лишатися в Україні.

Через небезпеку для життя студентів та викладачів, багато закладів вищої освіти були змушені перейти на дистанційне навчання. Це стало можливим завдяки наявності Інтернет-ресурсів, платформ для онлайн-навчання та інших цифрових інструментів. Однак це також створило певні виклики, такі як недостатня технічна оснащеність деяких студентів і викладачів, проблеми зі стабільністю Інтернет-з'єднання, зниження якості навчання через відсутність особистого контакту.

2023/2024 навчальний рік в Україні відбувався як дистанційно, так і офлайн. Залежно від ситуації з безпекою у регіонах та наявності притулків,

місцеві органи влади та навчальні заклади обирали відповідний формат проведення занять.

Завданням наступного року в МОН ставлять максимально можливе повернення учнів в офлайн. Міністр освіти Оксен Лісовий заявив, що навчання онлайн, навіть якщо воно якісне, упускає величезні сегменти, важливі для формування особистості.

7 квітня 2023 року уряд прийняв Концепцію безпеки навчальних закладів, яка зокрема передбачає обладнання сучасних укриттів, впровадження систем оповіщення, організацію відеоспостереження, охорону).

Постійний стрес, невизначеність і тривога через військові дії суттєво впливають на психологічний стан усіх учасників навчального процесу. Це може призводити до зниження концентрації, мотивації та загальної продуктивності. Університет намагається надавати психологічну підтримку своїм студентам і співробітникам через консультації та інші ресурси.

У деяких випадках університети були змушені коригувати свої навчальні програми, щоб врахувати поточні обставини та забезпечити максимально можливий рівень освіти в умовах війни. Це може включати зміни в розкладі, введення нових курсів або модулів, спрямованих на підтримку стійкості та адаптивності студентів.

Міжнародна спільнота надає значну підтримку українським університетам через різноманітні програми допомоги, гранти та співпрацю. Це допомагає зберегти академічні зв'язки та надає додаткові ресурси для навчання та досліджень.

В ЄС було розроблено спеціальні Рекомендації для національних агентств у рамках грантових програм студентської мобільності, міжнародної мобільності персоналу, мобільності молоді та волонтерів. Запропоновано різні форми підтримки студентів для того, щоб вони продовжили паралельно навчатися в Україні у форматі онлайн, та для викладачів, щоб вони продовжували викладати в українських інституціях, а також різного роду підтримка адаптації в нових країнах.

Незважаючи на серйозні виклики, система вищої освіти в Україні демонструє стійкість і здатність адаптуватися до нових умов. Підтримка як на національному, так і на міжнародному рівнях відіграє ключову роль у забезпеченні безперервності освіти та збереженні її якості.

СЕКЦІЯ 1

ІСТОРІЯ ДИПЛОМАТІЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Гуцол О. І.

здобувач вищої освіти I курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»

Моїсеєва Т. М.

канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права,
науковий керівник
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

КАРИБСЬКА КРИЗА 1962 р.: ПЕРЕДУМОВИ ТА УРОКИ

Передісторією Карибської кризи було розміщення американських ядерних ракет в Італії та Туреччині та зведення Берлінського муру, що в серпні 1961 року, загострили відносини між НАТО та ОВД.

Загроза використання ядерної зброї неодноразово виникала, на міжнародній арені, як до, так і після Карибської кризи: в 50-х на Корейському півострові, під час Суецької (1956 р.), Тайванської (1956-1968 рр.) та Берлінської (1961 р.) криз [4]. Однак, саме в ході Карибської кризи, ескалація досягнула небезпечного, для всього світу, рівню.

Початок Карибської кризи, значною мірою, пов'язаний з антикубинською політикою США, які намагалися втримати Кубу під своїм контролем. США проводили пропагандистську та підривну війну проти Куби, планували бомбові удари. У відповідь, Куба звернулася за допомогою до СРСР, який вирішив розмістити на острові ракети середнього радіусу дії з ядерними боєголовками. Це послабило американську систему безпеки,

враховуючи наявність радянської військової бази біля берегів США. Білий дім вимагав виведення ракет з Куби. Війська НАТО та ОВД перейшли в стан готовності, і світ опинився на межі ядерної війни.

Водночас, варто зауважити, що на думку науковців та експертів, відповідальність за ескалацію напруженості, несуть обидві сторони. Так, український дослідник В. О. Романюк, в своїй статті «“Холодна війна” та Карибська криза», серед причин Карибської кризи називає наступні: протистояння між СРСР та США в зовнішньополітичній, ідеологічній, економічній сферах; нарощування «наддержавами» військового потенціалу; «відверта опозиція США режиму Ф. Кастро та встановлення економічної блокади» [3, с. 73-74].

Криза стала найнебезпечнішим епізодом «холодної війни», з піком у жовтні 1962 року. Проте в останню мить обидві сторони знайшли компроміс. Певну роль, в урегулюванні Карибської кризи, відіграв Святий Престол – зокрема Папа Іван XXIII, який в історії отримав ім'я «Папа Миру» (Papa Pacelli). 25 жовтня 1962 р., Папа Іван XXIII виступив з посланням на Ватиканському радіо, звертаючись до зацікавлених сторін (урядів всіх країн, керівника СРСР М. Хрущова та Президента США Дж. Кеннеді) та усього людства, із закликом до початку переговорів і миру.

Послання мало великий резонанс і сприяло переговорному процесу та досягненню компромісу між президентом США Джоном Кеннеді і лідером СРСР Микитою Хрущовим. Суть домовленостей полягала у зобов'язанні Радянського Союзу демонтувати ракети з Куби та відмови США від планів вторгнення на Кубу [1, с. 157].

Пізніше, Іван XXIII ініціював розробку Енцикліки «Pacem in terris» (Мир на землі) – присвяченої питанням миру та війни, яка була опублікована 11 квітня 1963 р. та адресована «усім людям доброї волі». Енцикліка викликала піднесену реакцію політичного світу. Ознайомившись з нею, Дж. Кеннеді заявив «Я пишаюся тим, що я католик», а Микита Хрущов (у листі німецькому канцлерові Аденауеру), зауважив «Я атеїст і комуніст, і я не можу поділяти філософські бачення світу Івана XXIII, але я підтримую його прихильність до миру» [1, с. 158, 160].

Мирне розв'язання Карибської кризи поклало початок практичним крокам з пошуку шляхів до «загального послаблення міжнародної

напруженості та розрядки, як способів збереження людської цивілізації» [3, с. 75].

Головним «уроком» Карибської кризи, на нашу думку, є усвідомлення (всіма учасниками міжнародних відносин) того, що ядерний шантаж є небезпечним «інструментом» дипломатії, оскільки робить непередбачуваними – як дії сторін і подальший розвиток подій, так і можливі наслідки.

Проблема ядерного шантажу та потенційної можливості його реалізації, особливо актуалізувалася з початком повномасштабної фази російсько-української війни, адже президент рф путін неодноразово погрожував використанням ядерної зброї.

В публікації Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, на платформі «Укрінформ», акцентується на значній відмінності між сучасною ситуацією і періодом Кеннеді-Хрущова. Якщо в 1962 році загроза взаємного знищення стримувала конфлікт, то зараз існує небезпека певної невизначеності та нерішучості міжнародної реакції на погрози путіна, що дає підстави путінському режиму почуватися більш впевнено [2].

Експерти відзначають, що поразка України не зупинила б ні агресивної політики кремля, ні загрози ядерного шантажу, який (рано, чи пізно) може вийти з-під контролю. «Тільки перемога України, повалення злочинного режиму і денуклеаризація росії надійно убезпечать планету від ядерного тероризму» [2].

Література:

1. Данилюк І., Дипломатія Святого Престолу (Ватикану) у вирішенні Карибської кризи. *Американська історія та політика*. 2018. №5. С. 153-163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahp_2018_5_17 (дата звернення 29.05.2024).

2. Катастрофа, якій можна запобігти. Уроки Карибської кризи для сучасного світу (16.10.2022). / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-world/3594704-katastrofa-aku-mozna-zapobigti-uroki-karibskoi-krizi-dla-sucasnogo-svitu.html> (дата звернення 29.05.2024).

3. Романюк В. О. «Холодна війна» та Карибська криза. *Проблеми війни і миру в історії країн світу*: збірник наукових праць / За заг. ред. канд. іст. наук, доц. С. В. Толстова; ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». К.: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021.

221 с. С. 60-78. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/5452/> (дата звернення 29.05.2024).

4. Якунов Є., Мишковський В. Добра Америка – це до війни. Уроки Карибської кризи (13.10.2015). / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-politics/1897434-dobra-amerika-tse-doviyuni-uroki-karibskoj-krizi.html> (дата звернення 29.05.2024).

Доперук В. І.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

Алі Абдалла Сагір

доктор філософії, професор,

науковий курівник

(Бейрут, Ліван)

СТАНОВИЩЕ КУРДІВ ТУРЕЧЧИНИ

Починаючи з другої половини ХХ століття етнічні, етнополітичні, етноконфесійні конфлікти перетворилися на одну з глобальних проблем сучасного світу. Результати експертно-статистичних досліджень засвідчили, що на межі 70-80-х років ХХ століття майже половина країн світу була охоплена міжетнічною боротьбою. Передумови етнополітичних конфліктів виявлені практично в кожному регіоні з поліетнічним складом населення, а там, де лінії етнічних кордонів корелюють або співпадають із кордонами конфесійними – конфронтація набуває виразного етно-конфесійного характеру.

Серед гострих внутрішніх конфліктів, до яких має відношення релігія, варто віднести приклади ліквідації організації влади буддійського Далай-лами в Тибеті (КНР), зіткнення між шіїтами і сунітами в Південному Іраку, між ісламськими фундаменталістськими екстремістами і поміркованими мусульманами в Алжирі, Єгипті, Афганістані. У більшості цих випадків міжконфесійні конфлікти набувають яскраво вираженого етнічного забарвлення.

Необхідно відзначити, що до етнічних конфліктів відносяться не будь-які економічні, культурні чи соціальні тертя між різними етнічними групами, а тільки ті, які відбуваються під впливом етнічного націоналізму і очолюються його політичними керівниками. Американський дослідник Р. Ліпшуц зазначає, що етнічний конфлікт – не більше і не менше ніж боротьба за державну владу [3].

Таким чином, етнонаціональний конфлікт (етнічний, міжнаціональний) – це організовані політичні дії, масові заворушення, сепаратистські виступи і навіть громадянські війни, в яких протистояння проходить по лінії етнічної спільності. Протягом другої половини ХХ століття в світі було зафіксовано понад 300 етнічних конфліктів, які періодично переходили в стадію насильства. За оцінками ООН, внутрішньодержавні, в тому числі і етнічні конфлікти, забрали більше життів, ніж «класичні» війни. Значна частина цих конфліктів триває і в ХХІ столітті.

Форми прояви націоналізму можуть бути різними. Це може бути шовінізм – зверхнє ставлення однієї «великої» нації по відношенню до іншої – «малої», що ставить останню в принижене становище і тим самим створює основу для так чи інакше вираженого презирливого ставлення до її представників. Але це може бути і націоналізм однієї «великої» або «малої» нації по відношенню до іншої нації, їй рівної, коли домагання і тиск нації переходять певну допустиму межу, що порушує гармонію в її взаєминах з іншими націями і сприймається ними як порушення їх прав та можливостей життєзабезпечення. Для приклада розглянемо *курдську проблему у Туреччині*.

Курди - багатомільйонні народ, що проживає в західній Азії та є одним з найголовніших факторів геополітики на ближньому сході. Фактор, який істотно впливає на внутрішню та зовнішню політику таких сучасних країн, як Сирія, Ірак, Туреччина та частково Іран. Кількість курдів, що проживають у південно-західній Азії оцінюється в 20-45 мільйонів та біля 2 мільйонів живуть в діаспорі, переважно в Європі.

Після приєднання до Османської імперії західної Вірменії та Курдистану у 1514 р., починаються важкі, а часом трагічні взаємовідносини між курдами і турками. Організація адміністрування новоприєднаних гірських регіонів була довірена, курду за походженням, Ідрісу Бітлісу. Він поділив територію на санджаки, або округи, і, не намагаючись порушити

принцип спадковості, поставив намісниками місцевих вождів. Цей консенсус працював доволі ефективно в наступні століття, аж до початку 19 століття, коли османи почали проводити політику централізації влади, спрямовану на усунування від влади місцевих династій, що напряду стосувалося курдських емірів. Саме ті повстання емірів вважаються першим проявом сучасного курдського національного руху. Під час повстання, під проводом курдського землевласника та глави могутньої родини Шемдінан Шейха Убейдулли, який вимагав політичної автономії або повної незалежності для курдів, а також визнання держави Курдистан без втручання з боку Туреччини чи перської влади. Повстання проти Каджарської Персії та Османської імперії було зрештою придушене Османами, а Убейдулла разом з іншими видатними особами був засланий до Стамбула.

Паралельно з цим, султан Абдул Гамід II почав компанію інтеграції, залучивши видатних курдських опонентів до зміцнення влади Османської імперії, пропонуючи їм престижні посади у своєму уряді.

Новий виток національного спротиву відбувся під час Першої світової війни та утворення Турецької республіки, як відповідь на радикальну секуляризацію, централізацію влади, та турецький націоналізм. Паралельно з переслідуваннями греків, геноцидом вірмен, почалась насильницька депортація курдів. До кінця Першої світової війни було примусово депортовано до 700 000 курдів, і майже половина переміщених осіб загинула [1].

Курди прагнули отримати право на самовизначення, та підтвердження власної автономії в рамках Севрського договору 1920 року, але Кемаль Ататюрк запобіг цьому. Невдовзі курдський народ та його мова зазнали гноблення з боку турецького уряду, оскільки турецька конституція 1924 року забороняла використання курдської мови в громадських місцях, а також був виданий закон, який дозволяв експропріацію курдських землевласників і передачу землі. Починається період збройної боротьби, інколи навіть успішно. Так, на території Іраку, існувало з 1922 по 1924 рік Королівство Курдистан, у 1927 році була проголошена республіка Арарат(курдська національна держава). Спроби національно-визвольної боротьби були і на території Ірану під проводом Сімко Шишака. Туреччина, як і уряди вищенаведених країн, послідовно відповідала на це насиллям у

1925, 1930 та 1937–1938 роках. Недовго проіснувала і про-радянська курдська Республіка Махабад (січень-грудень 1946 р.) на території сучасного Ірану.

Усі наступні десятиліття Туреччина проводить насильницькі спроби асиміляції курдів, заперечуючи існування останніх як етносу, натомість стверджуючи, що вони є підгрупою турків (гірські турки). Це охоплювало всі сфери від перейменування адміністративних районів до шкільної освіти. У школі учнів карали, якщо їх спіймали на курдській мові, а в 1960-х роках були створені турецькі мовні школи-інтернати, щоб відокремити учнів від їхніх курдських родичів і туркуїзувати курдське населення. Цій політиці і досілояльна політичні еліти Анкари. Так, у березні 2021 року, Міністерство національної освіти Туреччини випустило шкільний підручник про курдську провінцію Діярбакир [4], у якому взагалі не згадуються курди чи курдська мова. Також стверджується, що мова, якою розмовляють у місті Діярбакир, схожа на турецький діалект, яким розмовляють у Баку та Азербайджані.

У 1970-х роках відбулася еволюція курдського націоналізму, оскільки марксистська політична думка вплинула на частину нового покоління курдських націоналістів, які виступали проти місцевої феодальної влади. У 1978 році курдські студенти сформуують войовничу сепаратистську організацію РКК, також відому як Робітничая партія Курдистану. Використовуючи насильницькі напади на вчителів та державні установи, вони намагались досягти визнання. На сьогодні, організація визнана террористичною у багатьох державах світу, члени організації перслідуються турецькою владою по всьому світу. Має серйозний вплив, як в турецькому Курдистані, так і серед діаспори.

Так, після перших успіхів сирійських курдів у протидії ІДІЛ, та створення самоврядних територій, які відомі як Рожава, турецький уряд пішов на загострення з членами РКП, зірвавши мирний процес Туреччина-РКП 2013-2015, та почав військову протидію Сирійським курдам у регіоні. Очолюванні турками операції, як «Щит Євфрату», «Оливкова гілка» та «Джерело миру», мали на меті запобігти посиленню курдського впливу у Сирії та регіоні вцілому [2].

Саме зараз відбуваються президентські вибори у Туреччині, що у багатьох сенсах можуть стати переломними у турецько-курдських взаємовідносинах. Так, лідер опозиції Кемаль Киличдароглу звернувся до

курдів Туреччини, закликавши їх до єднання, розкритикувавши ярмо «терористів», накладене Анкорою, що відбулось, напевно, вперше у Турецької Республіці. Крім того, Киличдароглу розкритикував втручання турецького уряду у внутрішні справи Сирії.

Між цим, важливим є переосмислення цілей курдського руху лідером та засновником РКП Абдуллою Оджаланом (відбуває довічне ув'язнення у в'язниці Імралі в Мармуровому морі) в останні десятиліття. Відмовившись від своїх старих марксистсько-ленінських і сталінських переконань, Оджалан створив своє ідеальне суспільство під назвою «демократичний конфедералізм». У своїй «Декларації демократичного конфедералізму в Курдистані» 2005 року, Оджалан виступав за реалізацію курдами «Екології свободи» Букчіна через муніципальні збори, як демократичну конфедерацію курдських громад за межами державних кордонів Сирії, Ірану, Іраку та Туреччини. Оджалан пропагував платформу спільних цінностей: захист навколишнього середовища, самозахист, гендерна рівність і плюралістична толерантність до релігії, політики та культури. Що означає відмову від створення національної курдської держави. Хоча деякі з його послідовників ставили під сумнів відвернення Оджалана від марксизму-ленізму до лібертаріанської соціалістичної та соціальної екології, РКК прийняла пропозицію Оджалана та почала формувати асамблеї. Це також стало ідеологією партії Демократичний союз (PYD) і застосовується в Автономній адміністрації Північної та Східної Сирії (Рожава).

Все це народжує сподівання, що два багатомільйонних народи зможуть досягти порозуміння на базі спільних цінностей та стануть головним їх плацдармом для розповсюдження по всьому Близькому Сходу.

Література:

1. David McDowall “A modern history of the Kurds”. [URL: https://www.academia.edu/95419758/David_McDowall_A_Modern_History_of_the_Kurds_London_I_B_Tauris_1996_Pp_484?f_r=5548](https://www.academia.edu/95419758/David_McDowall_A_Modern_History_of_the_Kurds_London_I_B_Tauris_1996_Pp_484?f_r=5548)
2. Quil Lawrence “Invisible Nation: How the Kurds' Quest for Statehood Is Shaping Iraq and the Middle East “.
3. Lipshutz R. D. “Seeking a State of One’s Own: an Analytical Framework for Assessing Ethnic and Sectarian Conflicts”. URL: <http://web.ceu.hu/cps/bluebird/eve/statebuilding/lipshutz.pdf>

4. Mesut Yeğen “The Turkish state discourse and the exclusion of Kurdish identity”. URL: <https://www.jstor.org/stable/4283801>

Латова М. В.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська політехніка»

Татакі Д. Д.

ст. викл. кафедри міжнародних відносин та права
науковий керівник

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ: ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ НА СВІТОВУ ПОЛІТИКУ

"У світі політики, ресурси – це ключ до здійснення стратегічних маневрів. Той, хто володіє ними, має перевагу у визначенні правил гри." Елізабет Воррен

Промислова революція критично підвищила можливість використання викопних паливних ресурсів. Перед усім енергетичні ресурси розглядалися як рушійна сила економіки, яка могла принести прибуток, оскільки мала попит серед населення, так було до ХХ століття. А розвиток парових двигунів та двигунів внутрішнього згоряння перетворили викопне паливо на цінний стратегічний ресурс. Доступ до нього давав змогу країнам індустріалізуватись та модернізуватись, енергетичні ресурси стали відігравати дуже важливу роль у політиці. Вони значно впливали на формування політичних стратегій і цілей. Так, нафта спочатку розглядалася як заміна вугілля, і нею цікавилися лише бізнесмени-нафтошукачі, які хотіли озолотитися. "Нафтова лихоманка", що виникла в кінці ХІХ століття породила такі компанії, як StandartOil, Товариство нафтового виробництва братів Нобельта Shell.

Поворотним моментом у сприйнятті цих ресурсів стала Перша світова війна, де використовувалися новітні технології на той час, техніка, яка функціонувала на похідних продуктах від нафти. Для світових держав було

важливим рішенням – переходити на флот на рідкому паливі чи ні. Уряд Великобританії довго не наважувався переводити весь флот на рідке паливо. З одного боку це дало би великі переваги, але з іншого поставило би в залежність від джерел нафти, які могли вичерпатися у найвідповідальніший момент. Наступний перехід зумовив життєвоважливий контроль держави над країнами, в яких були родовища нафти: для Великобританії це були Персія, Ірак та Кувейт.

Ця революція у виробництві дала неймовірний вплив нафтовим фірмам. Уряди різних країн почали боротися за родовища цих цінних ресурсів, так, для Німеччини у період першої світової війни пріоритетною була територія Румунії - насамперед через наявні там ресурси. Втративши Галичину, Німеччина почала шукати способи, які дозволяли б перетворювати вугілля або вугільний брикет у різні види палива, включаючи бензин, дизельне паливо та інші нафтопродукти.

Енергетична безпека стала питанням виживання країн: уперше з'явилися державний недоторканий запас нафти, а країни, які постачають ресурс, стали важливими партнерами.

Зростання значення нафти в політиці дала можливість використовувати її наявність, як можливість для впливу на досягнення своїх цілей. Вже тоді новосформована Радянська Росія намагалася взяти під контроль якомога більше нафтових джерел. Під її контролем опинилися: кавказький регіон, територія України, Сибір.

В період Другої світової війни значення нафти ще більше зросло. Помилки, допущені у Першу світову, були враховані. Так, Німеччина мала вже розробки, які давали змогу більш раціонально використовувати нафту, завойовувала території, де були запаси нафти, укладала угоди з іншими країнами, що постачали нафту, такими як Румунії, яка надавала нафту в обмін на товари або під тиском з військово-політичних причин. Також Сталінградська битва у 1942 році у СРСР мала велике значення через стратегічний нафтопровід Волгоград–Баку, який постачав нафту на фронт.

У цю війну почали використовувати блокаду нафтового постачання. Конфлікт між Японією та США на Тихому океані, зокрема, був спровокований ембарго на постачання нафти до Японії та намаганнями останньої компенсувати нестачу нафти агресією проти багатих нафтою регіонів [1].

Наприклад, союзники, зокрема, вели політику знищення нафтовий промислів, щоб перешкодити Німеччині та її союзникам у забезпеченні нафтою. Чорноморський флот завдавав ударів по нафтопромислах у районі Плоєшти, нафтовій комунікації Плоєшти – Констанца та порушував морські перевезення по лінії Констанца – Босфор [2]. Повітряні сили США 1 серпня 1943 року здійснили операцію «Припливна хвиля» з метою знищення дев'яти нафтопереробних заводів в районі Плоєшти, що стало однією з найкривавіших операцій в історії повітряних сил США [3].

Ці приклади демонструють, як енергетичні ресурси, зокрема нафта, були стратегічно важливі у веденні війни та як контроль над ними впливав на міжнародні відносини під час Другої світової війни.

Після світових війн нафта стала одним з найважливіших ресурсів, який давав країнам можливість розвиватись, впливати на міжнародну політику та економіку.

Така висока цінність спричиняла нові конфлікти за цей ресурс: Іранська революція, Сирійський конфлікт, суперництво за вплив в Арктиці та інші.

Також нафта перетворилася на важіль для маніпуляцій та шантажу інших країн.

Історія повна прикладів того, як країни можуть використовувати свої нафтові ресурси як засіб політичного тиску або шантажу. Одним із відомих прикладів може бути організація ОПЕК. У 1973 році ОПЕК встановила ембарго на постачання нафти до країн, які підтримували Ізраїль у його конфлікті з арабськими державами. Це викликало значний ріст цін на нафту та кризу у світовому енергетичному ринку.

Суперечки між Росією та Україною стосовно транзиту газу через українську територію призводили до спорів і навіть зупинки постачання газу, що мало серйозний вплив на країни Європи.

У 2006 та 2009 роках Росія зупиняла постачання газу до України через суперечки щодо цін та умов постачання. Ці конфлікти набули міжнародного значення, оскільки багато країн Європи, які отримували газ через територію України, відчували перебої у постачанні газу. Це підкреслило залежність країн Європи від російського газу та стало об'єктом геополітичних обговорень.

Особливу роль на розстановку сил у світі відіграла і сланцева революція у США. Вона допомогла не тільки забезпечити США енергією на десятиліття вперед, але і зменшити залежність від імпортованих джерел енергії і навіть зробити країну експортером енергоресурсів.

Зараз ми бачимо перегляд усієї енергетичної політики: намагання перейти до інших джерел енергії, знайти більш надійних партнерів, забезпечити майбутню енергетичну безпеку. Та про те, до яких змін це призведе та яка розстановка сил установиться зараз можна тільки припускати.

Література:

1. Білявський М. Забутий урок "м'яких санкцій": трагедія у Перл-Гарборі 41-го так нічого й не навчила світ. *LIGA.net*. URL: <https://biz.liga.net/ua/ekonomika/tek/opinion/zabytyy-urok-myagkih-sanktsiy-tragediya-v-perl-harbore-41-go-tak-nichemu-i-ne-nauchila-mir>

2. Крим: шлях крізь віки. Історія у запитаннях і відповідях / НАН України. Інститут історії України. Відп. ред. В.А. Смолій. К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. С. 334.

3. Stout J. A. *Fortress Ploesti: The Campaign to Destroy Hitler's Oil Supply*. Casemate publishers. 2011. 320 p.

Моїсєва Т. М.

канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська Політехніка»
м. Одеса, Україна

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ СОЮЗ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ІСЛАМСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА (ОІС): ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ САЙТУ ОІС)

Парламентський союз держав-членів Організації ісламського співробітництва (далі – ОІС) був створений 17 червня 1999 року, рішенням Установчої конференції. Постійна штаб-квартира організації офіційно відкрита в Тегерані (Ісламська Республіка Іран) 24 квітня 2001 року [4].

Союз складається з парламентів держав-членів Організації ісламського співробітництва (далі – ОІС). На сьогодні, він налічує 54 парламенти-члени та 24 спостерігачі. Статус спостерігача може бути наданий (за запитом), як

для парламентів ОІС, так і для регіональних та міжнародних організацій. Приміром, в якості спостерігачів, в РУІС представлені такі союзи/організації, як: Міжпарламентський союз, Азіатська парламентська асамблея (АПА), Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ), Парламентська асамблея Середземномор'я та ін. [3].

Статут РУІС був прийнятий Установчою конференцією (15-17 червня 1999 р.) та оновлений 19 січня 2011 р., на 2-й позачерговій сесії Конференції РУІС (Абу-Дабі) [2].

Статут визначає: загальні принципи діяльності організації, її цілі (ст. 1), членство (ст. 2), органи (ст.3) – в тому числі, їх склад, завдання, функції (ст. 4-18) [1].

Аналіз *цілей діяльності РУІС*, дозволяє виділити (в узагальненому вигляді) наступні: співпраця та координація – як між парламентами країн-членів ОІС (у міжнародних форумах та організаціях), так і «з іншими парламентськими, урядовими та неурядовими організаціями»; обмін парламентським досвідом; обговорення питань, що становлять спільний інтерес; реагування на виклики [1].

В документі акцентовано, що ніщо «в Статуті не дозволяє Союзу, чи його органам втручатися у справи, які, по суті, належать до внутрішньої юрисдикції будь-якої держави-члена <...> відповідно до Статуту ОІС і Статуту ООН» [1].

Органами РУІС є: Конференція, Генеральний комітет, Виконавчий комітет, Генеральний секретаріат.

Конференція (ст. 4-7): складається зі спікерів парламентів-членів РУІСта чотирьох (максимум) парламентарів від кожного члена Союзу; розглядає питання, що входять до її компетенції; ухвалює резолюції, рішення та рекомендації; створює власні комітети або інші допоміжні органи; скликається один раз на рік [1].

Генеральний комітет (ст. 10-12): складається з двох членів від кожної делегації (на Конференції) – члена Союзу; збирається один раз на рік (безпосередньо перед засіданням Конференції); «може створювати спеціальні допоміжні комітети для розгляду питань порядку денного». В сферу повноважень Генерального комітету входять питання: розгляд річного звіту Генерального секретаря; складання адміністративних та фінансових правил діяльності РУІС та його органів; затвердження проекту річного

бюджету Союзу, перевірка та затвердження фінансової звітності; вирішення питань щодо членства, або його призупинення [1].

Виконавчий комітет (ст. 14, 15): збирається не рідше двох разів на рік; розглядає запити на приєднання до Союзу (або призупинення членства) та заявок на отримання статусу спостерігача; консенсусом приймає рішення, резолюції та рекомендації [1].

Генеральний секретаріат (ст. 17, 18). Сприяє постійним контактам та співпраці між: членами Союзу; РУІС та ОІС; Союзом та іншими регіональними і міжнародними організаціями та органами. На цю інституцію покладено відповідальність за фінансово-адміністративні справи Союзу та забезпечення виконання його рішень [1].

Генеральний секретар (ст. 16) обирається Конференцією («за поданням делегацій членів Союзу відповідно до правила географічної ротації») на чотири роки, з можливістю одноразового поновлення [1].

Посаду Генерального секретаря РУІС, в різні часи, обіймали: Ібрагім Ахмед Ауф (Єгипет), Махмуд Ерола Кіліч (Туреччина), Шейх Мухамед Хураїчі Ніаса (Сенегал) [4].

Окрім основних органів, в структуру органів РУІС входять *чотири постійні спеціалізовані комітети* (комісії), які складаються з 12 членів парламенту (призначених Конференцією терміном на один рік) та збираються щонайменше один раз на рік: 1. Комітет з політичних і зовнішніх відносин; 2. Комітет з економічних питань та екології; 3. Комітет з прав людини, жінок і сім'ї; 4. Комітет з культурно-правових питань та діалогу цивілізацій і релігій [1].

Бюджет РУІС формується за рахунок членських внесків парламентів-членів, «відповідно до шкали оцінок, застосовуваної ОІС» [5].

Питання Палестини є одним з пріоритетних для Союзу та визначене як «головний стрижень у діяльності РУІС». Враховуючи його значущість, на виконання Резолюції № 2-PE/7-CONF, ухваленої 7-ю сесією Конференції РУІС (січень 2012 р.), було вирішено створити *Постійний парламентський комітет з питань Палестини* (Палестинський комітет) [6].

«*Правила процедури Палестинського комітету*» визначають його цілі, членство, періодичність зустрічей, повноваження та ін. [6]. Так, згідно «Правил процедури», «Комітет складається з 20 членів від держав-членів РУІС» та «збирається щонайменше один раз на рік».

Важливими, для розуміння діяльності Комітету, є його *цілі*. В узагальненій формі, варто виділити наступне: підтримка палестинської єдності; надання матеріальної та натуральної допомоги палестинському народу і його інституціям; вироблення єдиної «ісламської» позиції, з питань Палестини (на міжнародних і регіональних форумах); координація і співпраця парламентів-членів РУІС, особливо – в питаннях «визнання Держави Палестина та прийняття її як повноправного члена ООН, а також відхилення Заявки Ізраїлю проголосити окуповане місто Аль-Кудс столицею Ізраїлю та єврейського народу»; моніторинг виконання резолюцій, прийнятих «конференцією РУІС, Генеральним комітетом та іншими міжнародними організаціями», які поділяють позицію РУІС в палестинському питанні; протистояння діям Ізраїлю, в тому числі – припинення його агресивних дій та стану облоги сектору Гази [6].

Отже, Парламентський Союз держав-членів Організації ісламського співробітництва(РУІС) був створений з метою поглиблення співпраці держав-членів ОІС, на парламентському рівні. Для забезпечення ефективності роботи організації було створено відповідні керівні та профільні органи. Загальні принципи і цілі Союзу, його структура, питання членства визначені Статутом РУІС.

Література:

1. Amended Statute of the Parliamentary Union of the OIC Member States. / Parliamentary Union of the OIC member states (PUIC). URL: <https://en.puic.org/news/618> (дата звернення 04.06.2024).
2. Introduction. / Parliamentary Union of the OIC member states (PUIC). URL: <https://en.puic.org/news/638> (дата звернення 04.06.2024).
3. Observers. / Parliamentary Union of the OIC member states (PUIC). URL: <https://en.puic.org/news/650> (дата звернення 04.06.2024).
4. PUIC History in Brief. / Parliamentary Union of the OIC member states (PUIC). URL: <https://en.puic.org/news/639> (дата звернення 04.06.2024).
5. PUIC Organs. / Parliamentary Union of the OIC member states (PUIC). URL: <https://en.puic.org/news/619> (дата звернення 04.06.2024).
6. Rules of Procedure of Palestine Committee. / Parliamentary Union of the OIC member states (PUIC). URL: <https://en.puic.org/news/614> (дата звернення 04.06.2024).

Райков С. В.

здобувач вищої освіти III курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»

Білоусов О. С.

професор кафедри міжнародних відносин та права,
науковий керівник
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ДЕРЖАВНА ІДЕОЛОГІЯ РОСІЙСЬКОГО РЕЖИМУ: ЕКСКУРС

Російська державність протягом свого існування тим чи іншим чином намагалась побудувати державну ідеологію, яка мала на меті просування інтересів росіян, а точніше – інтересів їх правителів на міжнародній арені, розширення впливу на сусідні держави, та найголовніше – виправдовування бідності всередині росії уявною величиною держави, яка потребує жертв: ресурсних, соціальних, жертв у сенсі втрати підданими власних життів або життів близьких їм людей.

Для того, щоб розуміти сутність ідеології кремлівського режиму, треба звернутися до попередніх спроб побудови національної ідеї. Цих спроб було декілька, але сутнісно офіційна доктрина російського імперіалізму сформувалась наприкінці існування царизму. Росіяни не мали чіткої ідеології у часи Московії та на початку існування імперії, їхня державність розвивалась звичним для ментально азійської країни шляхом. Державотворчою традицією Московія була зобов'язана Монголії. Нашестя орди було підґрунтям для народження й сучасної людожерської стратегії. На відміну від сучасних монголів, які мирно розбудовують свою країну у досить тяжких умовах, маючи з географічної бази здебільшого степові території, молодші брати з москви не здатні на побудову гідних для своїх громадян умов життя, хоч й мають набагато більший ресурсно-природний потенціал. За сотні років молодша сестра Орди, Московія, не дуже змінилася доктринально.

За часів Петра Першого, зовнішньополітичний вектор росіян був звернутий у бік Європи, це характеризується славнозвісною політикою тодішнього імператора, політикою «прорубування вікна у Європу». Але це

не є готовою ідеологією держави. Як ми вже зазначили, офіційно оформлена ідеологія була сформована російськими політичними діячами та мислителями наприкінці існування царської росії. У витоків тієї ідеології стояв державний діяч Сергій Уваров. Ідеологію підхопили і розвивали монархічні, чорносотенні кола, представники ультраправих поглядів. Державна ідеологія тодішньої росії – це концепція трьох складових. Православ'я, самодержавство, народність. Ці ідеологеми мають не останнє місце в головах російських еліт та народонаселення. Радикальні кола маргіналів апелюють до православ'я, християнства та триєдності Русі з метою виправдання захоплення України та використовують християнську символіку. Використання росіянами православ'я як ідеологічної опори призводить до його мілітаризації та побудування єретичних храмів, які є доволі протилежними за внутрішнім наповненням до повчання Ісуса Христа. Щодо самодержавства все простіше – автократія Путіна відрізняється від царизму Романових лише зовнішнім виглядом. Систематично ці режими не сильно відрізняються один від одного.

Не менший вплив на кремлівські ідеї становить радянське минуле. Поліцейська держава, корупція, відсутність національних кордонів між різними етносами, які формують сучасну тюрму народів у вигляді федерації, велика кількість неповних сімей – це все є подарунками від червоних тоталітаристів та поневоленого радянського народу, сучасним коричнево-червоним автократам та поневоленим громадянам федерації. Первісне місце у пропаганді та ідеології посідає культ перемоги 1945 року, який був обраний путіністами не випадково. Перемога СРСР у Другій світовій – одна з небагатьох подій в історії росії, які одночасно сприймають позитивно як представники правих, націоналісти та монархісти, так й ліві соціалісти та комуністи. Культ дев'ятого травня є консолідуючим для більшості росіян, тому сам він є основою так званого рашизму. Сюди ж – георгіївські стрічки, які є одночасно імперським та радянським символом. Георгіївською стрічкою прикрашалися різноманітні імперські медалі та нагороди, нагородна зброя. У радянському союзі схожу символіку використали на медалі «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.». Росіяни фантастичним чином поєднали космополітичний комунізм Леніна та Троцького з православним фашизмом Дугіна та Ільїна, народивши те, що прийнято сьогодні вважати за ідеологію «російського світу» (у

оригіналі «русский мир»). На наш погляд, найкраще сучасну російську ідеологію відображає російська політична партія «Інша Росія», яка бере початок з Націонал-більшовистської партії Едуарда Лімонова. Ультраправа культурно та ціннісно, ультраліва економічно людожерська ідея, яка поєднує непокєднувальне – це й є сучасна росія.

На жаль, саме Україна стала своєрідним полігоном, на якому росіяни будуть нову ідеологію взаємної ненависті та винищення. Це й не дивно, тому що послідовники переможеного більшовиками царського режиму вважали Україну інтегральною частиною росії, ці зазіхання існують з тих часів, коли словосполучення «російський світ» ще не народилося. Україно-російська війна – це війна за давньоруську спадщину. Без Києва та України, яку російська історіографія поділяє на Малоросію та Новоросію, московським азіатам буде значно складніше рекламувати свою ширму для світу. Сучасна держава росіян приваблива в основному для маргінальних кіл фашистів та нацистів з країн сучасної Європи. Не складно здогадатись, де ультраправі Європи знаходять джерело для фінансування.

Московія та її нащадки завжди були імперіалістами за природою своєю зовнішньополітичної поведінки, але сучасні московити перевершили своїх предків за несуразністю власної ідеології. Винищення української мови та історії нікуди не зникло, лише змінило свою форму. Валуєвські циркуляри та радянська русифікація змінилися на «російський світ», створення ворожих українства державних утворень та стирання історії одразу від приходу агресора до міст та селищ України. Перше, що робить російська влада на захоплених територіях – це перейменування вулиць та знищення літератури, яка не відповідає інтересам їх пропагандистської машини.

Таким чином, деколонізація та демілітаризація росії – це єдиний шлях до ліквідації нищівної ідеології Кремля. На відміну від кремлівських казок про нацизм в Україні та загрозу з боку НАТО й подальшу демілітаризацію України — проблема у поведінці росії дійсно є, вона не примарна і не потребує роботи пропаганди для її розуміння.

СЕКЦІЯ 2

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО

Гавриленко Н. Н.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»

Моїсєва Т. М.

канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права,
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ТОРГІВЛЯ ТА ЛОГІСТИКА ПІСЛЯ BREXIT: АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА БРИТАНСЬКИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БІЗНЕС

Brexit (як економічне та геополітичне явище) зумовив зміну глобальних торгових тенденцій та європейської економічної кон'юнктури, а також продемонстрував вплив міжнародної політики й геостратегічної невизначеності на логістику і торгівлі відносини між країнами.

Метою роботи є стислий аналіз наслідків Brexit для економік ЄС та Сполученого Королівства.

Ефект Brexit характеризується рядом трансформацій (в багатьох сферах економічної взаємодії між ЄС та Британією), зокрема: зміни в регуляторному середовищі (в тому числі, збільшення та подовження адміністративних процедур) і логістичних мережах; переорієнтацію економіки Британії на продукти та послуги країн поза Союзом.

Нова регуляторна політика, що прийшла на заміну єдиному ринку ЄС і була регламентована в «Угоді про торгівлю та співробітництво між ЄС та Великою Британією» (EU–UK Trade and Cooperation Agreement), позиціонується як одна з основних загроз логістичним ланцюгам, збільшуючи час потрапляння продукту чи послуги до єдиного безмитного ринку [1].

Окрім того, вихід з ЄС створює митні обмеження – як для європейських товарів в Британії, так і для Британських в ЄС, що закономірно відбивається на їх кінцевій вартості.

Водночас, підвищення ціни логістики між ринками, є додатковим стимулом для локалізації логістичних мереж в рамках територій обох економік. Це потенційно може дати позитивні результати, хоча варто не забувати про логістичні ризики трансформаційного процесу, через які довелось пройти виробникам обох сторін.

Важливим аспектом виходу Британії з ЄС, стала переорієнтація торгівлі та імпорту послуг, в торгових відносинах Сполученого Королівства з економіками Союзу.

Після вступу в дію «Угоди про торгівлю та співробітництво між ЄС та Великою Британією», імпорт товарів з Європейського Союзу суттєво впав, у порівнянні з приростом в торгових відносинах з країнами поза межами ЄС. Це демонструє трансформаційну динаміку економічних відносин, в якій падіння імпорту відчували різні категорії продукції, наприклад вторинного та третинного сектору виробництва. Згідно зі звітом «Post-brexit imports, supply chains, and the effect on consumer prices» від UK in a Changing Europe, зросла також ціна на харчові продукти, які є найбільш вразливою (до логістичних змін) категорією товарів, враховуючи обмежений термін придатності [4].

Слід також взяти до уваги, що Британія залишається відносно малим ринком, порівняно з глобальним ринком ЄС, що суттєво впливає на експортну привабливість Сполученого Королівства. Серед німецьких компаній, які були опитані КПМГ (KlynveldPeatMarwickGoerdeler) та БТПН (Британською торговою палатою в Німеччині — ВССГ), близько 77 % респондентів мають труднощі з імпортом з Великої Британії та 72 % – з експортом до Сполученого Королівства [3]. Разом з тим, 17 % опитаних компаній, взагалі припинили експортну торгівлю з Великою Британією, а 35 % респондентів, так чи інакше, планують замінити свої імпортні переваги, викресливши з них Британію. Компанії також констатували падіння в прибутках, внаслідок Brexit.

Статистичний звіт про торгівлю (Статистика торгівлі Великобританія-ЄС) від Палати Громад Британії вказує на глобальні зміни в торгових відносинах з ЄС, де частка економіки Союзу, в експортних позиціях, у 2022 році впала до 42 % [5]. Це свідчить про переорієнтацію торгівлі Сполученого Королівства в контексті зовнішньополітичної стратегії «Глобальної Британії» (GlobalBritain), яка передбачає збільшення торгових

відносин з країнами за межами ЄС, та позиціонування Британії як глобального економічного гравця.

У висновку варто зауважити, що хоча Brexit став ключовою точкою в формуванні нової торгової та зовнішньополітичної стратегії Британії, його економічні наслідки є неоднозначними. З одного боку, це підірвало економічне зростання Британії та її торгові позиції з ЄС, негативно вплинувши на логістичні зв'язки та економічну привабливість країни (Goldman Sachs вказують на падіння економіки на 5 %, у порівнянні з іншими конкуруючими економіками) [2]. З іншого – демонструється позитивний вплив на економічну свободу країни на міжнародній арені.

Аналіз подібних змін підтверджує важливу роль зовнішньополітичного курсу, у визначенні торгових політик та їх подальших ефектів, на такі сфери, як торгівля і логістика. Попри бажаний результат, Brexit спричинив низку негативних наслідків для економік ЄС та Британії, що в першу чергу характеризується ускладненням ведення торгових відносин.

Література:

1. Fawzy, Amr. (2021). Analysis of the impact of Brexit on logistics and supply chain activities in the UK – “Teething Problems” or permanent impacts?. URL: https://www.researchgate.net/publication/356528185_Analysis_of_the_impact_of_Brexit_on_logistics_and_supply_chain_activities_in_the_UK_-_Teething_Problems_or_permanent_impacts/stats (date of access: 04.03.2024).
2. Gilchrist K. Brexit Britain has 'significantly underperformed' other advanced economies, Goldman Sachs says. CNBC. URL: <https://www.cnbc.com/2024/02/14/brexit-has-sliced-5percent-off-uk-economic-growth-goldman-sachs-says.html> (date of access: 04.03.2024)
3. Glunz A. Survey: The grave consequences of Brexit. KPMG. URL: <https://kpmg.com/de/en/home/insights/2021/04/the-grave-consequences-of-brexit.html> (date of access: 04.03.2024).
4. Post-Brexit imports, supply chains, and the effect on consumer prices - UK in a changing Europe. UK in a changing Europe. URL: https://ukandeu.ac.uk/wp-content/uploads/2022/04/UKICE-Supply-Chains-Report_Final.pdf (date of access: 04.03.2024).
5. Ward M., Webb D. Statistics on UK-EU trade. House of Commons Library. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7851/CBP-7851.pdf> (date of access: 04.03.2024).

Горбачова О. І.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська політехніка»

Бабіна В. О.

кандидат політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права,

науковий керівник

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Україна знаходиться на хрещені світових подій, оскільки її торговельні відносини з країнами Європейського Союзу (ЄС) впливають на її економічний розвиток, особливо в умовах повномасштабного вторгнення. Під час цих складних обставин, важливо ретельно аналізувати стан і перспективи торговельних відносин, щоб забезпечити економічну стійкість та зміцнення дипломатичних зв'язків.

Вплив повномасштабного вторгнення на торговельні відносини великий. Україна, будучи важливим торговельним партнером для ЄС, стикнулася з перешкодами у забезпеченні своїх експортних імпорتنих операцій через воєнні обмеження. Це призвело до зменшення обсягів торгівлі та порушення ланцюжків постачання.

Загроза нестабільності також призвела до зменшення інвестиційного клімату та втрати довіри з боку іноземних інвесторів. Зменшення обсягів торгівлі та інвестицій, негативно позначились на економічному зростанні України.

Європейський Союз є головним торговельним партнером України. У 2022 році питома вага торгівлі товарами з ЄС склала 55,2 % від загального обсягу торгівлі України. У 2023 році цей показник був на рівні 56,0 %. Основною проблемою після повномасштабного вторгнення росії на територію України стало експортування зерна в країни ЄС. До війни з

України можна було безмитно імпортувати кукурудзу, ріпак, соняшник, частково пшеницю. Цей імпорт був незначним для Європейського союзу, бо Україна експортувала більшість своїх агропродовольчих товарів, більшість зернових та олійних культур, через Чорне море до Азії та Африки, переважно Китаю, Індонезії, Індії.

Однак після російського вторгнення, блокади чорноморського шляху, Україна втратила велику частину ринку в Азії, Африці, і цей український експорт був спрямований до Європейського союзу [1].

За два роки під час війни загальний товарообіг з Україною вражає: експорт з ЄС нараховує близько 69 мільярдів євро, імпорт — близько 50 мільярдів євро. Це свідчить про вигідний профіцит для європейської економіки, становлячи 19 мільярдів євро, зазначив комісар Євросоюзу з питань сільського господарства Януш Войцеховський. Проте, агропродовольча сфера показує зовсім інші цифри: експорт за два роки складає близько 6 мільярдів євро, тоді як імпорт — 25 мільярдів.

"Тобто 19 мільярдів євро мінус. Наші фермери, наш агропродовольчий сектор, платять ціну лібералізації торгівлі з Україною, в першу чергу ціну війни", — поінформував посадовець. Януш також заявив, що "відкриття ринку для України певною мірою призвело до переваг з боку росії".

"РФ вдалося витіснити Україну з різних ринків. Росія має багато експорту до Китаю. Експорт України становив 3,7 мільярда тонн, а зараз він скоротився до 1,7 мільярда. Те саме стосується Індії. Присутність росії там зростає. Отже, росія досягла двох цілей", — заявив Войцеховський.

Єврокомісар продовжив: "Росіяни розпочали війну, яка дає їм дві переваги. Одна з них полягає в тому, що вони витісняють Україну з традиційних хороших ринків та замінюють її, а друга вигода для росії полягає в дестабілізації Європи".

"Тож, найкращим способом було б підтримати Україну в транзиті та транспортуванні до морських портів, а потім відправляти продукцію до держав, куди Україна завжди традиційно відправляла свою продукцію, що було б найкращим шляхом", — додав посадовець [1].

У відносинах між Україною та Польщею останні кілька місяців є напруженість через заборону на ввезення українського зерна, яку Польща планує продовжити після 15 вересня, навіть без згоди Єврокомісії. У відповідь Україна загрожує звернутися до арбітражу Світової організації

торгівлі. Ця ескалація відносин є небажаною, оскільки Польща є одним з найближчих союзників України під час війни та головним європейським торговим партнером - цього року обсяги експорту та імпорту перевищили 3 млрд доларів.

Цього року Україна має найбільші обсяги експорту та імпорту з Польщею, які складають відповідно 3,06 млрд та 3,81 млрд доларів за сім місяців. Варшава займає перше місце за обсягами експорту з 2017 року і за обсягами імпорту з 2022 року. Минулого року Україна експортувала товарів до Польщі на 6,81 млрд доларів і імпортувала на 5,55 млрд доларів.

Румунія є другою за обсягами експорту з 2,19 млрд доларів, а Німеччина третьою з 1,08 млрд доларів. Крім того, цього року Україна продала товарів на мільярд доларів до Іспанії. Експорт до Італії, Нідерландів та Угорщини склав близько 0,8 млрд доларів, до Великої Британії - 193,1 млн доларів.

Україна найбільше імпортує товарів з Німеччини на 2,75 млрд доларів, з Болгарії на 1,36 млрд доларів. Імпорт з Італії, Франції, Угорщини та Словаччини також перевищив мільярд доларів. З Румунії, другої за обсягами експорту, Україна імпортувала товарів на 0,9 млрд доларів.

Найменші обсяги торгівлі між Україною та Сан-Марино: експорт цього року склав 0,1 млн доларів, імпорт - 1,2 млн доларів.

Дивно, що навіть між Україною та Білоруссю, яка активно підтримує Росію відомої війни, відбувається торгівля. Експорт України до Білорусі склав 0,2 млн доларів, імпорт - 13,6 млн доларів цього року.

До початку війни Білорусь входила до трійки країн, з яких Україна імпортувала найбільше товарів: в 2017 році - 3,2 млрд доларів, в 2018 - 3,78 млрд, в 2019 - 3,75 млрд, в 2020 - 2,87 млрд, в 2021-му - 4,82 млрд.

Німеччина, яка цього року також лідирує за обсягами торгівлі з Україною, раніше також була у топ-3 експортерів та імпортерів. Румунія та Болгарія вийшли у лідери лише минулого року. При цьому обсяги торгівлі України з Італією зменшилися: від 2017 до 2021 року країна входила до трійки лідерів за обсягами експорту, а цього року опустилася на п'яте місце.

Література:

1. Васьків О., Мельник Х., У Євросоюзі розповіли про загальний товарообіг з Україною за 2 роки повномасштабної війни, 2024. URL: <https://suspilne.media/693150-u-evrosouzi-rozpovili-pro-zagalnij-tovaroobig-z-ukrainou-za-2-roki-povnomasstabnoi-vijni/> (дата звернення 28.02.2024)

2. Посохов І. М. Проблеми та перспективи економічної інтеграції України в ЄС / І. М. Посохов, Є. О. Проскуріна // Актуальні питання науки, освіти та суспільства в умовах сучасних викликів = Current issues of science, education and society in the conditions of modern challenges : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кременчук, 27 грудня 2022 р. : у 2 ч. Ч. 2. Полтава : Сидоренко А. В., 2022. С. 45-48.

3. Посохов І. М. Зона вільної торгівлі України та ЄС: сучасні результати та перспективи розвитку / І. М. Посохов // Угода про асоціацію з ЄС як інструмент забезпечення стійкості економіки України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2021 р. : у 2-х ч. Ч. 1. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2021. С. 32-35.

4. Шмигаль Денис: Уряд сформував пакет рішень, які мають підтримати український бізнес під час війни URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denissshmigal-uryad-sformuvav-paket-rishen-yaki-mayut-pidtrimati-ukrayinskij-biznespid-chas-vijni> (дата звернення 28.02.2024)

5. Black Sea Grain Initiative (2022) URL: <https://www.un.org/en/black-seagrain-initiative> (дата звернення 28.02.2024)

Лозовщук С. І.

здобувач вищої освіти III курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська політехніка»

Чістякова І. М.

канд. філос. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

BREXIT ТА ЙОГО НАСЛІДКИ ДЛЯ ЄС

Великобританія завжди була унікальною країною, що виділялася серед інших європейських держав своїм історичним досвідом і географічним положенням. Після Другої світової війни Сполучене Королівство зазнало

значних економічних втрат і тимчасово розпочало процес євроінтеграції. Проте, коли на порозі стояло питання про вступ до Європейського Союзу, виникла маса суперечок та дискусій.

Відомо, що Велика Британія завжди віддавала перевагу співпраці з країнами Співдружності та Сполученими Штатами Америки. Саме тому на сьогоднішній день досить актуальним є питання про Брекзйт – вихід Великобританії з числа членів Європейського союзу, так як подія спричинила значні втрати для організації та падіння її авторитету у світі [1].

Вихід Великої Британії з Європейського Союзу, який розпочався з референдуму в 2016 році, є значною подією, яка викликала широкий інтерес та обговорення у різних сферах, таких як міжнародні відносини, політика, економіка, торгівля і багато інших.

Із самого початку планувалось, що Брекзйт надасть новий поштовх для розвитку економіки країни, оскільки їй не доведеться більше сплачувати частину бюджету у європейські органи. Проте як економічна та політична подія, вихід з ЄС спричинив низку наслідків як для самої Великої Британії, так і для всього Європейського Союзу.

Один із основних наслідків Брекзйту є зменшення зони вільного ринку, що на пряму мало вплив на торгівлю між самими країнами-членами [5], і у результаті це призвело до виходу країни з єдиного ринку.

Тим самим товари, які залишилися в складі ЄС, почали піддаватися новим правилам і нормам перед тим, як потрапити на внутрішній ринок. Згідно з цією новою угодою, він зменшився в розмірах, що справило вплив на економіку країн, які скористалися зняттям торговельних бар'єрів.

Згідно з даними Центру економічної ефективності Лондонської школи економіки, обсяг торгівлі між компаніями зменшився на третину з часу укладення торговельної угоди між ЄС та Великою Британією в січні 2021 року [3].

Вихід Великої Британії з Європейського Союзу призвів до зменшення населення ЄС на 13 %, що спричинило втрати прямого ринку, який підтримує бізнес у Союзі. Це призвело до зниження ВВП, що негативно вплинуло на купівельну спроможність через зменшення коефіцієнту на душу населення.

Брекзйт відобразився і на динаміці євро, зокрема на його вартості. Велика Британія спробувала підірвати позиції євро, ставлячи під сумнів його

використання, пропонуючи мультивалютну альтернативу. Як наслідок, після виходу Британії з ЄС, вартість євро впала на 2 % до \$1,11 [2].

До інших економічних наслідків можна віднести ще дефіцит робочої сили.

Важливий вплив Брекзйт мав і в політичній сфері, оскільки політична арена перетворилась на сцену для євроскептичних та анти імміграційних поглядів у країнах ЄС.

Брекзйт спричинив зменшення кількості країн-членів ЄС, що вплинуло на стабільність регіону, зокрема на Балканах.

Загалом, вихід Великої Британії з ЄС породив довгострокові наслідки, такі як втрата престижу та впливу для ЄС та втрата здатності бути глобальним гравцем у міжнародних відносинах.

Не можливо оминути вплив виходу Великої Британії з ЄС на область спільної політики безпеки та оборони ЄС (СПБО), хоча спочатку ця область не зазнала такого самого великого впливу, як торгівля. Проте варто зазначити, що сама ідея СПБО з'явилася під керівництвом Великої Британії та Франції наприкінці 1990-х років.

Виходячи з політичної декларації про майбутні відносини між ЄС і Великою Британією, обидві сторони виражали намір на «Амбіційну, тісну та тривалу співпрацю щодо зовнішніх дій, щоб захистити громадян від зовнішніх загроз. Запобігати конфліктам, зміцнювати міжнародний мир і безпеку» [4].

Проте, після Брекзйт проведення операцій та реалізація амбіцій ЄС у цій сфері стала складнішою без участі Великої Британії, яка має значний військовий потенціал. Таким чином, вихід Великої Британії вплинув на спроможність ЄС проводити операції та реалізувати свої амбіції в галузі безпеки та оборони.

Отже, незважаючи на те, що європейська інтеграція є однією з ключових рис сучасної політичної географії Європи, Брекзйт на власному прикладі продемонстрував певні вади Європейського Союзу, що, у свою чергу, спричинило негативні наслідки в економічній, політичній, соціально-культурній та оборонній сфері.

Література:

1. Супрунова І. А., Бойчук Д. С. Наслідки BREXIT для Європейського союзу та Великої Британії. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1324/1293> (дата звернення: 29.02.2024)
2. Consolidated version of the Treaty on European Union : від 06.07.2016 no. 12016M.
3. EU referendum outcome: PM statement, 24 June 2016. Downing Street, London, 24 June 2016.
4. Fabbrini F. Brexit and the future of the European Union: The case for constitutional reforms. Oxford University Press., 2020. с. 345.
5. Keegan, W. France turned its back on the far right. Brexit Britain can too. URL: [https:// www.theguardian.com/business/2022/may/01/france-turned-its-back-on-the-far-rightbrexit-britain-can-too](https://www.theguardian.com/business/2022/may/01/france-turned-its-back-on-the-far-rightbrexit-britain-can-too) (дата звернення:29.02.2024)

СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Держач К. Г.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська політехніка»

Кубко В. П.

канд. філос. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права

науковий керівник

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

ПРИНЦИП *RAISOND'ETAT* (НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ) У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ФРАНЦІЇ

Пріоритет національних інтересів завжди залишався фундаментом французької зовнішньої політики. Національний інтерес (*raisond'etat*) – принцип, система цілей і завдань зовнішньої політики, основними складовими яких є: досягнення соціально-економічного добробуту усіх прошарок населення, його постійне зростання; забезпечення воєнно-політичного суверенітету в довгостроковому періоді; задоволення і розвиток культурних потреб головної національної спільноти, а також захист культурних прав національних меншин. Отже, національні інтереси держави лежать в економічній, соціальній, військовій та культурній площинах [1-6].

Принцип національного інтересу було закріплено у Вестфальському мирному договорі у 1648 р. і з того часу правителі Франції невпинно слідували саме йому. У результаті утворилася домінуюча форма політичної організації суспільства – національна держава або держава-нація, а домінуючим принципом зовнішньої політики стає принцип національного суверенітету [3].

Принцип «*raisond'etat*» у зовнішній політиці Франції продовж століть реалізовувався у послабленні країн, що оточували Францію, територіальному розширенню Франції, розвитку економічних інтересів французьких промисловців, торгівців тощо.

Визначальним у сучасній історії французької зовнішньої політики був період президентства Ш. де Голля, який знов взяв за основу зовнішньої політики принцип «*raison d'etat*» і став новим кардиналом Ришельє. Зовнішньополітичні принципи де Голля залишалися незмінні до 90-х років ХХ століття, незалежно від того представник якої партії очолював Францію.

Після II Світової війни Франція максимально прагнула відновити статус великої світової держави, але через політичну та економічну слабкість підпала під вплив США. Відносно високі темпи економічного розвитку за часів Четвертої республіки контрастували зі слабкою державною системою та зовнішньополітичними поразками в колоніальних війнах. Керівники Франції постійно шукали місце країни у біполярному світі, який склався після II Світової війни, де домінували США та СРСР. Франція тривалий час обирала шлях – мосту між Сходом та Заходом, при цьому забезпечуючи власну безпеку, зокрема шляхом надбання ядерної зброї та суттєвого розвитку військово-промислового комплексу.

Однім з векторів реалізації політики національних інтересів, що полягали у відновленні величі Франції стало активне просування ідеї об'єднаної Європи, яка була започаткована ще до II Світової війни, коли Франція прагнула утворити союз на протиположному впливу США та Англії. Франція наполягала на утворенні наднаціональної «європейської федерації» з французьким лідерством і цим самим зайняти на континенті місце першого партнера США. Першим кроком до європейської інтеграції був підтриманий США «план Шумана», що передбачав утворення в 1951 р. Європейського Об'єднання вугілля та сталі на основі зближення Франції та Німеччини (тут і далі ЄОВС). В основі ЄОВС був закладений Францією принцип наднаціональності. У подальшому Франція наряду із Німеччиною зайняли провідну роль в утвореному союзі [5].

Одним з векторів зовнішньої політики Франції з огляду на її національні інтереси завжди була присутність та вплив у «ближніх» до Європи регіонах, де традиційні сфери французької глобальної відповідальності включають Середземномор'я і Африку.

Панування в Середземноморському регіоні завжди було пріоритетним напрямом зовнішньої політики Франції. Починаючи із XVII ст. Франція прагнула повністю контролювати Середземне море та країни, що його оточують. І в результаті її інтереси збігалися з цілим рядом європейських

держав, зокрема Німеччиною, Італією, Великобританією, що приводило до конфліктів.

Сьогодні, Франція вважає, що Європа у Середземноморському регіоні повинна відігравати роль, що сприяє забезпеченню європейської безпеки з Півдня, миру і політичної стабільності у Південному й Східному Середземномор'ї через економічне процвітання. Основними чинниками, що впливають на таку політику, є вплив іммігрантів з країн Близького Сходу, особливо Палестини, Сирії та інших, де відбуваються військові конфлікти, і які становлять велику проблему для соціальної та безпекової політики Франції всередині країни, терористична загроза, наявність економічних інтересів, доступ до корисних копалин, сировини тощо.

Так само важливий вектор зовнішньої політики Франції, що спрямований на забезпечення впливу на Африканському континенті та країнах Південно-Східної Азії, тобто у колишніх колоніях. Франція прагне зберегти економічний та культурний вплив на ці країни.

У сучасному світі все частіше країни намагаються впливати на світ через культуру, мову та створення позитивного іміджу. Керуючись принципом національних інтересів, Франції ще у 1970 році у своїй зовнішній політиці започаткувала рух «Франкофонії» або «м'якої сили» французького впливу, який був створений для збереження та популяризацію французької мови і культури. Сьогодні Франкофонія прагне захищати мир, демократію та права людини, розвиток французької мови та культури, освіта, професійно-технічна освіта, вища освіта та дослідження.

Сьогодні на сайті МЗС Франції можна знайти такі аспекти зовнішньої політики країни, кожний з яких чітко віддзеркалює її національні інтереси та слугує єдиній цілі – відновити статус «великої держави» – політика, яку проголошує кожен президент країни, який приходить до влади, включно із Ф. Макроном [6]: клімат та навколишнє середовище; дипломатія в сферах культури, науки та цифрових технологій; економічне співробітництво та торгівля; безпека і оборона; захист прав людини; співпраця з ЄС та ООН; Франкофонія.

Дослідивши напрямки зовнішньої політики Франції починаючи з XVII ст. і до сьогодення можна сказати, що вже понад чотири сторіччя країна у зовнішній політиці керується принципом дотримання національних інтересів. При цьому національні інтереси країни зазнали значної

трансформації від інтересів окремої особи (монарха, міністра, імператора) до саме інтересів держави. Дослідження показало, що головним національним інтересом Франції можна визначити – досягнення статусу «великої держави» шляхом впливу та контролю на сусідні країни, а також досягнення та утримання контролю над цілими регіонами, зокрема Середземноморським, Африкою, Близьким Сходом, Південно-Східною Азією та іншими. У різні історичні періоди досягнення мети реалізовувалося через колоніальні війни, укладання союзів, договорів про співпрацю. Часто через досягнення національних інтересів у зовнішній політиці у Франції виникали проблеми та конфлікти з іншими інтересантами. Все це призвело до виробітки зваженої багатовекторної зовнішньої політики, але все одно спрямованої на досягнення лідерства у вирішенні глобальних політичних питань як на Європейському континенті, зокрема в ЄС та інших регіональних економічних та політичних утвореннях, так і в глобальному світовому масштабі.

Література:

1. Арон Р. Мір та війна між націями; пер. з фр. Шовкун В., Борисюк З. та Філіпчук Г. К.: МП «Юніверс», 2000. 686 с.
2. Малиновська М.В. Зовнішньополітичні концепції Французької Республіки. *Вісник Дніпровського університету*. 2015. №2. С. 155-165.
3. Паламарчук Ю. Д., Мелекесцев К.І. Щодо сутності та актуальності принципів систем відносин вестфальського типу. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. В. Стуса*. 2021. №3. С. 46-51.

Дорошенко П.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська політехніка»

Білоусов О. С.

професор кафедри міжнародних відносин та права

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

ПОЛІТИЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Однією з провідних проблем української політики як пошуку стратегічних напрямів розвитку країни є створення системи ефективної комунікації, зворотного зв'язку з виборцями, групами інтересів, які не представлені безпосередньо в органах влади.

У сфері політичної комунікації в Україні спостерігається зміщення системної двосторонньої комунікації політичних сил з виборцями у бік застосування політтехнологічних методик, за яких системна та прозора двостороння комунікація, налагодження зворотного зв'язку набувають значною мірою одностороннього характеру, та насамперед замінюється рекламування лідерів політичних сил. Така ситуація пояснюється особливостями сформованої партійної системи, еволюцією політичних партій, сьогоdnішніми процесами внутрішньопартійного життя.

Однією з рис політичних партій сьогодні, яка може позначатися на характері політичних комунікацій, є недемократичний характер внутрішньопартійних процесів.

Аналіз статутних документів парламентських партій свідчить, що первинніосередки лише розглядають та оцінюють запропоновані керівництвом партійні документи та стратегії; делегують своїх представників на загальнопартійні з'їзди; вносять пропозиції щодо кандидатів у народні депутати України. Але списки кандидатів "пакетно" затверджуються з'їздами партій. При цьому процедура формування списків кандидатів у депутати чітко не прописана ні у статутних документах політичних партій, ні на законодавчому рівні. В статутах деяких партій дуже широкі повноваження надаються керівним органам. І тільки у деяких випадках передбачено, що керівні органи партій формуються з урахуванням регіонального представництва.

Системну політичну комунікацію можна визначити як процес, що охоплює політичну сферу життя людини, за посередництвом якого відбувається спілкування між органами влади, політичними партіями, громадськими організаціями і рухами, посадовими особами, виборцями, населенням. Налагодження та відтворення комунікаційних процесів між політичними партіями та виборцями, інформованість виборців про діяльність політичних партій сприяють легітимації політичних утворень у суспільстві, що є невід'ємною частиною інституалізації демократії та її консолідації.

Складовими політичної комунікації є комунікатор, повідомлення, канал, комунікант, реакція і зворотний зв'язок. Складну модель політичної комунікації можна трактувати як компонент політичної системи суспільства, що встановлює зв'язки між інститутами політичної системи.

Політична комунікація здійснюється через ЗМІ, політично організовані утворення і неформальні канали. Процес політичної комунікації безперервний, проте його активізація спостерігається у виборчий період, коли застосовуються найрізноманітніші шляхи впливу на електорат з метою завоювання його прихильності.

Популістичний стиль руйнує систему "демократичної комунікації" (з пріоритетом зворотного зв'язку), в якій одержувач інформації має право вибору: виконувати чині повідомлення, що надійшло. Така модель передбачає існування зворотного зв'язку, свободу волі набувача інформації, прозорі намагання переконати в режимі діалогу та існування різних думок та повідомлень.

Законодавство України не перешкоджає партіям здійснювати комунікацію в усіх можливих формах: проводити збори та інші зустрічі з громадянами, організовувати мітинги, походи, демонстрації, пікети; влаштовувати публічні дебати, дискусії, "круглі столи", прес-конференції; оприлюднювати в засобах масової інформації (ЗМІ) виступи, інтерв'ю, відеофільми, аудіо- та відео кліпи, публікації та повідомлення; розповсюджувати свою символіку, листівки, плакати, друковані матеріали, розміщувати інформацію на носіях зовнішньої реклами; проводити концерти, вистави, спортивні змагання, різноманітні публічні заходи за підтримки партії [1].

Значення політичної комунікації важко переоцінити, адже вона має підтримувати цілісність суспільства, зокрема забезпечувати постійний зв'язок між владними структурами, політичними партіями, громадськими організаціями, об'єднаннями, лобістськими угрупованнями, засобами масової інформації і громадянами з приводу актуальних проблем громадсько-політичного і соціально-економічного життя. Концепт політичної комунікації відображає унікальність комунікативного процесу, якому притаманні власні джерела інформаційних контактів, особливий тип організації соціальних взаємовідносин, специфічні функціональні

навантаження в рамках суспільства, власна морфологія, багаторазово опосередкований стиль спілкування макросоціальних груп.

Сучасна політична комунікація характеризується медійним характером, нині активно використовуються різні медіа-засоби, створюється недійне середовище тощо. Ці явища і процеси досліджуються і описуються науковцями і, на наш погляд, розширюють уявлення про політичну комунікацію. Серед здобутків дослідників можна вважати і створення чотирьох теоретичних моделей комунікації: модель передавання; експресивна модель; публічна модель і рецепційна модель.

У демократичному суспільстві комунікація є ефективною, якщо вона не тільки є технічно сучасною, інтерактивною, двосторонньою, але й відповідає іншим демократичним вимогам – таким, як правовий і моральний контроль суспільства над діяльністю ЗМІ, забезпечення справжнього плюралізму думок, прямий контакт між відправниками й одержувачами інформації, децентралізація інформаційних каналів, повага до свободи слова й конфіденційності приватного життя [2].

Взагалі основними функціями політичної комунікації є:

- поширення ідейно-політичних цінностей, знань, політичної інформації;
- формування політичної свідомості;
- поширення норм політичної культури, здійснення політико-культурного обміну, розвиток політичної культури суб'єктів політики (індивідів, груп, політичних структур);
- інтеграція та регулювання політичних відносин;
- підготовка та сприяння громадськості до участі в політичній діяльності [3].

Отже, зазначимо, що політична комунікація – це процес, посередництвом якого відбувається спілкування між органами влади, політичними партіями, громадськими організаціями і рухами, посадовими особами і населенням. Її обов'язковими складовими є комунікатор, повідомлення, канал, комунікант, реакція і зворотний зв'язок, причому за певних обставин комунікатор і комунікант можуть мінятися місцями. Проте її особливістю є те, що вона охоплює лише політичну сферу життя людини. Політична комунікація здійснюється через ЗМІ, політично організовані утворення і неформальні канали. Процес політичної комунікації є

безперервним, проте зростання його активізації спостерігається у виборчий період, коли застосовуються найрізноманітніші шляхи впливу на електорат з метою завоювання його прихильності.

Література:

1. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина: Монографія / Бебик В. М. // Політична комунікація, її функції і засоби. Політична символіка. 2003.

2. Остапенко М. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження [Електронний ресурс]. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/ostapenko_politychna.pdf

3. Тищенко Ю. Моделі політичної комунікації: політичні партії та громадянське суспільство / Ю. Тищенко // Моделі комунікацій політичних партій в Україні. 2010.

Прилуцька А. Є.

проф., канд. філос. наук, доцент,

завідувач кафедри документознавства та української мови

Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

м. Харків, Україна

ПРАКСЕОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТРУКТУРІ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

На сучасному етапі соціальних перетворень в Україні актуальними залишаються питання інформаційно-аналітичної діяльності в структурі міжнародної комунікації, де найбільше виявляються проблеми відносин держави та суспільства, а також державного управління міжнародної діяльністю. Тому особливої уваги набуває осмислення теоретичних засад організації цієї діяльності та вироблення на основі теоретичних розробок практичних рекомендацій, що дають змогу удосконалити інформаційно-аналітичне забезпечення управління в контексті посилення сучасних євроінтеграційних процесів та активізації міжнародної співпраці.

Аналіз останніх досліджень із зазначеної теми свідчить про інтерес сучасних науковців до теоретичних та прикладних аспектів окресленої

проблеми. Це, зокрема, методологія досліджень інформаційної складової в формуванні управлінських рішень (В. Бакуменко, А. Дегтяр), методологія та технологія політичної та міжнародної аналітики (Г. Почепцов, В. Ребкало, О. Валевський, Ю. Кальниш), аналіз ефективності інформаційно-аналітичних практик (В. Романов, В. Тертичка), упровадження нових методів та новітніх технологій аналітичної роботи (І. Ібрагімова) тощо.

Інформаційно-аналітична діяльність як об'єкт культур-філософського аналізу - це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації у сфері управління, політики, економіки, міжнародної комунікації тощо. Інструментальний зміст інформаційно-аналітичної діяльності в державному управлінні уточнюється через визначення змісту інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Інформаційно-аналітичне забезпечення міжнародної комунікації як сукупність технологій, методів збору та обробки інформації характеризує об'єкт управлінського впливу соціальні, політичні, економічні та інші процеси. Це також система специфічних прийомів діагностики, аналізу та синтезу інформаційних ресурсів, інформаційної логістики, а також оцінка наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень в площині міжнародної діяльності.

Систему інформаційного-аналітичного забезпечення управління можна визначити як взаємозалежну та відповідним чином сформовану сукупність організаційних, організаційно-правових, інформаційних, методичних, програмно-технологічних компонентів, що забезпечує необхідну якість прийнятих управлінських рішень за рахунок раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій. З поєднанням принципів проблемної орієнтації та програмно-цільової установки як відносно тематики інформаційного забезпечення, так і відносно вибіркості підготовки інформації та доведення її до керівників відповідно до їх місця в системі управління та основних функціональних обов'язків.

Управлінські структури як суб'єкти системи інформаційно-аналітичного забезпечення постійно взаємодіють із інформаційним середовищем, регулюють рух інформації, аналізують тенденції й на цій основі розробляють рекомендації для прийняття управлінських рішень,

удосконалювання оптимального управлінського впливу для досягнення цілей керування.

Система інформаційно-аналітичного забезпечення в міжнародній комунікації повинна враховувати неоднорідність правового простору, національно-культурних традицій, систем й процесів прийняття управлінських рішень і специфіку діяльності посадових осіб управлінських структур всіх категорій на різних етапах процесу прийняття рішень.

В координатах праксеологічного підходу саме інформаційно-аналітичні стратегії забезпечують формування оптимальних векторів:

- моніторингу стану об'єкта управління;
- контролю за виконанням рішень і ефективності виконавчих механізмів;
- аналізу зовнішніх і внутрішніх проблемних ситуацій і прогнозування їхнього розвитку;
- процесу підготовки змістовної частини управлінських рішень і їхнього документального оформлення (проекти нормативних документів);
- аналізу обґрунтованості і правомірності прийнятих рішень;
- організації експертизи пропонованих рішень та проблем.

Сучасні структури управління міжнародної діяльністю як суб'єкти системи інформаційного забезпечення постійно взаємодіють із інформаційним середовищем, регулюють рух інформації, аналізують тенденції та розробляють рекомендації для прийняття управлінських рішень.

Тому фахівці системи інформаційного забезпечення органів державної влади та повинна використовувати сучасні методики розробки аналітичних прогнозів в галузі міжнародних комунікацій, володіти методами аналітико-синтетичної обробки інформації, знати алгоритми підготовки інформаційно-аналітичних документів, особливості інформаційно-аналітичної роботи в закордонних установах, а також чинники, що визначають стан держави та її положення на світовій арені та формують її загальну систему суспільних комунікацій.

Отже, розробка методології дослідження актуальних способів інформаційно-аналітичної діяльності саме у праксеологічному ракурсі зумовлює можливість варіативного вибору найоптимальніших стратегій управління міжнародною комунікацією та забезпечення життєдіяльності всієї соціальної системи.

Кубко В. П.

канд. філос. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»

Юнко І.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

**КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ
ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ**

Одним із основних завдань сучасної України є сприяння формуванню свого позитивного іміджу, оскільки це, у свою чергу, відбивається на реалізації політики захисту національних інтересів, досягненні зовнішньополітичних цілей і створенні атмосфери підтримки світовою спільнотою її дій на міжнародній арені.

Сфера іміджевого позиціонування держави на міжнародній арені є досить специфічною з огляду на особливості іміджевого простору. Так, А. Фішер, дослідник у галузі стратегічного управління інформаційним впливом, зазначає, що «стратегія в сфері формування державного іміджу має враховувати такі особливості: інтереси, цінності, політичні пріоритети, погляди різних соціальних груп; особливості медіа-комунікативного середовища; тенденції суспільної думки, національного та міжнародного контексту; наявних внутрішніх та зовнішніх загроз і можливостей; сильних сторін та недоліків інструментарію; співвідношення затрат і ризиків, затрат і очікуваних результатів; короткострокові та довготривалі цілі; партнерство з приватним сектором, з іноземними урядами; пристосування стратегії до ситуативних змін; загальне національне значення іміджевої стратегії» [5].

Зазначені компоненти вимагають від іміджевої стратегії держави відповідати таким параметрам: цілеспрямованість, зрозумілість, обґрунтованість, ефективність (використання ресурсів), динамічність та унікальність.

Формування позитивного іміджу України за кордоном є однією з важливих функцій не тільки для Міністерства закордонних справ України чи урядових інституцій загалом. Правильно вибудовані інформаційні потоки,

орієнтовані на закордонні цільові аудиторії з використанням всього інструментарію державних органів та неурядових інститутів, допомагають зробити країну зрозумілою. Це буде мати вплив, зокрема, і на забезпечення національних інтересів держави та поліпшення життя її громадян.

У 2018 році затверджено єдиний бренд України UKRAINE NOW, на основі якого Кабмін замовив розроблення шести стандартів просування України відповідно до таких напрямів: в країнах Західної та Центральної Європи; Північної Америки; Південної Америки; Азії; як туристичного напрямку; просування України з метою залучення інвестицій.

Ukrainenow – це наймасштабніша міжнародна маркетингова кампанія українського уряду. Її метою було – сформувати бренд України у світі, залучити в країну інвестиції та покращити туристичний потенціал. Це одна з найбільш вдалих PR-кампаній України.

Повномасштабна військова агресія рф проти України зумовила появу нових ініціатив із формування національного бренду держави, які б відповідали вимогам воєнного часу та допомагали ознайомлювати світ із перебігом війни.

Так виникла інформаційна кампанія Brave.ua. Новим національним брендом України стала сміливість її народу, який рішуче виступив проти численніших сил «другої армії світу». Кампанія Brave.ua має дві мети: перша – це підняття духу українського народу під час важкої боротьби з агресором, а друга – це заклик до глобальної спільноти підтримувати Україну та її захисників, поширювати інформацію про конфлікт і спонукати іноземні уряди надавати необхідну для перемоги підтримку. У межах кампанії на вулицях міст різних країн світу були розміщені банери, що розповідали про українську сміливість, а в мережі Інтернет проводилися тематичні флешмоби, наприклад, використання маски «сміливий (-а) за паспортом» чи створення особистих та корпоративних постів про українську сміливість і її прояви.

Ще однією інформаційною кампанією повномасштабної російсько-української війни стала ініціатива Володимира Зеленського United24, що спершу була спрямована на збір коштів на нагальні військові та медичні потреби України, а також відновлення держави після війни. Нещодавно президент підписав відповідний указ, згідно з яким розпочалася розробка інформаційної брендингової кампанії United24, покликаної інформувати

світову громадськість про актуальні події в Україні, протидіяти російській пропаганді та координувати зусилля союзників із підтримки держави. Першим амбасадором бренду United24 став відомий на весь світ український футболіст Андрій Шевченко.

Засновник концепції, дослідник Саймон Анхольт, писав: «Якщо держава серйозно прагне покращити свій міжнародний імідж, вона має більше фокусуватися саме на розробці продукту та маркетингу, а не гнатися за самою ідеєю національного бренду. Тут нема коротких шляхів. Тільки постійний, координований та невинний потік корисних, помітних та релевантних ідей, продуктів та дій найвищого класу може поступово покращити репутацію країни, що їх презентує» [3]. Яким би не був національний бренд України, він функціонує лише в комплексі з державною політикою в різних галузях.

У 2021 році Міністерство закордонних справ вперше в історії України розробило і затвердило Комунікаційну стратегію та Стратегію публічної дипломатії [2]. Обидва документи затверджені рішенням Колегії МЗС 24 березня 2021 року.

За словами міністра закордонних справ Дмитра Кулеби, в основі Стратегії залишається національний бренд Ukraine Now для збереження сталості стратегічних комунікацій держави [1].

Україна приєдналася до основних міжнародних конвенцій та хартій з охорони культурної спадщини і культурного співробітництва, є активним членом ЮНЕСКО та Ради Європи. Міністерство культури і туризму України приділяє особливу увагу збереженню для ряду об'єктів культурної спадщини держави статусу приналежності до Списку Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО, а також розширенню української представленості у цьому списку. Представленість України у списку важлива для світового визнання.

Україна з перших днів війни активно використовувала стратегічні комунікації та інструменти м'якої сили, щоби заручитися міжнародною підтримкою та протидіяти російській пропаганді. Було чітке розуміння, розділене як урядом, так і громадянами, що розповісти світу історію України було питанням виживання.

Мабуть сьогодні не залишилось майже жодної держави, яка б не знала про Україну, інформаційні технології стали рупором поширення іміджу України у світі. Більш того, Україна стала брендом та символом свободи

XXI століття. Як результат, впізнання, вплив та репутація України суттєво зміцнились. У GlobalSoftPowerIndex 2023 Україна посіла безпрецедентне 37 місце зі 121 [4]. За показником сприйняття впливовості, вперше за всю історію рейтингу Україна опинилась у першій двадцятці найвпливовіших країн світу.

Таким чином, сильний національний бренд та репутація зараз гарантує Україні міжнародну підтримку та солідарність. У майбутньому це стане фундаментом відбудови та розвитку України, що з перемогою конвертується в інвестиції у післявоєнне відновлення, туристичні та освітні потоки, залучення глобальних талантів, відкриття офісів міжнародних компаній, поглиблення торгівлі.

Література:

1. Кулеба Д. Публічна дипломатія – нова зброя України в умовах гібридної війни. *Європейська правда*. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/09/23/7038633/> (дата звернення: 24.05.2024).

2. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки. URL: <http://surl.li/bgpmb> (дата звернення: 18.05.2024).

3. Anholt S. Brand New Justice: The upside of Global Branding. Butterworth-Heinemann. Oxford, 2003. URL: <http://surl.li/bavpj> (дата звернення: 14.05.2024).

4. Global Soft Power Index 2023. URL: <https://brandirectory.com/softpower> (дата звернення: 25.05.2024).

5. Fisher A., Brockerhoff A. Options for influence - London: Counterpoint, 2008. 62 p.

СЕКЦІЯ 4 ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Кубко В. П.

канд. філос. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»

Балахтар Д. В.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Стратегічні комунікації є невід'ємними та ефективними механізмами зовнішньої політики та національної безпеки провідних держав світу та міжнародних організацій і інституцій (НАТО, ЄС тощо). У геополітичному контексті вони є сукупністю дій з формування у цільовій аудиторії необхідних уявлень (образів) і завдяки цьому забезпечують політику держави за межами національних кордонів.

Згідно з Доктриною інформаційної безпеки України стратегічні комунікації – це скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави [1].

Стратегічні комунікації є важливим інструментом поглиблення діалогу та співробітництва між ЄС та Україною на шляху до набуття членства. По-перше, вони синхронізують цінності та орієнтації внутрішньої та зовнішньої громадськості відносно змісту та напрямків євроінтеграції. По-друге, формують передумови відкритості взаємодії України та ЄС щодо модернізації політичної системи [4, с. 106].

У 2016 р. прийнято Глобальну стратегію ЄС, спрямовану на посилення військового, промислового й цивільного вимірів співробітництва ЄС у сфері безпеки та оборони, мета якої полягала в тому, щоб забезпечити широку стратегічну структуру, за допомогою якої ЄС

міг би чітко та узгоджено розуміти й протистояти сучасним міжнародним викликам, використовуючи широкий спектр інструментів та механізмів, які є в його розпорядженні.

У звіті, підготовленому Інститутом досліджень безпеки ЄС, стратегічні комунікації визначаються як «комунікаційна діяльність з порядком денним або планом» [6].

У 2020 році запущено амбітний проєкт «Стратегічний компас», що передбачає комплексне вивчення та аналіз загроз і стратегічний діалог між державами-членами. Він охоплює всі аспекти політики безпеки та оборони й структурований навколо чотирьох стовпів: дії (*actions*), інвестиції (*investments*), партнерство (*partnership*) і безпека (*security*) [5].

Стратегічні комунікації у співробітництві України з ЄС посідають одне з пріоритетних місць. Схвалена та імплементується низка стратегічних документів у цьому вимірі.

Практично одразу після того, як з 1 вересня 2017 року Угода про асоціацію між Україною та ЄС повністю набула чинності, у жовтні того ж року Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки, щорічно схвалюються плани заходів з її імплементатії (за матеріалами: <https://minjust.gov.ua>).

Під час 20-го Саміту Україна-ЄС, який відбувся 9 липня 2018 року у Брюсселі, було досягнуте спільне рішення посилити роботу зі стратегічних комунікацій.

У грудні 2018 року був представлений План з протидії дезінформації ЄС, у якому головним джерелом інформаційних загроз було визначено росію.

З метою підтримки України у намаганні вирішити деякі з проблемних питань від імені ЄС були реалізовані декілька проєктів, як-от: «EU Mythbuster stwitter feed» та «Disinformation Review».

Представництво Європейського Союзу в Україні в інформаційній сфері зосереджує зусилля на: поширенні інформації про ЄС та його співпрацю і допомогу Україні; налагодженні сталої комунікації з громадянським суспільством; оперативному висвітленні подій та рішень в ЄС; підтримці свободи медіа.

У 2019 році Верховна Рада України внесла зміни до Конституції України, закріпивши нову стратегічну мету України – набуття

повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Також відповідна стратегічна мета знайшла своє відображення у Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, затвердженої Указом Президента України від 26 серпня 2021 р. № 448 [2].

Водночас повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., докорінним чином прискорила курс держави на вступ до Європейського Союзу.

Президент України підписав 28 лютого 2022 р. офіційну заявку на вступ України до Європейського Союзу. У відповідь на звернення Ради Європейського Союзу Європейська Комісія розпочала підготовку оцінки стану реформ для отримання Україною статусу держави – кандидата на членство в Європейському Союзі. Лідери 27 держав – членів Європейського Союзу ухвалили 23 червня 2022 р. рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. Статус кандидата офіційно запускає процес набуття Україною членства в Європейському Союзі і відповідно матиме вплив на комунікаційну складову.

Також уряд України схвалив Стратегію комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року, а також Операційний план її реалізації у 2022-2024 роках. Основною метою Стратегії є утвердження в українському і європейському суспільстві свідомої підтримки набуття повноправного членства України в Європейському Союзі, інтеграції в європейський економічний, культурний і політичний простір та здійснення внутрішніх реформ і перетворень, спрямованих до вільного, справедливого, демократичного, успішного суспільства, що спирається на європейські цінності (за матеріалами: <https://minjust.gov.ua>).

За період дії згаданої Стратегії комунікації було сформовано урядову комунікаційну інфраструктуру щодо європейської інтеграції. Зокрема, за підтримки проєктів міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу було створено такі нові комунікаційні платформи: «Пульс Угоди» – урядова онлайн-система моніторингу реалізації операційного плану із виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; «Євроінтеграційний портал» – офіційний вебсайт, присвячений європейській інтеграції України;

«Євроінтеграційний дайджест» – добірка основних новин за тиждень про європейську інтеграцію України тощо. Зазначені інформаційні ресурси мають достатню динаміку новинного наповнення та різноманітність форматів євроінтеграційного контенту [3].

Для підвищення рівня інформованості громадянського суспільства України про зміст та напрями євроінтеграції функціонує онлайн-платформа громадянського суспільства (вебсайт: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/platforma-gromadyanskogo-suspilstva>).

Підвищення ефективності стратегічних комунікацій у протидії гібридним загрозам і веденню агресивної політики росії та визнання її агресором із боку країн-членів ЄС, а також нарощування потенціалу стратегічних комунікацій у співпраці України і ЄС визначають подальшу пріоритетність обраної стратегії.

Таким чином, стратегічні комунікації є унікальним методом геополітики держави. Вони виконують конкретні функції в межах як внутрішніх, так і зовнішньополітичних дій держави.

Література:

1 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України №47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017> (дата звернення 26.05.2024).

2 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення: 22.05.2024).

3 Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 р. № 1155-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-komunikatsii-z-pytan-ievropeiskoi-intehratsii-ukrainy-na-period-do-2026-t91222> (дата звернення: 22.05.2024).

4 Хорішко Л. С. Стратегічні комунікації України в контексті євроінтеграції. Політикус: наук. журнал. 2022. Спецвипуск. С. 106-111.

5 A Strategic Compass for the EU. EEAS factsheet. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2022-03-21_strategic_compass-factsheet.pdf (Last accessed: 22.05.2024).

6 European Union Institute for Security Studies. EU strategic communications with a view to counteracting propaganda. European Parliament. 2016. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/578008/EXPO_IDA\(2016\)578008_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/578008/EXPO_IDA(2016)578008_EN.pdf) (Last accessed: 22.05.2024).

Кубко В. П.

канд. філос. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»

Даніла Д.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

АСИМЕТРИЯ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТАХ

Сучасні міжнародні відносини характеризуються нетиповими для попередніх періодів явищами та процесами, серед яких важливе місце посідають асиметричні конфлікти, які супроводжуються стійкою конфронтацією держав та недержавних акторів, особливо у військово-політичній сфері.

Асиметрія в міжнародних відносинах – це відносини між міжнародними суб'єктами різної геополітичної ваги (різного рівня міжнародного впливу), коли одна сторона значно переважає за основними параметрами іншу або, маючи таку перевагу в одних показниках, значно поступається в інших.

Сам термін «асиметричні відносини» спочатку мав військово-стратегічне значення і застосовувався у розробках Пентагона ще у добу «холодної війни» і значно пізніше був введений в обіг міжнародної політичної науки.

Особливості концепту асиметрії у політичній науці досліджував вітчизняний учений І. Дерев'янка. Автор зазначив, що у більш загальному сенсі асиметрію розглядають як поняття, що «відображає порушення

симетрії, рівності, гармонії, відносної стійкості, пропорційності і співрозмірності між окремими частинами цілого» [2, с. 71-72]. А також вказав, що одним із наслідків сучасних глобальних трансформацій стало формування асиметричної поліполярності, що веде до нового перерозподілу світової влади і формування нових центрів сили і стратегічних союзів, конкуренція між якими за вплив на світові процеси постійно зростає.

Після терактів 2001 р. у США термін «асиметричні загрози» ототожнюють з міжнародним тероризмом, а також у разі небезпеки з придбанням засобів масового знищення міжнародними терористичними групами.

Сучасна практика міжнародних відносин свідчить про формування взаємовідносин між державами переважно в асиметричному форматі.

У центрі сучасних дискусій щодо проблеми асиметрії в міжнародних конфліктах є обговорення змін характеру воєнних дій, зокрема перехід від прямого воєнного силового протистояння до непрямих форм боротьби (партизанська боротьба, залучення цивільного населення та ін.) та поширення феномена малих війн за участю розвинених держав, що відбуваються віддалено від глобальних центрів (конфлікт низької інтенсивності, локальні війни, миротворчі операції).

Оцінюючи зміни у світовій політиці, Кенетт Маккензі виділяє такі види асиметричних загроз: ядерні, хімічні, біологічні, інформаційні операції та тероризм. Об'єднує наведені асиметричні загрози прагнення сторін розробити стратегію, що дозволить мінімізувати сильні сторони противника та використати його вади [за 4].

Назвемо деякі базові риси асиметричних конфліктів: непередбачуваність результату при явній невідповідності силових можливостей і статусів протиборчих сторін; використання слабким учасником стратегії пошуку «слабкості сильного»; звернення слабкої сторони до заборонених засобів ведення військових дій; тактика «непрямих» військових дій, яка застосовується слабкою стороною; нездатність сильної сторони відстояти свої позиції і надійно придушити слабого.

Загальними рисами асиметричних конфліктів також є відсутність чіткої лінії фронту; непередбачуваність наслідків конфлікту; використання слабкою стороною тактики непрямих військових дій, наприклад, партизанської, диверсійної боротьби, терористичних актів, кібератаки.

У кожній країні акцентують на тих складниках гібридних загроз, що актуальні саме для неї, виходячи з її національних інтересів. Для України досвід російсько-української гібридної війни, що у фізичному модусі ведеться на нашій території, є сильним та болючим стимулом для підвищення рівня розуміння гібридних загроз і водночас – для активного пошуку практичних методів протидії, які доводиться випробовувати в реальних умовах.

Зауважимо, що Україна у добу після розпаду СРСР усе більше ставала асиметричним викликом рф і згодом перетворилась у ключову державу для оновленої субрегіональної системи європейської безпеки. Однак, починаючи з каденції Л. Кучми, заяви влади щодо прагнень України приєднатися до колективного Заходу сприймалися у США та і в європейських країнах швидше як геостратегічний маневр, а ніж реальна політична мета. На думку В. Фісанова, фактично Україна до лютого 2022 р. залишалась блідим об'єктом складної й неоднозначної Great Game поміж «рухливих руїн» на тлі півзруйнованої системи советизму [3, с. 127].

У нових геостратегічних умовах констатуємо, що путінський режим розпочав свою останню асиметричну «колоніальну війну» в Європі (на кшталт подібних воєн XVIII-XIX століть), а Україна веде цю війну не просто за власне існування, а за самостійну соціокультурну ідентичність та європейську ідентифікацію. Адже саме колоніальний погляд на Україну протягом довгого часу визначав її історію і, як вважає Тімоті Снайдер, заважав близьким і далеким сусідам побачити і сприйняти реальну Україну. І те, що зараз українське питання обговорюється з позиції самої України, є величезна заслуга найперше українського війська та громадянського суспільства [1].

Сучасні асиметричні війни ведуться перш за все в інформаційній сфері, яка випереджає і безперервно супроводжує так званий прямий контакт протиборчих сторін, там само розвивається і глобальний тероризм.

Отже, асиметрію в міжнародних відносинах можна визначити як відсутність тотожності між суб'єктами, а також між наявними у них ресурсами і статусами, тактиками і стратегіями міжнародної поведінки.

Явище асиметрії в сучасних міжнародних конфліктах посилюється ідеологічними протиріччями між макродержавами, що стає предметом

маніпуляцій малих держав із метою залучення ресурсів провідних світових гравців для досягнення власних інтересів.

Література:

1. Армія зробила Україну суб'єктом геополітики. Тімоті Снайдер про значення опору широкомасштабній агресії росії. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/snayder-armiya-vidsich-rosiyi-ukrayina-subyekt/31885780.html> (дата звернення: 25.05.2024).

2. Дерев'яно І. Ефекти асиметрії в американо-мексиканських відносинах. *Journal of International Relations of KNU*. № 50. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/view/3946/3608> (дата звернення: 22.05.2024).

3. Фісанов В. До нового розуміння асиметрії міжнародних відносин: особливості ХХ і ХХІ століть. Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент: зб. наук. праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2022. Том 10. С. 123-142.

4. LeleAjey. Asymmetric Warfare: A state vs non-state conflict. URL: <https://revistas.uexternado.edu.co/index.php/oasis/article/view/4011/4418> (Last accessed: 25.05.2024).

Єрмолов К. С.

здобувач вищої освіти II курсу

факультету суспільних наук і міжнародних відносин

ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Іщенко І. В. (науковий керівник)

доктор політ. наук, професор, зав. кафедри міжнародних відносин

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН КАНАДИ ТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Двосторонні відносини України з Канадою є багатосторонніми, динамічними, ґрунтуються на спільних цінностях, мають багаторічну історію й включають в себе широкий комплекс сфер. У контексті

триваючого повномасштабного вторгнення Росії на територію України, ці відносини набувають дедалі більшого значення. Канада стала одним із найстійкіших прихильників України, надаючи військову-політичну, фінансово-економічну та гуманітарну допомогу, а також виступаючи за міжнародну підтримку України. Канада виступає на підтримку суверенітету й територіальної цілісності нашої держави, у тому числі шляхом надання комплексної підтримки у протидії проявам російської агресії. Канада є постійним партнером України на її інтеграційному шляху до членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору. Така позиція підтримки України є позапартійною та узгодженою для політичного політикуму Канади [1].

Витоки канадсько-українських відносин можна простежити у значній українській діаспорі в Канаді, одній з найбільших за межами України. Ця громада відіграла вирішальну роль у розбудові двосторонніх зв'язків, відстоюванні незалежності України та підтримці її суверенітету. Історичні віхи включають в себе те, що Канада була однією з перших західних країн, яка визнала незалежність України в 1991 році. Це раннє визнання заклало основу для міцних двосторонніх відносин, що характеризуються взаємною повагою та співпрацею. З моменту початку війни, Канада активно підтримувала й продовжує підтримувати Україну.

Канада стала однією з перших країн, яка виступила із засудженням нападу з боку росії на Україну в лютому 2022 року. Прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо заявив про порушення російською стороною норм міжнародного права і закликав міжнародну спільноту до рішучих дій. Окрім того, Канада була в числі найперших країн, які запровадили відповідні санкції проти москви у зв'язку з її діями в Україні. Серед санкцій є обмеження на імпорту та експорт товарів, запровадження заборони на постачання зброї та обладнання для потреб нафтогазового сектору, а також повна заборона на ведення комерційної діяльності з окремими російськими компаніями.

Будучи стійким і непохитним захисником української територіальної цілісності, Канада використовувала різні міжнародні зустрічі та саміти для підвищення рівня обізнаності про військову збройну агресію проти України та закликів до введення жорстких санкцій проти рф. Під час саміту країн-членів НАТО в липні 2023 року союзники та партнери Канади ухвалили

Спільну декларацію про підтримку України, яка відображає проактивну позицію Канади щодо України [2]. Канада є третьою країною-членом Великої сімки, яка розпочала двосторонні переговори з Україною в рамках Спільної заяви G7. Разом із партнерами та союзниками Канада зобов'язується бути солідарною з Україною і твердо стояти з українським народом проти російської агресії стільки часу, скільки це буде необхідно [4].

Одним із важливих здобутків канадсько-українських стало одностороннє рішення Канади скасувати торговельні обмеження для України й тимчасово відкрити свої ринки для безмитного ввезення українських товарів. Це значною мірою компенсувало назрілу потребу з оновлення та розширення Угоди про вільну торгівлю, роботу над якою спільна комісія зупинила через війну.

Уряд Канади продовжує активно допомагати Україні, зокрема шляхом фінансування довготермінових оборонних контрактів, виділення кредитів та підтримання державного бюджету України. У 2023 році Канада вирішила виділити 1.3 мільярда канадських доларів на зазначені цілі до 2026 року. Ці цифри показують, що Канада активно підтримує Україну економічно в період війни та прагне допомогти їй у відновленні після конфлікту. Водночас Канада була однією з країн, яка приєдналася до «танкового альянсу» і передала Україні 8 танків Leopard 2. Також Канада продовжувала постачати Україні інші види озброєння та військової техніки і відряджала канадських військових фахівців для проведення тренувальних місій для Збройних Сил України. Країна надавала допомогу Україні в рамках НАТО. У березні 2022 року відправила в Україну танкові батальйони і бронетранспортери, щоб допомогти Україні захистити свої кордони. Військове співробітництво між Канадою та Україною передбачає спільні військові навчання та обмін воєнним досвідом. Канада проводить військовий вишкіл українських військових. Так, канадські інструктори на постійній основі проводять навчання та тренування українських військових, допомагаючи готувати їх до бойових дій. На спільних воєнних навчаннях канадські та українські військовослужбовці взаємодіють та вивчають передові технології та тактику ведення бою. Метою означеної співпраці є зміцнення обороноздатності України та допомога українському народу в захисті територіальної цілісності під час військового конфлікту [4].

Додатково можна зазначити, що Канада брала активну участь у підтримці України на міжнародних форумах і конференціях. Наприклад, у червні 2022 року Канада виступила на міжнародній конференції в Києві, організованій урядом України та Європейським Союзом, де підтримала Україну в її боротьбі за суверенітет і територіальну цілісність. Врешті-решт, Канада стала однією з перших країн, яка погодилася розпочати підготовку українських пілотів для польотів на винищувачах F-16. Так само Канада стала одним з головних донорів України у сфері протимінної діяльності. З метою покриття витрат на обладнання та навчання підрозділів зі знешкодження вибухонебезпечних предметів уряд Канади виділив у 2023 році понад 22 мільйони канадських доларів [3].

Підводячи підсумок, двостороннє співробітництво між Канадою та Україною характеризується глибокою і тривалою відданістю спільним цінностям та взаємним інтересам. В умовах повномасштабної війни, що триває в Україні, Канада стала ключовим союзником, надаючи значну військову, фінансово-економічну та дипломатичну підтримку. Стійкість цього партнерства свідчить про багатообіцяюче майбутнє. Забігаючи наперед, можна сказати, що майбутнє канадсько-українських відносин, ймовірно, формуватиметься під впливом кількох чинників. Істотну роль відіграватимуть траєкторія розвитку подій в Україні та внутрішньополітичні події в обох країнах. Подальша підтримка Канади матиме вирішальне значення для допомоги Україні у відновленні та досягненні тривалого миру і стабільності. Оскільки Україна рухається шляхом до миру та відновлення, підтримка Канади, безсумнівно, відіграватиме вирішальну роль у формуванні результатів цієї війни та загалом, майбутнього України.

Література:

1. Політичні відносини. (2023). Міністерство закордонних справ України. [Електронний ресурс]. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/politichni-vidnosini> (дата звернення: 11.06.2024).
2. Спільна декларація про підтримку України. (2023). Офіційне Інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-pro-pidtrimku-ukrayini-84277> (дата звернення: 11.06.2024).

3. Українська призма: Зовнішня політика 2023. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка». Київ, 2024. 336 с.

4. Чістякова І., Кривдіна І. Україно-канадські міжнародні відносини в умовах воєнного конфлікту в Україні. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. Т.15, №2. С. 120–127. URL: <https://doi.org/10.15421/352351> (дата звернення: 11.06.2024).

Рябіхіна М. С.

здобувач вищої освіти III курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»

Чістякова І. М.

канд. філос. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Економічна дипломатія — діяльність з реалізації національних економічних інтересів на світовій арені і захисту національної безпеки дипломатичними методами [1].

Економічна дипломатія не лише сприяє процвітанню держави, але також, як того вимагають обставини та дозволяють можливості, маніпулює її зовнішніми комерційними та фінансовими відносинами на підтримку її зовнішньої політики. Відповідно, економічна дипломатія є основною темою зовнішніх відносин практично всіх країн.

Початки сучасної дипломатії можна відстежити до європейських консульств, заснованих навколо Середземного моря та прилеглих до нього морів у пізньому Середньовіччі, які виникли з міжнародної торгівлі.

У зв'язку з прибуттям вантажних суден з далеких країн у порти, виникали різноманітні конфлікти та непорозуміння. Іноземні купці, що оселялися у важливих іноземних портах, потребували постійного представництва для вирішення їхніх питань. Це призвело до виникнення

консулів – речників купців, які, за домовленістю з місцевою владою, вирішували конфлікти та забезпечували порядок.

Початково консули не були державними службовцями, а жили на прибуток від приватної торгівлі та встановлювали невеликі податки на товари, які рухалися через їхні поселення. Ці процеси сприяли встановленню постійних представництв у чужих країнах для спілкування з місцевими чиновниками, що з часом перетворилося у сучасну дипломатію, яка почала свій шлях з торгівлі.

У період з 1500 року до Першої світової війни в європейській історії, висока політика переважно визначала діяльність більшості дипломатичних місій, оскільки постійне представництво для здійснення зовнішньої політики швидко стало реалізованим [3].

Проте економічна дипломатія не була повністю відкинута, оскільки:

- консульські установи, засновані купцями, залишалися активними і фактично переходили під контроль держави протягом XVII століття, перетворюючись у форпости «суверенної» дипломатичної місії, чи то делегації, чи посольства;

- міжнародна торгівля різко зросла в першій половині XVIII століття, а наприкінці XIX століття збільшилися інвестиції за кордоном з боку великих капіталістичних держав, таких як Великобританія, Франція та Німеччина, а також Сполучені Штати, щоб зайти на зовнішні ринки;

- дипломатичні місії відповідали за укладення комерційних договорів, які встановлювали загальні рамки торгівлі у двосторонніх відносинах.

У зв'язку зі зростанням конкуренції між великими торговими державами за зовнішні ринки та між державами-експортерами капіталу за іноземні концесії, економічна дипломатія стала активно розвиватися наприкінці XIX століття. Цей час також відзначався кульмінацією колоніальної ери, коли європейські держави завоювали величезні території в Африці та Азії, щоб забезпечити собі ресурси та ринки збуту. У XX столітті зі зростанням значення міжнародної торгівлі та інвестицій економічна дипломатія знову стала одним з головних пріоритетів багатьох державних місій.

Консульські послуги, хоча вони були окремими від дипломатичних служб, пройшли поступову реформу, стали краще організованими та професіоналізованими. Старші консульські офіцери почали отримувати заробітну плату, проте темп цих змін відрізнявся від країни до країни.

Дипломатичні представництва стали більш активно залучатися до підтримки своїх бізнесменів у пошуках нових ринків та інвестиційних можливостей. Дипломатичні генерали та нові "комерційні атташе" були залучені до цієї роботи.

Сучасні тенденції в економічній дипломатії включають посилення співпраці між державними та неофіційними установами, а також збільшення значення, яке надається питанням СОТ, переговорам про вільну торгівлю та угоди про преференційну торгівлю, а також угоди щодо інвестицій, уникнення подвійного оподаткування, фінансових послуг тощо. За кордоном економічною дипломатією займаються посольства, консульства та торгові представництва [5].

Основна увага приділяється просуванню, до залучення іноземного бізнесу, інвестиції, технології та туристів. Економічна дипломатія тісно пов'язана з політичною, громадською та іншими сегментами дипломатичної роботи.

Найбільш поширеними інструментами економічної дипломатії які використовують сучасні країни є торговельні угоди та економічні альянси.

Торговельні угоди є договорами між країнами щодо обміну товарами та послугами. Вони можуть включати тарифи, квоти, правила походження товарів та інші правила, які впливають на міжнародну торгівлю. Види торговельних угод включають двосторонні угоди, угоди про вільну торгівлю, регіональні та багатосторонні угоди.

Торговельні угоди зазвичай укладаються через переговори між учасниками. Після укладання угоди країни зобов'язані виконувати її умови. Механізми виконання можуть включати моніторинг та взаємний обмін інформацією, а також можливість санкцій у разі порушення угоди.

Торговельні угоди сприяють розвитку торгівлі та економічній інтеграції між країнами, забезпечуючи збільшення обсягів торгівлі та інвестицій. Однак вони також можуть створювати конкуренцію та дисбаланси між країнами, а також викликати соціальні та екологічні проблеми.

Економічні альянси є формами співробітництва між країнами, спрямованими на спільну реалізацію економічних та політичних цілей. Вони можуть включати зони вільної торгівлі, митні союзи, економічні союзи та інші форми економічної інтеграції.

Різні види економічних альянсів мають різні ступені інтеграції. Наприклад, зони вільної торгівлі зазвичай забезпечують вільний рух товарів та послуг між учасниками, тоді як митні союзи встановлюють єдиний тариф для товарів, які ввозяться з інших країн [2].

Економічні альянси сприяють збільшенню торгівлі та інвестицій між країнами-учасницями, стимулюють економічний зріст та сприяють зменшенню конфліктів. Однак вони також можуть викликати втрату суверенітету для країн-учасниць та створювати нерівності у розвитку між ними.

Економічна дипломатія може відігравати важливу роль у розв'язанні міжнародних конфліктів шляхом сприяння економічному зростанню, зменшенню бідності та підтримці міжнародних домовленостей. Обмін товарами, послугами та інвестиціями може сприяти побудові довіри між країнами, оскільки вони стають залежними одна від одної економічно. Це може знизити ймовірність конфліктів і війни між країнами.

Економічні ініціативи можуть забезпечувати не лише фінансову, але й інфраструктурну підтримку країнам, які перебувають у складних геополітичних умовах. Це може включати розвиток транспортної інфраструктури, соціальних програм та інвестицій у сферу енергетики, що допомагає зменшити вразливість цих країн до конфліктів та впливу зовнішніх факторів.

Економічна дипломатія може впливати на геополітичний ландшафт шляхом зміни балансу економічної сили між країнами. Шляхом укладання торговельних угод, економічних пакетів допомоги або інвестицій у стратегічні галузі, країни можуть посилити свій вплив та стати ключовими гравцями на міжнародній арені.

Уміле використання економічних інструментів дозволяє країнам впливати на геополітичні відносини шляхом створення альянсів, укладання торговельних угод або надання фінансової підтримки. Це може включати створення економічних блоків або вплив на розподіл ресурсів та інвестицій у регіональні проекти.

Отже у висновку можна сказати, що економічна дипломатія відіграє важливу роль у підтримці міжнародної стабільності та запобіганні конфліктам. Подальший розвиток економічної дипломатії як ключового

інструменту забезпечення стабільності та процвітання на міжнародній арені надзвичайно важливим.

Література:

1. Барановська В. М. Економіка та держава № 2/2012. 24. «Роль економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності країни».

2. Шаров, Олександр Миколайович. Економічна дипломатія як симбіоз науки та політики. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». 2018.

3. Abid Hussain. Economic Diplomacy and its Significance for Foreign Policy. Indian Foreign Affairs Journal Vol. 1, No. 4 (October-December, 2006), pp. 35-45 (11 pages)

4. Wayne Tony. What Is Economic Diplomacy and How Does It Work? The foreign service journals. January/February 2019. URL: <https://afsa.org/what-economic-diplomacy-and-how-does-it-work>

5. Florence Bouyala Imbert. EU economic diplomacy strategy. Directorate-general for external policies policy department. 2017 (17 pages). URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/570483/EXPO_IDA\(2017\)570483_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/570483/EXPO_IDA(2017)570483_EN.pdf)

СЕКЦІЯ 5

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ДЕРЖАВІ, ЇХНІЙ ЗВ'ЯЗОК ЗІ СВІТОВИМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Доперук В. І.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»

Татакі Д. Д.

ст. викл. кафедри міжнародних відносин та права
науковий керівник
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ ТА РОЗБІЖНОСТІ У ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСАХ СЕРЕД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В наш час, світ, здається, став меншим. Сучасні подорожі дозволяють за години долати відстані, на які б раніше знадобились би роки. Комунікація між різними регіонами світу відбувається в реальному часі. Виробничі ланки сьогодення розгорнуті об'єднують континенти. Це докорінно змінило світову торгівлю та політичні інтеракції.

Глобалізація - це унікальне явище сьогодення, а ЄС - це її продукт, що наразі, не має аналогів.

Країни що століттями конкурували у всіх сферах, в наші дні укріплюють наднаціональні органи, що переймають на себе все більше функцій та повноважень з кожним десятиріччям [1].

Військовою міццю, подекуди, вдавалось об'єднувати і більше території. Митрополія в ті часи самостійно формувала внутрішню політику та зовнішню політику, регулювали соціальні взаємовідносини та торгівлю [2].

Проте, Європейська інтеграція абсолютно інше. Плюралістичний характер прийняття рішень збільшує кількість акторів та факторів у формуванні законодавчих ініціатив. Ці актори не тільки різняться у своїх

політичних поглядах, але й на відміну від національних парламентарів, відносяться до різних етносів, культур та релігій.

Європейська ідентичність, ще не замінила національну, а стратегічні інтереси не стали уніфікованими для всіх учасників Союзу. Тим не менш, національні партії, за умов, якщо вони отримують місця, кооперуються не за національним характером, а ідеологічним. Часто партії, що формують коаліції у своїх країнах, знаходяться по різні сторони у Європейському Парламенті. Неоднорідність розвитку країн, різні підходи до зовнішньої політики, оборони та безпеки вимагають від депутатів реакції як національних представників навіть у складі політичної групи. Враховуючи все, спільного бачення важко досягти у низці питань, а найголовніше з них це форма союзу в ХХІ ст. Як приклад на діаметрально різних позиціях знаходяться дві «молоді» політичні фракції у Європейському парламенті.

Renew себе позиціонує як прогресивну та центристську альтернативу, ставить за мету захист прав громадян та демократії, підвищення інноваційності, боротьбу зі змінами клімату, та обмеження торгових бар'єрів через поглиблення європейської інтеграції шляхом реформування європейських інституцій, надання їм розширених повноважень наднаціонального характеру [3].

Фракція ID (Ідентичність та демократія) - ультраправі, виступають з консервативних позицій по всіх питаннях. Особливо гостро стоїть питання міграції, захисту національної економіки та державного суверенітету країн-учасниць [4].

Ці фракції наразі не формують коаліції, тому їм важко реалізовувати свої наміри, проте обидві сили можуть стати провідними у наступних електоральних циклах посунувши традиційні групи соціал-демократів та християн-демократів.

Світ змінюється, в процесі регіоналізації держави шукають свого місця у новому світовому порядку, що формується зараз. Метрики конкурентноспроможності для глобального політичного суб'єкта у цьому сторіччі - це інноваційність, гнучкість та ефективність. Однополярний світ залишився позаду, європейцям доведеться прийняти цей факт, змінюватись раніше ніж це визнають у США.

Література:

1. Європейський Союз: що це таке і що він робить. 2022 рік. [Електронний ресурс]. URL: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/uk/>
2. Кіт Джон. Історія Європи. Київ: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 768 с
3. PRIORITIES 2019-2024. OUR VISION TO RENEW EUROPE: FROM REFLECTION TO ACTION. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.reneweuropengroup.eu/priorities>
4. АНТВЕРПЕНСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ (23 червня 2022 року). [Електронний ресурс]. URL: <https://id-party.eu/program>

Котов І. Д.

здобувач вищої освіти II курсу

факультету суспільних наук і міжнародних відносин

ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Іщенко І. В.

доктор політ. наук, професор, зав. кафедри міжнародних відносин

науковий керівник

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

**РОЗВИТОК ІНТЕРАКЦІЇ УКРАЇНИ ТА НАТО У МЕЖАХ УСТАНОВ
«РАДИ ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА» (ЕАРС) ТА
ПРОГРАМИ «ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ МИРУ» (PFP) ЯК
ГЕОСТРАТЕГІЯ ЗБІЛЬШЕННЯ РОЛІ КИСВА У МЕХАНІЗМІ
ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ УНІФІКАЦІЇ**

Завершення біполярного періоду міжнаціональних відносин, що інкорпоровалося після ліквідації СРСР, стало причиною підвищення впливу глобальної лібералізації у структурі інтеркультурної співпраці, що фундувалася на засадах правової інклюзивності, плюралізму, міждержавного егалітаризму та мінархізму, які відповідали пунктам Статуту ООН.

За обставин впровадження у національне законодавство республік СРСР, що здобули незалежність у період 26 грудня 1991 року, та держав Організації Варшавського договору (ОВД) демократичних статутів, кадастр

авторитарних країн активізував політику експансії та мілітаризації в якості методу протидії капіталістичному імперіалізму. Для протекції системи міжнародної безпеки та нівелювання інтервенціоністських загроз зі сторони КНР, стратократичного уряду РФ, націонал-більшовицького режиму Чучхе у КНДР і теократичного правління аятоли у Ісламській Республіці Іран (ІРІ) країни НАТО сформували кон'юнктуру євроатлантичної синдикалізації у галузі військово-стратегічного партнерства.

Виходячи з цього, дослідження історії армійського співробітництва Брюсселя та Києва з боку українських вчених делегує можливість владі України оптимізувати проекти реновації Сил Оборони України (СОУ) та пришвидшити інтеграцію концерну «Укроборонпром» з конгруентними фірмами суб'єктів НАТО, що підвищить рівень національної безпеки держави.

Необхідно прокламувати, що початок військово-політичної та інвестиційної комунітаризації України і Північноатлантичного альянсу асоційований з приєднанням 10 березня 1992 року Києва до кворуму учасників Ради Північноатлантичного співробітництва (РПАП), яка трансформувалася у ЕАРС в період 29 травня 1997 року [1, с. 83].

Завданням платформи ЕАРС детермінувалася модернізації контактів НАТО з державами ОВД та суб'єктами міжнародного права, що у ретроспективі komponували власну адміністративну та комерційну модель на засадах марксизму і посибілізму, в області нівелювання загроз чинній протодемократичній конфігурації транскордонного мутуалізму [2, с. 40-41].

За умов підвищення градації участі України у військово-політичній регіоналізації в межах НАТО та Організації з безпеки і співробітництва в Європі (OSCE), делегати Києва 8 лютого 1994 року візували угоду про вступ України до програми «Партнерство заради миру» (PfP), започаткованого на колоквіуму НАТО у Брюсселі 10-11 січня 1994 року. Для стандартизації адміністративної, технологічної і тактичної констеляції ЗСУ у відповідності з нормами країн НАТО, у період 1994 року України імплементувалася до складу членів ініціативи «Процесу планування та оцінки сил» (ППОС), а також консорціуму «16+1», що інтерпретується в якості дипломатичного органу Північноатлантичного альянсу [3, с. 130-131].

Подальша траєкторія кодифікації мілітаристського сектору України у процесі онтогенезу партнерства з НАТО пов'язується з ратифікацією «Хартії

про особливе партнерство між Україною та НАТО” з боку Леоніда Кучми, що займав посаду президента України, у період 9 липня 1997 року на Мадридському саміті НАТО [4, с. 5-6].

Санкціонування угод про вступ України до установи PfPі «Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО» забезпечило включення Києва до процесів захисту геополітичної стабільності у Європі на засадах діяльності OSCE, а також апробувало намір України формувати власну доктрину зовнішньої політики корельовано зі Статутом ООН [5, с. 20].

Більше того, диверсифікація партнерства та уніфікація армійських структур України і членів НАТО стало причиною залучення підрозділів ЗСУ, еквівалентних 6000 комбатантів, до кон’юнктури організації миротворчих місій НАТО, які оперували найменуваннями SFOR, IFOR, KFOR.

Симультанно, у період 23 травня 2002 року Рада національної безпеки і оборони України (РНБО) підписала протокол «Стратегія України щодо НАТО», котрий надав євроатлантичній інтеграції статусу пріоритетної траєкторії зовнішньополітичного фігурування України. Більше того, інститути Верховної Ради України (ВРУ) 19 червня 2003 року ратифікували Закон України «Про основи національної безпеки України», а також візували Указ президента України «Про воєнну доктрину України» 15 червня 2004 року, що стало причиною організації пленуму Комісії Україна-НАТО, інкорпорованого 21 квітня 2005 року у місті Вільнюс.

Важливим нормативно-правовим актом, що детермінував необхідність приєднання України до складу НАТО та кодифікації ЗСУ у відповідно з нормами суб’єктів Організації Північноатлантичного договору, трактується Указ Президента України «Про виклики та загрози національній безпеці України у 2011 році», підписаний 10 грудня 2010 року. Більше того, в інтервалі 28 грудня 2010 року ВРУ затвердила документ «Про заходи щодо підвищення ефективності діяльності оборонно-промислового комплексу України». Однак, через дуалізм у транснаціональній діяльності України за каденції Віктора Януковича, котрий займав посаду Президента України з 25 лютого 2010 року до 22 лютого 2014 року, декрети охарактеризованих юридичних актів, що корегували інтеракцію Києва та Брюсселя у конструкції партнерства України з НАТО, не класифікувалися реалізованими.

Паралельно, після зміни кадрового складу апарату влади України конвергувалися умови відновлення інтенсивної кооперації України та НАТО. Це стало лейтмотивом до офіційного відвідання України 21-22 вересня 2015 року Генеральним Секретарем НАТО, юрисдикцією якого оперував Єнс Столтенберг, та ратифікації пакту «Спільної заяви щодо посилення оборонного та технічного співробітництва України із НАТО» за результатами переговорного процесу і консультацій.

Фактори істотного прискорення євроатлантичної інтеграції України генерувалися за кон'юнктури виконання проекту «Комплексного огляду сектору безпеки і оборони» у 2016 році, а також санкціонування РНБО пунктів «Концепції розвитку сектору безпеки і оборони» у період 4 березня 2016 року. При цьому, ратифікація 6 червня 2016 року акту «Про Стратегічний оборонний бюлетень України», котрий також іменували «Дорожня карта оборонної реформи в Україні», розробленого РНБО, ідентифікується першочерговою причиною модернізації військово-технічного партнерства України та НАТО. Консеквенцією окреслених процесів стала імплементація кандидатури України 12 червня 2020 року у програму співпраці з Північноатлантичним альянсом на основі «Ініціативи оперативної сумісності партнерства».

Наступна фаза прогресування відносин України з НАТО, а також уніфікації системи управління та чисельності кадрового потенціалу підрозділів СОУ конгруентно до ідентичних елементів збройних сил країн НАТО компіювалася у 2020 році. Таким чином, відбулася ратифікація 14 вересня 2020 року Володимиром Зеленським, що на момент 2024 року займає посаду президента України, проекту Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни».

Паралельно, інституціональним каталізатором до розширення сфер армійської комунікації Брюсселя та Києва декларується інтервенція Російської Федерації 24 лютого 2022 року на територію України, що стало причиною активізації консультацій між делегатами України та суб'єктів НАТО в інтервалі 28-30 червня 2022 року у рамках Мадридського Саміту. Таким чином, наслідком контактування між дипломатичними корпусами Києва та членів Організації Північноатлантичного договору характеризується делегування Україною у період 30 вересня 2022 року заявки для приєднання до складу НАТО [6, с. 118-122].

Резюмуючи вищевикладений матеріал, необхідно констатувати, що історія диверсифікації партнерства України та НАТО демонструє спектр фаз активізації та регресу двостороннього військово-політичного співробітництва. Дані пертурбації фіксувалися у галузі спільної протекції дотримання країнами статутів Європейської Стратегії Безпеки «Безпечна Європа у кращому світі», укладеної Хав'єром Солані, що займав пост Верховного представника ЄС з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки, та ратифікованої Європейською Радою (ЄС) 12-13 грудня 2003 року.

Проблеми циклічного абстрагування Києва від розвитку партнерства з учасниками НАТО для реалізації ідентифікованого документу пов'язані з впровадженням у доктрину міжнародної діяльності України за президентства Леоніда Кучми, Віктора Ющенка і Віктора Януковича стратегії «Глобального балансування» у кооперації з рф та НАТО.

Після початку каденції Володимира Путіна на посаді президента рф, транскордонне функціонування москви переформатувалося у відповідності з догмами екстериторіальності та інтервенціонізму. Глобальна експансіоністська стратегія рф порушували статuti «Гельсінського заключного акту», ратифікованого у межах пленуму Наради з безпеки та співробітництва в Європі (CSCE), який проходив 30 липня – 1 серпня 1995 року, а також «Паризької хартії для нової Європи», затвердженої у період 19-21 листопада 1990 року на саміті OSCE.

В результаті, за умов анексії росією території АР Крим у 2014 році, а також асистування рф сепаратистських угруповань у Донецькій та Луганській області, уряд України затвердив оновлений зовнішньополітичний курс на інтеграцію докворуму ЄС та НАТО, що істотно обмежило преференції москви у подальшому розширенні впливу на український політикум.

Література:

1. Розвиток законодавства України у сфері оборони: проблеми адаптації до стандартів НАТО та шляхи їх вирішення : матеріали Науково-практичної конференції. м. Київ, 23 квітня 2021 року / упоряд.: П. П. Богущкий, В. Г. Пилипчук, С. О. Дорогих. Київ, 2021. 376 с.

2. ВІСНИК ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ. Серія міжнародні відносини / М. Мальський, І. Бик, М. Микієвич, О. Кучик. // Львівський національний університет імені Івана Франка. 2019. № 46. С. 341.

3. Боряк Г. Український історичний журнал / Г. Боряк, В. Григор'єв, О. Донік. // ТОВ "ДІА". 2020. №1. С. 240.

4. Shyshkin, I., Voronova, O., & Datso, T. (2023). Ukraine – NATO international relations: current state and ways of development. *Journal of Innovations and Sustainability*, 7(3), 02. 17 p.

5. Концептуальні засади зовнішньополітичної стратегії України. К.:НІСД, 2011. 30 с

6. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського / О. М. Загорка, В. П. Бочарніков, А. А. Корецький, А. А. Косевцов. // Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського. 2022. №3(76). С. 130.

Мельник О. В.

кандидат іст. наук, доцент кафедри філософії, історії та політології
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ДОСЛІДНИК УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ ПЛОХІЙ ТА ЙОГО ВНЕСОК В КОНЦЕПЦІЮ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

В розвитку закордонної та сучасної історичної науки помітне місце належить історика Сергію Миколайовичу Плохю, українсь кому історика, професору кафедри української історії в Гарвардському університеті, директору Гарвардського українського наукового інституту, члену Українського ПЕН клубу та наукової ради «Українського історичного журналу» [1].

У 1980 році Сергій Плохій закінчив Дніпровський університет, отримав спеціальність історика. Займався історією України XVII—XVIII ст. Належить до школи професора дніпропетровської джерелознавчої школи Миколи Ковальського. Ступінь доктора історичних наук отримав у 1990 році у Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка, тема

дисертації «Політика папства на Україні у другій половині XVI - середині XVII століття» [2].

Відомо, що коло його наукових інтересів значно було розширено і від досліджень, щодо історії релігії українського населення та козацтва, він перейшов до більш загальних праць, що характеризують розвиток Української держави та українців.

В таких роботах, як «Наливайкова віра» та «Брама Європи»; він визначив основну складову українських державотворчих та ментальних зрушень, які фактично стали основою для розвитку української інтелектуальної еліти та формування національної державницької ідеї в період від революції Богдана Хмельницького 17 сторіччя до сучасних національно-культурних та державницьких процесів [3].

Під час гібридної війни 2014-2022 рр. та тотальної російсько-української війни 2022-2024 років, він постійно надає своє бачення цих процесів і займається реальною інформаційною підтримкою України. Його виступи в пресі та Інтернет - просторі значно змінюють інформаційне поле забите ПСРО росіян та їх міфологізацією історичних процесів. Фактично історична правда в інформаційному секторі дозволяє змивати недолугі конструкції російської пропаганди та міфи від 17 го до 21 сторіччя.

Під час тотальної війни вийшло безліч його публікацій де проаналізовано російську міфологію та сучасну реальність де з позиції критичного мислення та історичних фактів піддається суттєвій критиці російські міфи про Україну та сучасні історичні процеси в Україні.

Найпопулярніші книги автора: «Брама Європи» – пізнавальний і доступний екскурс історією України від часів скіфів до Революції гідності. «Чорнобиль» – наукова розвідка Чорнобильської катастрофи від вибуху до закриття станції. «Остання імперія» – новаторська інтерпретація розсекречених матеріалів про життя (та зрештою, розпад) СРСР

Він нагороджений низкою престижних премій: премія Лайонела Гелбера («Остання імперія»), премія фундації Антоновичів та Шевченківська премія («Браму Європи»), премія Бейлі Гіффорд (за історію чорнобильської трагедії).

В книзі «Російсько-українська війна: повернення історії» він відповідає на питання про чорно-білу війну в сучасний час, «...» Друга світова має характеристику «чорно-білої» через те, що в цій війні було чітко видно з

моральної точки зору, хто був жертвою, а хто агресором. Тобто – боротьба з фашизмом. Війна, яка з американської точки зору велася за правильні ідеї та принципи. Після неї жодна з війн в американській історії не отримувала такої характеристики. Ні корейська чи в'єтнамська, ні навіть афганська чи іракська війни.

Хоча у російсько-українській війні (2014-2024 рр.) США безпосередньої участі не беруть, але для пересічного американця це теж чорно-біла війна, незважаючи на російську пропаганду. На цій війні багато речей відбулися вперше після Другої світової. В тому числі не прикрита агресія з боку росії, анексія територій. Це сприяло формуванню коаліції підтримки навколо України сьогодні.

«Усе більше наростає відчуття, що Україна дала шанс Європі переосмислити себе в новому світі. ... вплив саме України. Бо мова йде про український спротив. Якби війна закінчилася, як передбачала Москва та Вашингтон (з різних причин, але США погоджувалися, що це буде блицкриг), була б інша війна, з іншими наслідками для Європи» [4].

В особі Сергія Плохій ми маємо людину яка нарешті висунула концепцію сучасної України яка походить з попередніх змагань українців за свободу, демократію та світові цінності. Фактично модернізована та національно розвинена Україна була завжди метою всіх визвольних змагань від Хмельниччини до сучасності [5]. Однак, саме Сергій Плохій називає Україну - брамою Європи, тобто кордон між східною та західною цивілізаційною моделлю. Тобто, замість монархічної східної моделі сатрапії - самодержавства українці висунули свою модель демократії та народоправства.

Аналіз міфологічних складових руського світу як правило приводить автора до тверджень, що розділяє більшість українських істориків та діаспорян, що російська історія та міфологія є антиісторичними твердженнями, часто підробленими задля нагород від імператорів-імператриць чи Президентів сучасної рф.

Таким чином саме його концепція сучасного розвитку України, що орієнтований на західні стандарти вдосконалення і є провідною історичною зброєю проти історичних міфів та фейків що вливають в інформаційне поле світу російські «пропаганди».

Література:

1. HARVARD.EDU, RUSSO-UKRAINIAN WAR. URL: <https://war.huri.harvard.edu/huri-insights/serhii-plokhii/>
2. Сергій Плохій у цеху дніпропетровських «всесвітників»: студентство і професійний шлях вченого за спогадами та документами. Україна Модерна URL: <https://uamoderna.com/shafka-dok/sergij-ploxij-u-czexu-dnipropetrovskix-vsesvitnikov-profesijnij-shlyax-vchenogo-za-spogadami-ta-dokumentami>
3. Оріся Грудка, Сергій Плохій: «Я є частиною походу істориків у суспільний простір» Критика міжнародний огляд книжок та ідей 2019. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/serhiy-plokhii-ya-ie-chastynoyu-pokhodu-istorykiv-u-suspilnyu-prostir>
4. «Я бачу близькість путінської росії і гітлерівської Німеччини»: Сергій Плохій пояснив, чому Путін програє , Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/serhiy-plokhii-viyna-prohnoz-otsinka-putin-prohraye/32938665.html>
5. «Україна залишатиметься фронтиром двополярного світу». Інтерв'ю з автором книги «Російсько-українська війна: повернення історії», істориком Сергієм Плохієм. Тетяна Павлушенко, Борис Давиденко Forbes, URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/ukraina-zalishatimetsya-frontirom-dvopolyarnogo-svitu-intervyu-z-avtorom-knigi-rosiysko-ukrainska-viyna-povernennya-istorii-sergiem-plokhiiem-23082023-15593>

Митрофанов І. О.

здобувач вищої освіти II курсу

факультету суспільних наук і міжнародних відносин

ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Іщенко І. В.

доктор політ. наук, професор, зав. кафедри міжнародних відносин

науковий керівник

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО КОНСТРУКТУ УКРАЇНИ

В якості преамбули, необхідно зазначити, що поточний етап світового політичного розвитку характеризується наявністю цілої низки специфічних рис, пов'язаних із розвитком інформаційного суспільства, дилатацією політичних рубежів, демократизацією і децентралізацією державної влади, інтернаціоналізацією та розвитком міжнародного права. Зазначені якісні метаморфози, що кардинальним чином змінюють сутність світової соціально-політичної та економічної системи, безпосередньо позначаються на характері й змісті державно-правової дійсності сучасної України.

Ціла низка взаємозалежних та взаємообумовлених трансформаційних процесів, які відбуваються в сучасному світі, такі як інтенсифікація глобалізації, третя «хвиля» демократизації, а також збільшення значення і підвищення активності наднаціональних організацій та міжнаціональних соціальних рухів безпосередньо відбиваються на державно-правовій дійсності окремих країн, визначаючи розвиток їх соціально-політичної, правової, економічної та культурної сфер життя. Так, економічна глобалізація, як підкреслюють сучасні вчені, загострила напруженість між демократією як територіально вкоріненою системою реалізації влади та дією глобальних ринків і транснаціональних мереж корпоративної влади. У світі, в якому держави намагаються протистояти потужним силам глобальних ринків або діям транснаціональних корпорацій, під питання ставиться сама ефективність національної держави.

Глобальна суспільна революція, що знаходить свій прояв у значному розширенні діяльності неурядових організацій і транснаціональних правозахисних груп, профспілкових і релігійних асоціацій та багатьох інших груп і об'єднань, створює сьогодні інфраструктуру транснаціонального громадянського суспільства. Установи транснаціонального громадянського суспільства на міжнародних форумах стали інструментом артикуляції інтересів громадян і спільнот, а також способом формування умов, необхідних для того, щоб надати можливість людям самим контролювати своє життя й створювати співтовариства, засновані на ідеях рівності, суспільного блага і гармонії з природним середовищем. Заохочення і розвиток у громадянах почуття приналежності до взаємопов'язаних

локальних та глобальних співтовариств, об'єднаних інтересами і почуттями, становить основну мету політичної діяльності нових соціальних рухів, так само як і пошук нових форм соціальної, політичної та економічної організації, сумісних із принципами самоврядування.

Нарешті, ще одним важливим аспектом сучасних трансформаційних процесів, що, зокрема, безпосередньо позначається на державно-правовій дійсності сучасної України, є трансформація правотворчої діяльності суб'єктів – учасників міжнародних відносин. Суттєві зміни в національному законодавстві держав зумовлюються, насамперед, зсувом окремих складових суверенітету до відання цілої низки наддержавних, неурядових та навіть приватних інститутів [2, с.29].

Визначною формою світових трансформаційних процесів називають також розширення горизонтальних контактів і безпосередньої взаємодії між структурами громадянського суспільства різних держав, непідконтрольних національним урядам, але в той же час досить впливових і масових. Так, нова політична система, що складається у сучасній Європі, спрямована на інтенсифікацію інтеграційних процесів і об'єднання держав. Відбувається радикальний перегляд національної державності, що піддається подвійному впливу: впливу міжнародної й наднаціональної спільнот зверху та локальних і регіональних структур – знизу [2, с. 28]. Отже, трансформаційні процеси, що відбуваються у сучасному світі, призводять наразі до цілої низки істотних змін у всіх без виключення сферах життя світової спільноти, змінюючи існуючий міжнародний порядок, а також безпосереднім чином відбиваючись на характері та спрямованості трансформаційних процесів в Україні.

У політичній сфері однією з визначальних тенденцій перетворення міжнародних відносин є поширення демократії та укорінення демократичних інститутів. У даному процесі відбивається нова тенденція загальносвітового та європейського політичного розвитку – глобальна «хвиля» демократизації. Сучасні процеси демократизації характеризуються: розширенням і реальною гарантованістю в транснаціональному масштабі прав і свобод індивідів; зростаючим значенням інтересів особистості; визнанням фізичних осіб самостійними суб'єктами міжнародних відносин та ін. Принцип прав людини і невідворотності міжнародного правосуддя стає

сьогодні одним із легітимних підстав обмеження державного суверенітету, глобальної «прозорості» державних кордонів.

В цілому, доцільно зазначити, що особливістю України як суверенного фігуранта політичного процесу є те, що процес становлення та розвитку української державності відбувається під одночасним впливом тенденцій демократизації (розбудова нової демократичної політичної системи після розпаду радянської тоталітарної системи) та глобалізації (адаптація до глобальних змін у економічному, соціально-політичному, правовому та культурному житті сучасного світу). І саме комбіляція впливу цих тенденцій, на думку сучасних дослідників, призвело до того, що інтереси України як окремого суб'єкта глобальних відносин досі є нечіткими, а напрямки співпраці з іншими суб'єктами – несталими. Дійсно, пріоритети участі України у міжнародних політичних відносинах за останні десятиліття зазнавали постійних змін, що суттєво ускладнювало пошук та зайняття нею місця у системі суб'єктів міжнародної політики. Так, у Постанові Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 02.07.1993 р. було слушно відзначено, що становлення України як незалежної демократичної держави відбувається в період кардинальних політичних і економічних зрушень в українському суспільстві та історичних змін у системі міжнародних відносин, які характеризуються виникненням нових незалежних держав, появою нових регіональних центрів сили в міжнародних відносинах, переходом від ери конфронтації до ери відкритості і співробітництва, зникненням військово-політичного та ідеологічного протистояння в Європі. Процес державотворення і побудови вільного громадянського суспільства в Україні співпав з її поступовим входженням до світового співтовариства і пошуками нею свого місця в сучасному складному, різноманітному і суперечливому світі [1].

Отже, резюмуючи весь вищевикладений матеріал, можна констатувати, що стратегія знаходження Україною своєї нової ролі в якості самостійного суб'єкта міжнародних відносин може бути ефективною лише на основі послідовного зміцнення демократичних підвалин та інститутів, формування правової, соціальної держави. Інтенсивність та спрямованість трансформаційних процесів, що відбуваються у політико-правовій системі сучасної України, наразі визначаються дією цілої низки політичних, економічних, правових та інших чинників, орієнтованих на розбудову

правової, демократичної держави, що відповідає сучасним загальноєвропейським нормам та стандартам демократії. При цьому сьогодні, як ніколи раніше, виявляється безпосередня залежність руху України до демократії і перспективи її модернізації та інтегрування у Європейський Союз від розвитку загальносвітових процесів глобалізації та демократизації сучасного суспільно-політичного і правового життя.

Література:

1. Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України : від 02.07.1993 р., № 3360-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 37. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>
2. Пампура М. В. Трансформаційні процеси сучасності та їх вплив на державно-правову дійсність УКРАЇНИ. 2016. № 3. Ст. 28-29. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e3a637ab-a626-4496-be1b-5d47fe2e1413/content>

СЕКЦІЯ 6

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Бзіга А. В.

здобувач вищої освіти IV курсу за ОП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Національний університет «Одеська політехніка»

Бабіна В. О.

кандидат політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права,
науковий керівник
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЕКОНОМІКУ ЗНАНЬ

Перехід суспільства до постіндустріальної цивілізації – це складний та важкий процес, що призводить до руйнування усталених механізмів господарювання та формуванню нових, більш досконалих. Сучасна епоха наповнена невирішеними протиріччями між окремими сферами суспільного устрою – економічною, соціальною, екологічною, юридичною, духовною тощо. Подолання цих протиріч неможливе без використання науки та її результатів з метою перетворення хаотичного, суперечливого та невизначеного процесу суспільного прогресу у керований усталений розвиток, основою якого може виступати суспільствознаць. Передумовою та фундаментом формування суспільства знань виступає сучасний етап суспільного прогресу, що одержав назву інформаційного суспільства [5, с. 28].

Розвиток інформаційного суспільства – незаперечний факт майбутнього існування людської цивілізації, який передбачає потребу створення середовища, що відповідає рівню урбанізації території. Таке середовище повинно формуватися у вигляді міста майбутнього з наміром поліпшити інформування та мережеві зв'язки громадян, науковців та громадян, зокрема і для більш прозорої організації досліджень. За кордоном такі проекти реалізуються у вигляді Смарт Сіті – це “інформоване, мережеве, мобільне, безпечне та стале місто”. Сучасне

“розумне місто” зобов’язане бути центром розвитку вищої освіти та наукових досліджень, а також центром формування інтелектуального робочого потенціалу. Загальносвітовою цивілізаційною тенденцією є тяжіння усіх прошарків суспільства до сучасного динамічного освітнього середовища.

Актуальність розбудови міста майбутнього та формування інформаційного суспільства є очевидною. Не залишилися поза увагою процеси і в Україні. До прикладу у м. Львові відбулася відкрита дискусія щодо Львова як “розумного міста” – стратегічна сесія Smart City Day. Професіонали акцентують увагу на тому, що “розумне місто” – це не тільки структуровані технічно та технологічно потоки інформації, але й місто, в якому інвестиції скеровують перш за все у людський і соціальний капітал [1, с. 86].

Будь-які інноваційні рішення супроводжуються різного роду дослідженнями та статичними моніторингами процесів і явищ, які, в свою чергу, будуть основою стратегічних змін. Зміни, у свою чергу, відбуваються при підтримці інтелектуальних ініціатив, до яких повинні бути залучені місцеві органи управління, заклади освіти та громадяни.

Освітня діяльність в країні, де адаптовані принципи інформаційного суспільства, повинна видозмінитися відповідно до потреб такого суспільства. Багато європейських країн уже сьогодні працюють над формуванням програми для реалізації концепції безперервної освіти для громадян “Освіта протягом всього життя”, яка націлена на навчання людей старшого віку в інформаційному суспільстві. Інформаційне поле індивідуума динамічно змінюється відповідно до структуризації інформаційних потоків. Поняття застарілої інформації видозмінюється як щодо термінів використання, так і релевантності семантичного змісту та актуальності інформації станом на певний термін.

Американський дослідник В. Мартін у своїх роботах розглядає розвиток та становлення інформаційного суспільства через призму етапів послідовності та зрілості до високого рівня інформаційної взаємодії. На його думку, необхідно виділити п’ять критеріїв зрілого інформаційного суспільства:

1. Економічний – інформаційний сектор у ньому розглядається як складова частина сучасного економічного життя. Він передбачає

врахування зростання економічної цінності інформаційної діяльності: в економічній діяльності інформаційна активність повинна переважати над діяльністю в інших галузях.

2. Технологічний – показує, наскільки технології проникають у всі сфери діяльності індивідів. Цей критерій визначає відчутність у житті кожного індивідуума технологічних інновацій (кабельне та супутникове телебачення, комп’ютерні мережі). Таким чином, семантичне значення технологічного критерію можна звести до суті: нові технології, які використовуються для задоволення “старих” потреб і цінностей, не призводять до розвитку якісно нових інформаційних взаємодій у суспільстві.

3. Соціальний – змінюється соціальна поведінка індивідів під впливом інформаційних технологій. Визначення місця й ролі кожного в суспільстві передбачає отримання відповідної освіти, працевлаштування, тобто зайнятості.

4. Політичний – формується свого роду глобальний форум, у якому пересічні громадяни можуть безпосереднім чином брати участь в управлінні як за регіональним місцем проживання, так і в просторовому аспекті.

5. Культурний – відбувається взаємодія і взаємопроникнення культур в глобальному масштабі. Однак цей критерій може бути загрозливим через появу великого масиву інформації, але її семантичний рівень нівелюється. Парадокс сучасного суспільства полягає в тому, що багаторазово зростає інтенсивність використання знаків. Причому це супроводжується їх “порожнечою”, втратою змісту. Тому необхідно проводити постійне оновлення знань фахівців у їх професійній області, тобто додаткове професійне навчання. Цей вид навчання й освіти поступово починає займати в інформаційному суспільстві провідні позиції. Так, до прикладу, цією системою в США охоплено близько 70 % працюючих, Європі – 60 %, Японії – 80 %, що надає реальні переваги для підтримання професійної майстерності та відповідного високого рівня фахового володіння сучасними знаннями з отриманої спеціальності.

Сучасний соціально-економічний розвиток держави потребує здійснення процесу модернізації інформаційного сектора національної економіки. На необхідності модернізації системи інформаційного

забезпечення потреб суспільства та кожного його суб'єкта наголошують і деякі науковці, наполягаючи на створенні єдиного інформаційного простору, під яким пропонують розуміти «єдине інформаційно-технологічне середовище, яке містить у собі обчислювальні, інформаційні, телекомунікаційні засоби, продукти, послуги, фахівців, користувачів, документообіг, бази даних та ін.». Проблеми формування інформаційного суспільства в Україні, по суті, мають багато спільного з аналогічними процесами в інших країнах, що пояснюється швидким поширенням новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій, глобалізацією світових інформаційно-технологічних ринків [2, с. 127].

Таким чином, дослідження впливу інформаційних технологій на соціально-економічні процеси держави дає змогу виявити систему явищ і проблем, що обумовлені, як правило, зростанням динаміки суспільних процесів у інформаційній сфері, інтенсифікацією використання інформаційних ресурсів, активізацією процесів глобалізації інформаційного сектора держави як чинника інституціональних перетворень. Інформаційний сектор національної економіки має величезне значення для сучасного соціально-економічного розвитку держави, особливо в умовах побудови інформаційного суспільства.

Вирішення низки проблем, що гальмують розвиток цього сектора економіки, дозволить не лише задовольнити інформаційні потреби суспільства, суб'єктів господарювання та різних секторів економіки, а й підвищити конкурентоспроможність країни, укріпити економічні позиції України у світовому просторі. У цьому напрямі дії уряду повинні бути спрямовані на розробку й прийняття політичних рішень, законодавчих і нормативно-правових актів щодо забезпечення системи управління національними інформаційними ресурсами та удосконалення механізмів реалізації правових норм чинного законодавства.

Література:

1. Батьковець Н. О., Марусяк Л. О. Соціально-економічні аспекти інформаційного суспільства та його правове регулювання. Підприємництво і торгівля. 2019. Вип. 24. С. 85-89. URL: <https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/DOI/2522-1256-2019-24-12.pdf>

2. Жукова Л. М. Вплив інформаційних технологій на соціально-економічні процеси держави як чинник інституціональних перетворень.

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6(1). С. 126-129. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/11162/1/Вплив%20інформаційних%20технологій%20на%20соціально-економічні%20процеси%20держави%20як%20чинник%20інституціональних%20перетворень.pdf>

3. Олефір І. В. Трансформація інформаційного суспільства: від теорій до глобального інформаційного середовища. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2017. Вип. 12. С. 229-235. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/12_2017/34.pdf

4. Ороховська Л. А. Трансформація соціально-економічних відносин у мережевому суспільстві. Проблеми системного підходу в економіці: збірник наукових праць. 2019. Випуск 5(73). Частина 1. С. 28-33. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/5_73_1_2019_ukr/4.pdf

5. Федорова Н. Є. Перспективи трансформації інформаційного суспільства в економіку знань. Глобальні та національні проблеми економіки. Наукове фахове видання Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського, 2015. № 3. С. 28-32. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/07.pdf>

Кудлай І. В.

старший викладач кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»

Скорода А. Ю.

здобувач освітнього рівня «бакалавр»
Національний університет «Одеська політехніка»
Одеса, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ВПЛИВ, СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасному світі інформаційні війни стають все більш важливим фактором та ваговим інструментом в сучасних міжнародних відносинах,

використовуючись для впливу на громадську думку, дестабілізації політичних систем та посилення національної безпеки.

Інформаційна війна (ІВ) – це цілеспрямоване використання інформації для досягнення військових, політичних або економічних цілей. Вона оказує великий вплив на міжнародні відносини – це й підрив довіри до урядів та міжнародних інституцій, посилення політичної поляризації та соціальних конфліктів, зміна балансів сил в регіонах, сприяння політичній дестабілізації.

Інформаційні війни включають різні методи впливу:

- пропаганда - розповсюдження ідей та інформації з метою впливу на громадську думку;
- дезінформація - поширення неправдивих або спотворених даних;
- кібератаки - використання кіберзасобів для пошкодження інформаційних систем супротивника;
- психологічні операції - заходи, спрямовані на зміну настроїв та поведінки супротивника.

Як приклади можна привести дезінформаційні кампанії під час пандемії COVID-19 - поширення неправдивої інформації про вакцини та лікування; інформаційні атаки під час конфліктів, використання ЗМІ для впливу на міжнародну громадську думку й т.і.

Щоб протидіяти розвитку інформаційної війни треба:

- розвивати медіаграмотність – привітати навички критичного мислення, аналізу інформації та етичних аспектів використання інформаційних технологій;
- посилювати кібербезпеку - впроваджувати технологічні рішення для захисту інформаційних систем;
- використовувати міжнародну співпрацю - обмін інформацією та координація зусиль між державами для протидії інформаційним війнам;
- підтримувати незалежні засоби масової інформації, які можуть служити джерелом достовірної інформації;
- подальше вивчати вплив інформаційних війн на міжнародну безпеку;
- розробляти нові методи та інструменти для виявлення та протидії ІВ, досліджувати ефективність різних стратегій протидії в різних контекстах;

- дотримуватись міжнародних норм і стандартів у проведенні інформаційних операцій.

Інформаційні війни можуть мати серйозні наслідки для міжнародної безпеки та стабільності, включаючи підрив довіри до державних інституцій, зміну політичних процесів та економічну дестабілізацію. Маніпуляція інформацією, порушення приватності, вплив на демократичні процеси – все це дестабілізує життя та психологічний стан суспільства.

Таким чином, інформаційні війни є невід'ємною частиною сучасних міжнародних відносин і потребують комплексного підходу для ефективної протидії. Країни мають зміцнювати свої інформаційні системи, розвивати кібербезпеку й медіаграмотність населення та співпрацювати на міжнародному рівні для зменшення впливу ІВ.

Література:

1. Забара І. М. Міжнародна інформаційна безпека в міжнародному праві: до питання визначення / І. М. Забара // Український часопис міжнародного права. 2012. № 4. С. 63-69.

2. Концепція забезпечення інформаційної безпеки держави : проект [Електронний ресурс]. URL: http://mip.gov.ua/done_img/d/30-project_08_06_15.pdf.

3. Міжнародна інформаційна безпека: Сучасні виклики та загрози [Текст]. К.: Центр вільної преси, 2016. 916 с.

4. Турута О. В., Жидкова О. О. Інформаційна безпека: людина, суспільство, держава // ХНУР, Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки». Випуск 57. 2017. С. 27-54.

Кудлай О. В.

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ НОВІТНЬОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ALUTAT

Інформаційна політика є ключовим елементом в ефективному впровадженні та управлінні інноваційними технологіями. Вона охоплює широкий спектр питань, включаючи управління даними, забезпечення безпеки, етичні стандарти та підвищення обізнаності громадськості. Технології натяжних стель "Alutat" можуть включати новітні розробки у сфері матеріалів, монтажу та дизайну. Ці технології впроваджують інноваційні матеріали – Alutat використовує високоякісні матеріали, які забезпечують довговічність, стійкість до пошкоджень і екологічну безпеку. Це можуть бути спеціальні ПВХ-плівки або текстильні матеріали з покращеними властивостями.

Розробка і впровадження новітніх технологій, таких як Alutat, вимагає комплексного підходу до інформаційної політики. Alutat — це умовна або спеціалізована технологія, і для успішного її застосування потрібно враховувати такі аспекти:

- інформування громадськості - розповсюдження інформації про мету, можливості і переваги технології Alutat. Проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності серед користувачів про можливості та особливості технології. Це може бути досягнуто через прес-релізи, конференції, семінари та офіційні веб-сайти;

- публікація наукових і технічних досліджень, пов'язаних з Alutat, у відкритих журналах і наукових платформах для забезпечення прозорості і стимулювання академічної дискусії;

- фінансування - підтримка досліджень і розробок, пов'язаних з Alutat, через гранти, стипендії і фінансування національних та міжнародних програм;

- створення інноваційних центрів і лабораторій, де дослідники і фахівці можуть працювати над розвитком і вдосконаленням технології;

- розвиток партнерських відносин з науковими установами, промисловими компаніями та іншими зацікавленими сторонами для сприяння розвитку Alutat;

- створення каналів та платформ для отримання зворотного зв'язку від користувачів технологій і громадськості для постійного вдосконалення технології та врахування потреб і побажань користувачів;

- постійний моніторинг і оцінка ефективності інформаційної політики. Внесення необхідних змін на основі нових даних і змін у технологічному середовищі.

Таким чином, інформаційна політика при застосуванні новітньої технології Alutat повинна бути всебічною, комплексною, охоплюючи аспекти прозорості, безпеки даних, етики, освіти, підтримки інновацій та ефективної комунікації. Такий підхід забезпечить успішне впровадження і використання інноваційних технологій, буде приносити максимальну користь суспільству, мінімізуючи потенційні ризики і сприятиме подальшому технічному прогресу.

Холодкова І.

здобувач вищої освіти III курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська Політехніка»

Шевченко Т. В.

канд. політ. наук кафедри міжнародних відносин та права

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Використання соціальних медіа в міжнародних відносинах відкриває нові можливості для спілкування, взаємодії та впливу між країнами та їх громадянами. Ці технології дозволяють дипломатам, політикам та активістам здійснювати прямий контакт з аудиторією, швидко реагувати на події та вирішувати конфлікти. Вони також дозволяють збирати та аналізувати інформацію про глобальні тенденції, настрої громадськості та потреби різних соціальних груп. Однак разом з новими можливостями виникають і виклики, такі як проблеми з приватністю, поширенням дезінформації та кібератаками, які потребують уважного контролю та регулювання.

Однією з багатьох можливостей використання соціальних медіа в міжнародних відносинах є організація та координація протестів і акцій на міжнародному рівні.

Світові практики залучення громадян до громадської та політичної участі через соціальні мережі продемонстрували, що віртуальний комунікативний простір – це одне із сприятливих середовищ формування громадянської ідентичності, що має потужний потенціал суспільної самоорганізації, який може бути успішно використаний для зміцнення громадянського суспільства, а також у політичних цілях – впровадженні масштабних (революційних) змін у країні [1].

Соціальні медіа відіграють ключову роль у координації та організації протестів та акцій на міжнародному рівні. Ці платформи забезпечують ефективний канал комунікації та об'єднують людей для висловлення своїх поглядів та вимог до змін. Серед методів, що використовуються для цих цілей, можна виділити наступні:

1. Створення інформаційних кампаній. Акції можуть використовувати соціальні медіа для розповсюдження інформації про проблеми, які їх турбують, та привертання уваги глобальної громадськості.

2. Залучення уваги міжнародного співтовариства. Громадськість може використовувати соціальні мережі для залучення підтримки від глобальних активістських груп, неприбуткових організацій та інших зацікавлених сторін.

3. Створення спільнот та груп. Активісти можуть створювати спільноти та групи на популярних соціальних мережах для обговорення питань, планування акцій та координації зусиль.

Опираючись на факти використання соціальних медіа під час організації протестів та акцій на міжнародному рівні, можна виокремити наступні найважливіші соціальні мережі: Twitter, Facebook, Telegram та Instagram.

Політики найвищих державних та міжнародних рівнів активно користуються соціальною мережею Twitter для публікації коротких текстових повідомлень, що коментують поточну ситуацію та події. Це основний канал, через який міжнародні журналісти та глобальна спільнота зазвичай отримують інформацію про заяви та погляди політиків на події міжнародного значення. Крім цього, Twitter надає можливість публікувати фотографії, часто до трьох, разом з одним повідомленням.

Соцмережа Facebook – найбільша та найстаріша соціальна мережа у переліку. Окрім можливості писати великі за обсягом, у порівнянні із

Twitter, тексти, також є можливість ділитися великою кількістю фото. Facebook використовується більшістю дорослого населення країн Європи та Сполучених Штатів Америки, також розміщено офіційні сторінки представників влади, які відзначено спеціальним знаком верифікації.

Соціальна мережа Instagram, основна мета якої – поширення фото та відео матеріалів. У зв'язку з оновленнями у мережі, запровадженими у кінці 2021 року та у поточному 2022 році, є можливість поширювати більшу кількість фото та відеоматеріалів, які, зокрема, відображають військові злочини російської федерації на території України.

Популярність месенджера Telegram значно зросла з початком війни. В мережі створено велику кількість каналів та ботів, які розповсюджують найактуальнішу інформацію. Однак саме тут з'являється найбільше недостовірних повідомлень. Зазвичай дезінформацією займаються представники диверсійних груп, спрямовуючи свої дії на поширення паніки серед населення та дестабілізацію ситуації в Україні.

4. Стрімінг відео. Використання стрімінгових платформ, таких як YouTube або InstagramLive, дає змогу транслювати події в реальному часі, привертаючи увагу глобальної аудиторії.

Таким чином, застосування соціальних медіа для організації протестів та акцій на міжнародному рівні перетворилося не лише на ефективний засіб об'єднання громадськості, але й на новий інструмент формування глобальних громадянських рухів. Платформи, такі як Twitter, Facebook, Instagram, Telegram та TikTok, дають змогу активістам швидко та ефективно спілкуватися, координувати дії та розповсюджувати інформацію для масової аудиторії. Використання стрімінгу відео, креативних методів та аналізу реакцій допомагає збільшити обізнаність та отримати підтримку як на національному, так і на міжнародному рівнях. Однак слід пам'ятати, що разом із сильним впливом соціальних мереж існують виклики управління дезінформацією та фільтрацією контенту, що підкреслює важливість критичного ставлення до використання цих платформ у глобальному активізмі.

Також, говорячи про використання соціальних медіа в міжнародних відносинах неможливо не відмітити дезінформацію та фейки в соціальних мережах, та загрози та виклики які з ними пов'язані.

Зростаюча загроза від фейкових новин у соціальних мережах створює ряд викликів, які піддають сумнівам надійність та об'єктивність інформаційного простору. У такому контексті необхідно розглянути та проаналізувати загрози, що несе дезінформація, а також способи подолання цих загроз та зменшення впливу фейкових новин у соціальних медіа.

Соціальні медіа вирізняються численними перевагами порівняно з традиційними засобами масової інформації:

- вони надають можливість безкоштовного розміщення інформації та посилань на веб-ресурси, що забезпечує широкий доступ до контенту.
- відсутність обмежень щодо обсягу матеріалів та часу на публікацію дає змогу ефективно висвітлювати різноманітні теми без стиску інформації.
- доступність інформації там, де існує Інтернет-з'єднання, робить соціальні мережі дуже зручним інструментом для споживачів інформації. Зокрема, різноманітні формати транслявання даних, такі як фото та відеоматеріали, дозволяють більш ефективно передавати повідомлення та взаємодіяти з аудиторією [2].

Незважаючи на переваги соціальних мереж, їх велика популярність також призводить до серйозних викликів у формі поширення фейкової та перекрученої інформації. Користувачі цих платформ можуть швидко розміщувати та розповсюджувати підроблені фото- та відеоматеріали, а також неперевірені дані, що сприяє появі пліток та розповсюдженню компрометуючої інформації.

Особливо небезпечним є можливість транслявання фейкових даних на заборонених сайтах, що робить їх доступними для великої аудиторії. Цей циклічний процес поширення неправдивої інформації через різні соціальні мережі та онлайн-ресурси підкреслює необхідність вдосконалення механізмів фільтрації та перевірки достовірності контенту для забезпечення користувачів актуальною та достовірною інформацією.

Безпосереднє використання соціальних мереж може призвести до викривлення повідомлень, витягування їх із контексту, транслявання лише неважливих сюжетів, а також до перекручування та замовчування невігідної інформації. Можна публікувати напівправдиву інформацію, привертаючи увагу до авторитетних джерел. Унікальність розповсюдження інформації через соціальні мережі полягає в тому, що, окрім неперевірених даних, може передаватися відверта неправда, яку миттєво підхоплять

численні ресурси, тоді як процес спростування може бути мало ефективним і мало розповсюдженим [4].

Варто також зауважити, що соціальні медіа нині є основним способом формування фейковості та засобом поширення пропаганди як одного зі способів реалізації інформаційної агресії. Сьогодні фейком найчастіше називають:

- фейковий відеоматеріал - це відтворення сучасними технологіями відео, яке може містити реалістичні зображення зі вигаданим вмістом або участю відомих осіб, що може призвести до поширення недостовірної інформації;

- фейкові картинки у програмі Photoshop - це створення зображень або фотографій, які не мають реальної основи, або зміна існуючих зображень для створення обманливого враження;

- сторінки в соціальних мережах. Це включає створення або використання псевдопрофілів від імені відомих осіб для поширення неправдивої інформації, що може впливати на громадську думку [3].

Таким чином, небезпеки та виклики, що пов'язані з дезінформацією та фейками у соціальних медіа, на сучасному етапі є серйозним викликом для суспільства. Поширення фальшивої інформації через соціальні платформи впливає не лише на об'єктивність інформаційного простору, але й може мати негативний вплив на громадську думку, виборчі процеси, економічну стабільність та здоров'я громадян.

Інновації у розробці відповідальних алгоритмів, активна співпраця між соціальними мережами та фактчекерами, а також підвищення рівня медіаграмотності є важливими кроками у протистоянні цьому явищу. Забезпечення достовірності інформації в соціальних медіа потребує спільних зусиль з боку користувачів, платформ та органів регулювання для збереження інформаційної безпеки та здоров'я суспільства.

Література:

1. Зуйковська А. А. Соціальні мережі як середовище політичної комунікації. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2014. Вип. 1. С. 272-280.

2. Штогрін І. Називай агресію «захистом»: принципи інформаційної війни проти росії. URL: www.radiosvoboda.org/content/article/25293307.html

3. Шклярська О. Як не стати жертвою в інформаційній війні. URL: <http://ua.racurs.ua/520-informaciyna-viyna>

4. Шумка А. Інформаційно-мережева війна – нова форма міждержавного протиборства початку XXI ст. URL: <http://www.asv.gov.ua/content/nauka/editions/19/2013-19/243-255.pdf>

Шимоліна Н. П.

здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

Кубко В. П.

канд. філос. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
науковий керівник

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

У сучасному світі новітні інформаційні технології дедалі частіше стають основою управління процесами, інститутами та забезпечують широкий та оперативний доступ до засобів підвищення ефективності інформації. Масове впровадження новітніх систем обробки інформації та телекомунікацій супроводжує інформатизацію сучасного суспільства.

Як правило, використання штучного інтелекту в інформаційній безпеці обумовлено насамперед двома чинниками: необхідністю оперативного реагування під час настання кіберінциденту; необхідністю додаткового залучення кваліфікованих спеціалістів з кіберзахисту [5].

Одним із факторів, що сприяє запровадженню інформаційної безпеки є застосування штучного інтелекту, тобто організованої сукупності інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [1].

Однією із сфер діяльності, де може застосуватися штучний інтелект є сфера інформаційної безпеки, що сприятиме забезпеченню національних інтересів [2]. Так, основними напрямками, де можливе застосування штучного інтелекту є моніторинг соціальних мереж та Інтернет-ресурсів, що дасть можливість аналізувати аудиторію, виявляти та попереджати певні проблеми.

Так, штучний інтелект може допомогти в аналізі величезної кількості розвідданих з відкритим вихідним кодом (від відео TikTok і повідомлень в Telegram про формування військ і проведення атак, які завантажуються, до загальнодоступних супутникових знімків), що дозволить групам громадянського суспільства документувати військові злочини та порушення прав людини. Крім того, фахівці вважають, що такі методи штучного інтелекту, як deepfakes можуть ставати дуже реалістичними відео-фейками. Машинне навчання, як різновид штучного інтелекту, також може бути використане для виявлення дезінформації [5]. Тобто масштаб завдань та обсяг застосування штучного інтелекту в сфері інформаційної безпеки за останні роки значно збільшився.

За даними щорічних доповідей Стенфордського університету «ArtificialIntelligenceIndexReport», протягом останніх років багато держав розробили довгострокові національні Стратегії розвитку штучного інтелекту та здійснюють певні заходи щодо їх впровадження. Наприклад, Швейцарією в 2019 році підписано угоду з ThalesGroup, якою передбачено поставку елементів центру обробки зображень IMINT4. Ця система дозволить збирати та аналізувати всі типи цифрових інформаційних зображень, а також включатиме провідні технології штучного інтелекту, що дасть змогу Збройним Силам Швейцарії ідентифікувати загрози та застосовувати адекватні моделі захисту [5].

Що стосується України в контексті стратегічного бачення використання можливостей штучного інтелекту у забезпеченні національної безпеки та її напрямів, то маємо таку ситуацію. На сьогодні прийнято шість довгострокових документів у безпековому напрямі, що на пряму або опосередковано стосуються питань національної безпеки, обороноздатності нашої держави і певним чином торкаються проблем використання штучного інтелекту, BigData та сучасних інформаційних технологій.

2 грудня 2020 року розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні (далі – Концепція) яка визначає мету, принципи та завдання розвитку технологій штучного інтелекту в Україні як одного з пріоритетних напрямів у сфері науково-технологічних досліджень [1].

З метою запровадження штучного інтелекту в сферу інформаційної безпеки Концепцією передбачено виконання таких завдань [1]:

- формування і використання інформаційного ресурсу, забезпечення високих темпів його наповнення і заданих критеріїв якості (доступності, достовірності, своєчасності, повноти);

- створення захищеного національного інформаційного простору за допомогою технологій штучного інтелекту;

- виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії, намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації.

Крім Концепції, також варто визначити Стратегію інформаційної безпеки [3], яка визначає основними напрямками забезпечення інформаційної безпеки України протидію дезінформації та інформаційним операціям. Досягнення окресленої цілі запропоновано реалізовувати шляхом: створення системи раннього виявлення, прогнозування та запобігання гібридним загрозам, зокрема, створення системи протидії дезінформації та інформаційним операціям, спрямованої на запобігання, максимально швидке виявлення та реагування держави і суспільства на інформаційні загрози; розвиток спроможностей складових сил оборони щодо протидії загрозам в інформаційному просторі.

З огляду на відповідні напрямки запровадження штучного інтелекту в інформаційну сферу обов'язковим є врахування таких ризиків та загроз:

1) системи штучного інтелекту можуть збирати і зберігати величезні обсяги даних, що викликає побоювання стосовно конфіденційності та захисту даних;

2) системи штучного інтелекту можуть увічнювати чи, навіть, посилювати упередження в суспільстві;

3) використання систем штучного інтелекту може призвести до скорочення робочих місць та безробіття, оскільки машини все частіше беруть на себе завдання, які раніше виконували люди;

4) системи штучного інтелекту можуть бути непрозорими та важкими для розуміння, що ускладнює оцінку їх рішень та результатів;

5) потреба в етичних і правових засадах для штучного інтелекту зростає у міру того, як технологія стає все більш поширеною та впливовою.

Вищенаведені ризики та загрози були врегульовані в міжнародному праві. Так, у березні 2024 року Європейський парламент схвалив Закон про штучний інтелект [4]. Документ встановлює зобов'язання для штучного інтелекту на основі його потенційних ризиків і рівня впливу. Цей документ встановлює нові зобов'язання для систем штучного інтелекту на основі їхніх потенційних ризиків і впливу на суспільство, що відображає зростаючу необхідність забезпечення етичного та безпечного використання цієї технології. Особливу увагу приділено забороні деяких застосунків штучного інтелекту, які загрожують правам громадян, таких як системи біометричної категоризації та розпізнавання емоцій. Це відображає тенденцію до захисту приватності та особистих даних, яка стає все більш актуальною в сучасному світі.

Системи штучного інтелекту загального призначення (GPAI) та відповідні моделі, на яких вони базуються, мають відповідати конкретним вимогам з прозорості, зокрема дотримання законодавства ЄС про авторське право. Більш потужні моделі GPAI, які можуть створювати системні ризики, підпадають під додаткові вимоги, зокрема проведення оцінки моделі та зменшення системних ризиків, а також обов'язкове звітування про інциденти. Крім цього, штучні або підроблені зображення, аудіо- чи відеоконтент («дипфейки»), повинні бути чітко позначені як такі [4].

З огляду на вищенаведене можемо підсумувати, що штучний інтелект є одним із сучасних викликів, який зумовлює досить швидку трансформацію суспільства та перелаштування всіх звичних процесів на новий лад. Подальші дослідження щодо можливостей застосування штучного інтелекту в різноманітних сферах діяльності, а також врегулювання можливих ризиків та загроз лише сприятиме ефективному налагодженню процесів управління, в тому числі і з метою попередження інформаційних загроз.

Література:

1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету міністрів України від 02 грудня 2020 № 1556-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 02.06.2024).

2. План заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки: Розпорядження Кабінету міністрів України від 12 травня 2021 р. №438-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text> (дата звернення 02.06.2024).

3. Про Стратегію інформаційної безпеки: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0080525-21#Text> (дата звернення 02.06.2024).

4. EU AI Act: first regulation on artificial intelligence URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence> (дата звернення: 02.06.2024).

5. Leveraging artificial intelligence to maximize critical infrastructure cybersecurity. URL: <https://www.thalesgroup.com/en/worldwide/security/magazine/leveraging-artificial-intelligence-maximize-critical-infrastructure> (дата звернення: 02.06.2024).

СЕКЦІЯ 7

УКРАЇНА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: НОВІ СВІТОВІ РЕАЛІЇ

Афанасьєв О. І.

д-тор філос. наук, професор кафедри філософії, історії та політології
Національний університет «Одеська політехніка»

Одеса, Україна

ВІЙНА НАРАТИВІВ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Сучасний інформаційний простір пронизаний тими чи іншими наративами. Це стосується і взаємодії між державами, політиками, громадянами, ідіяльності різноманітних СМІ, медійних каналів чи платформ соціальних мереж. Розуміння вказаного факту особливо актуалізується під час загострення політичних ситуацій, зокрема в умовах збройних конфліктів, коли розгортається справжня війна наративів [4].

Війна наративів є багатограним феноменом з використанням багатьох інформаційних структур, засобів, стратегій. Тут і протистояння загальних цінностей, і боротьба за відповідне висвітлення історії, сучасності і майбутнього, і протиборство ідеологій з відповідною організацією історичної пам'яті, і боротьба державних інтересів і цілей. Все це втілюється у протилежних наративах.

У сучасних умовах, особливо з урахуванням протистояння російській агресії, коли мова йде про відновлення міжнародного права, захист демократії, збереження цивілізації, ствердження людських цінностей, на перший план виходить протистояння протилежних уявлень про загальноцивілізаційні цілі і цінності, які втілені у відповідних наративах, що фундуєть інформаційний простір.

Немаловажною причиною того, чому треба шукати наративні сліди в інформаційних потоках, є наявність в інформаційному просторі величезної кількості суперечливої, заплутаної, неперевіреної та недостовірної інформації практично з будь-якого питання, часто присмаченої політичними коментарями, що виражають певні, нерідко злочинні державні або групові та індивідуальні інтереси. Аналіз наративів, крізь які подається інформація, дає можливість побачити її цілі, смисли, сутність.

Загалом, наратив це деяка розповідь, історія, яку суб'єкти комунікації розповідають один одному. Звісно комунікація не обмежується однією історією, їх неймовірно багато, і всі вони в згорнутому, або розгорнутому виді і є носієм інформації, виділяючи потрібні смисли в описах чи повідомленнях. Наратив підпорядковується певній меті, під яку вибудовується сюжет розповіді та відбираються факти і події [1; 6; 7].

Якщо не враховувати наративні структури, то усяка розповідь, будь яка історія, особливо політично забарвлена, виглядає закономірною послідовністю, яка нібито саме так і відбувалась в реальності. Але реальність не зовсім така, а часто зовсім не така. І загалом дуже непросто віднайти більш-менш адекватний наратив. За адекватність наративів відповідає наука, в нашому контексті насамперед політологія, історія, філософія, яка, незважаючи на ціннісні орієнтації, має бути неупередженою, об'єктивною, що часом нелегко, особливо вченому-патріоту своєї країни.

Дослідники нараховують досить велику кількість видів наративів [3; 5; 7]. В інформаційному просторі найчастіше присутні історичні, політичні, пропагандистські, біографічні наративи, які розрізняються за розміром, характером, впливом: переднаративи, мінінаративи, метанаративи, стратегічні наративи і їх різновиди. Скажімо, політичні цілі втілюються, як правило, в мінінаративах, а державні інтереси – у стратегічних наративах.

Стратегічним наративом загалом вважають загальнодержавні цілі, засоби їхнього досягнення, відповідні моральні, історичні, економічні і інші аргументи, які пов'язані між собою у певну розгорнуту розповідь, що і робить усе це наративом. Вони також набувають вид лозунгів, символів, програм, де можна вгледіти прихований, згорнутий наратив.

Стратегічні наративи можуть бути головними в культурі певного народу в ті чи інші періоди історії. Тоді цей наратив обслуговує і філософія, і художня література, і музика, і живопис і інші види культурної діяльності, часто також освіта і навіть релігія і загалом сама повсякденність, і він набирає ознак метанаративу.

Особливо ця ситуація притаманна тоталітарному режиму, який інтереси правлячих кіл видає за державні і направляє всі культурні чинники на обслуговування стратегічного наративу. Пересічний громадянин інших наративів не знає або не розуміє, тому загалом підтримує режим, у кращому разі індиферентний до нього.

В демократичному суспільстві, завдяки правам і свободам, особливо свободі у доступу до інформації і її вибору, політика не потребує національної і культурної звужуючої консолідації навколо себе. Стратегічні наративи в такому разі орієнтуються на загальнолюдські цінності, з якими узгоджуються і державні інтереси.

Стратегічні наративи можна поділити на два типи [2]. Перший орієнтується на загальнолюдські інтереси і цінності: права і свободи людини, демократичні ідеали, принцип гуманізму, серед яких право на мир. Другий орієнтується на вузькодержавні інтереси, які суперечать інтересам цивілізаційних держав і загальнолюдським цінностям. Він потребує особливої ідеології для свого обґрунтування, псевдоісторичних метанаративів, пронизаних сучасними міфами.

Сюди відносяться російські стратегічні наративи, які задають сучасну рашистську картину світу, яка об'єднує правлячі кола і більшість населення. Серед них: 1) Росія – оплот істинної духовності, підтверджувана міфологізованими релігійними, марксистськими і навіть царистськими відсилками, 2) наратив про нібито велику російську культуру, який живиться неадекватними великодержавними освітніми програмами, 3) наратив про особливий історичний шлях росії, де використовується суміш історичної правди і міфології, історичного ревізіонізму і наукових досліджень, і вимальовується викривлена, необ'єктивна, сфальсифікована історична пам'ять, з особливими рисами великодержавності.

Важливе завдання перед Україною: протидія російським наративам в Україні, на Заході і загалом у світі, а також в самій росії. На це завдання повинні працювати і вчені, і політики, і журналісти, і блогери, і різноманітні дипломатичні, політичні, освітні структури.

Література:

1. Афанасьєв О., Василенко І. Мінливості долі метанаративу // Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип.1(37). Сковородіана: мандри філософування. Одеса: Акваторія, 2022, 196 с. С 83-92. URI: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/14230>

2. Гуманітарні виміри воєнних часів: наукове та філософське осмислення : колективна монографія / О. А. Афанасьєв, В. І. Безродна, В. Ю. Жарких, та ін.; за ред. проф. В. Ю. Жарких, доц. Н. М. Рибка. Одеса : Олді+, 2024. 334 с. URI: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/14338>

3. Кушнірова Т. В. Наратив як літературознавча категорія // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. № 39, т. 1. С.130-133.

4. Ожеван М. А. Глобальна війна стратегічних наративів: виклики та ризики для України // Стратегічні пріоритети. 2016. № 4 (41). URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/ozevan.pdf>
5. Почепцов Г. Г. Від Facebook'у і гламуру до WikiLeaks: медіа комунікації. Київ: Спадщина, 2012. 464 с.
6. Brockmeier, Jens and Rom Harre. "Narrative, Problems and promises of an alternative paradigm". In Narrative and Identity, Jens Brockmeier and Donald Carbaugh (eds.). Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 2001. P. 39-59.
7. Porter Abbott The Cambridge Introduction to Narrative // Cambridge University Press, 2012. 252 p.

Зелений Д.

здобувач вищої освіти III курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська Політехніка»

Кудлай І. В.

старший викладач кафедри міжнародних відносин та права

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

УКРАЇНА ТА ЇЇ ВІДБУДОВА ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

Спалах повномасштабного вторгнення в Україні, ініційованого росією 24 лютого 2022 року, приніс українському народу величезні виклики та безпрецедентні страждання. Оскільки ми боремося з наслідками цієї руйнівної війни, уявлення про майбутнє України потребують зосередження на відбудові, примиренні та зміцненні стійкості [1].

Безпосереднім пріоритетом для післявоєнної України буде відбудова зруйнованих міст та інфраструктури. Щоб відбудувати будинки, школи, лікарні та критичні об'єкти, знадобляться спільні зусилля міжнародної спільноти, гуманітарних організацій та української влади. Процес реабілітації має надавати пріоритет стійкій інфраструктурі для забезпечення довгострокової стабільності.

Війна, безсумнівно, призвела до гуманітарної кризи зі значними людськими жертвами, переміщенням населення.

Міжнародне співтовариство має співпрацювати, щоб надати гуманітарну допомогу, медичну допомогу та психологічну підтримку постраждалим. Особливу увагу слід приділяти вразливим верствам населення, включаючи дітей, людей похилого віку та біженців, щоб допомогти їм відновити своє життя.

Міжнародна підтримка механізмів правосуддя перехідного періоду може зіграти вирішальну роль у притягненні винних до відповідальності, водночас забезпечуючи можливості для прощення та зцілення.

Майбутнє України залежить від відновлення та зміцнення демократичних інститутів. Міжнародна підтримка у забезпеченні вільних і чесних виборів, прозорості та підзвітності має вирішальне значення для розвитку стабільного та стійкого уряду. Розбудова демократичного суспільства, яке поважає права людини та заохочує політичну активність, допоможе запобігти повторенню конфліктів [2].

Світова спільнота має бути єдиною у підтримці відновлення України. Дипломатичні зусилля мають бути зосереджені на посередництві та врегулюванні геополітичної напруги, щоб запобігти подальшій нестабільності в регіоні. Економічна допомога, санкції та дипломатичний тиск можуть бути використані для заохочення відповідальної поведінки та запобігання майбутній агресії.

Збереження багатой культурної спадщини України є невід'ємною частиною відбудови ідентичності нації. Слід докласти зусиль для відновлення та захисту історичних місць, музеїв та артефактів, які могли бути пошкоджені під час війни. Сприяння культурному обміну та взаєморозумінню може сприяти почуттю національної гордості та стійкості.

Підбиваючи підсумки, я хочу зазначити, що шлях до майбутнього України після повномасштабного вторгнення 2022 року, безсумнівно, складний, але за умови спільних зусиль міжнародної спільноти та стійкості українського народу світле майбутнє буде. Відбудова інфраструктури, задоволення гуманітарних потреб, зміцнення демократичних інститутів, сприяння міжнародній співпраці та збереження культурної спадщини відіграватимуть життєво важливу роль у формуванні процвітаючої та

мирної України. Шрами війни залишаться, але дух стійкості та прагнення побудувати майбутню успішну Україну сприятимуть відновленню.

Література:

1. Дригач Андрій «Україна майбутнього – погляд з 2030 року» // [Електронний ресурс]. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/24/684560/>
2. Вишлінський Гліб «Якою має бути Україна після перемоги?» [Електронний ресурс]. URL: <https://ces.org.ua/ukraine-after-victory/>

Кудлай І. В.

старший викладач кафедри міжнародних відносин та права,
Національний університет «Одеська політехніка»

Посторонка А. В.

здобувач освітнього рівня «бакалавр»
за ОП 071 «Облік і оподаткування»
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

**ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ТА ОБЛІК ВИПЛАТ
ПРАЦІВНИКАМ МИХАЙЛІВСЬКОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ
ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО
ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ**

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році суттєво вплинуло на облік та виплати заробітної плати працівникам освітніх комунальних закладів. Основні виклики включають переривання освітнього процесу, затримки та скорочення виплат, необхідність переходу на дистанційне навчання та впровадження нових облікових систем. Ще пандемія COVID-19 вплинула на умови оплати праці, зокрема через запровадження дистанційного навчання та інші обмеження. Це викликало необхідність адаптації методів викладання та, відповідно, коригування оплати праці;

- повномасштабне вторгнення росії значно вплинуло на фінансування освітньої сфери. Бюджетні обмеження та необхідність перерозподілу ресурсів на оборону призвели до тимчасових затримок з виплатами, однак

держава та уряд намагаються забезпечити стабільність зарплат та підтримку працівників освіти у цих складних умовах.

Михайлівська спеціальна школа Одеської обласної ради є важливою освітньою установою, яка надає спеціалізовану освіту дітям з особливими потребами. Роль таких шкіл надзвичайно важлива для забезпечення доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних чи психічних особливостей. Спеціалізована освіта - це:

- індивідуальний підхід - у школі реалізуються програми, які враховують індивідуальні потреби та можливості кожного учня. Викладачі використовують спеціальні методики та педагогічні прийоми, які сприяють ефективному засвоєнню знань дітьми з особливими потребами;

- корекційно-розвивальні програми - впроваджуються спеціальні корекційні програми, спрямовані на розвиток мовлення, рухової активності, когнітивних здібностей та соціальних навичок учнів.

Особливої уваги заслуговує аналіз процесів нарахування заробітної плати, премій та інших видів виплат, що здійснюються у відповідності до чинного законодавства. Правильне ведення цих процесів забезпечує своєчасну та точну виплату заробітної плати, дотримання законодавчих норм та ефективне використання бюджетних коштів.

Оплата праці у спеціальних школах та їх документальне оформлення зазнали значних змін і адаптацій до нових умов у зв'язку з війною. Вплив знайшов місце в слідуючих напрямках:

1. Оплата праці працівників спеціальних шкіл:

- збереження заробітної плати (уряд України ухвалив рішення про збереження заробітної плати для працівників освітніх закладів, включаючи спеціальні школи, незалежно від форми навчання (дистанційне, змішане, очне) під час війни).

З 2020 по 2023 рік спостерігається поступове збільшення фонду оплати праці працівників закладів освіти. У 2021 році відбулося підвищення заробітних плат педагогічних працівників на 20 % порівняно з попереднім роком. У 2022 році заробітні плати знову підвищились на 8,4 %, що було пов'язано із загальним зростанням вартості життя та інфляційними процесами в країні.

Фонд оплати праці складається з:

- основної заробітної плати - становить найбільшу частку фонду оплати праці. Вона формується на основі встановлених тарифних ставок, які залежать від категорії та кваліфікації працівника;

- до структури оплати праці також входять різні доплати та надбавки, такі як доплати за класне керівництво, перевірку зошитів, додаткові години роботи, наукові ступені тощо. У 2023 році уряд призупинив дію деяких постанов, що передбачали додаткові виплати, через бюджетні обмеження, що зменшило загальну суму додаткових виплат;

- важливою складовою є соціальні виплати, такі як оплата відпусток, лікарняних, матеріальна допомога. Під час пандемії та війни ці виплати мали особливе значення для забезпечення соціальної стабільності працівників освіти. Також було впроваджено додаткові виплати для працівників, які перебувають в зоні бойових дій або тимчасово окупованих територіях. Такі виплати мали на меті компенсувати ризики та забезпечити мінімальні життєві потреби.

2. Документальне оформлення та облік:

- в умовах війни багато шкіл перейшли на дистанційний режим роботи. Це вимагало адаптації трудових договорів та внесення змін до посадових інструкцій щодо виконання обов'язків дистанційно;

- для підтвердження фактичного виконання роботи працівниками, які працюють дистанційно, використовували електронні засоби комунікації, онлайн-журнали обліку роботи, відеоконференції тощо;

- зміни до трудових договорів могли включати положення про роботу з дому, облік робочого часу, порядок комунікації та звітності;

- роботодавці зобов'язані забезпечити відповідні умови для дистанційної роботи, включаючи технічне обладнання та доступ до необхідних ресурсів;

- у випадках евакуації працівників або переміщення шкіл, документація могла бути адаптована відповідно до нових умов. Це включає тимчасові договори, зміну місця роботи, збереження робочих місць для евакуйованих працівників.

3. Законодавчі зміни та регулювання:

- уряд України ухвалив ряд нормативних актів для регулювання трудових відносин під час воєнного стану. Наприклад, Закон України "Про

організацію трудових відносин в умовах воєнного стану", який регулює особливості трудових відносин у воєнний час;

- спеціальні розпорядження Міністерства освіти і науки України встановлювали правила для освітнього процесу, включаючи режим роботи закладів освіти, оплату праці та соціальні гарантії працівникам;

- працівники спеціальних шкіл мають право на соціальні гарантії, такі як оплата лікарняних, відпусток, а також компенсації за шкоду, завдану внаслідок воєнних дій.

4. Практичні заходи:

для організації навчального процесу:

- з метою забезпечення безперервності навчального процесу використовуються різні форми дистанційного навчання та електронні платформи;

- розроблені спеціальні програми та методичні матеріали для навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання;

- важливою складовою стала психологічна підтримка як для учнів, так і для працівників шкіл. Організовувалися консультації, вебінари та тренінги з психологічної стійкості.

Незважаючи на економічні виклики, уряд продовжує працювати над покращенням умов праці для працівників освіти. Заплановані реформи передбачають подальше підвищення заробітних плат та забезпечення соціальних гарантій;

- освітня сфера потребує адаптації до нових умов, включаючи впровадження сучасних технологій та методів дистанційного навчання, що вимагає додаткових ресурсів і підтримки з боку держави.

Спеціальні школи, такі як Михайлівська, виконують важливу місію, забезпечуючи доступ до освіти для дітей з особливими потребами. Вони допомагають учням розвивати свої здібності, інтегруватися в суспільство і готуватися до самостійного життя. Освіта в таких закладах сприяє не лише інтелектуальному розвитку, але й емоційному та соціальному благополуччю дітей, інтеграції та розвитку учнів, забезпечуючи їм необхідну підтримку та ресурси для досягнення успіху в майбутньому житті.

Також треба звернути увагу, що фонд оплати праці працівників закладів освіти в Україні зріс за останні роки, попри складні економічні та

соціальні умови. Однак, для забезпечення стабільного розвитку цієї сфери потрібні подальші реформи та підтримка.

Спираючись на все вище визначене, можна підкреслити, що адаптація оплати праці та документального оформлення в спеціальних школах під час повномасштабного вторгнення росії в Україні є складним, але необхідним процесом для забезпечення безперервної роботи освітніх закладів та захисту прав працівників. Це вимагає оперативних змін у нормативно-правовій базі, використання сучасних технологій для дистанційного навчання та забезпечення соціальної підтримки та безпеки всіх учасників освітнього процесу.

СЕКЦІЯ 8
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ, ЗДОРОВИЙ СПОСІБ
ЖИТТЯ ЯК ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ
В УКРАЇНІ

Бондар К.

здобувач вищої освіти III курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська політехніка»

Бочков П. С.

канд. пед. наук, доцент кафедри фізкультури та спорту

Національний університет «Одеська політехніка»

науковий керівник

м. Одеса, Україна

СПОРТ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЯК ФІЗАКТИВНІСТЬ ДОПОМАГАЄ БОРОТИСЯ ЗІ СТРЕСОМ

Повномасштабне вторгнення рф в Україну значно вплинуло на наше життя, внісши із собою безліч стресів та тривог за майбутнє наших родин та країни. Так, війна стала каталізатором кардинальних змін, змусивши українців адаптуватися до нових і часто дуже складних умов. Люди, які залишилися у прифронтових містах сходу, постійно живуть під загрозою обстрілів та окупації. Населення окупованих населених пунктів півночі та півдня опинилося в умовах обмежень та репресій. Складні умови призвели до широкого спектра емоційних та психологічних переживань, включаючи тривогу, депресію та посттравматичний стресовий розлад.

Одним з ефективних немедикаментозних методів самозаспокоєння та підтримки психічного здоров'я є фізичні вправи. Вони не лише допомагають знизити рівень стресу, але й покращують загальне самопочуття. Регулярна фізична активність стимулює вироблення ендорфінів – «гормонів щастя», що допомагають покращити настрій і зменшити відчуття тривоги. Крім того, вправи сприяють зміцненню імунної системи, що є важливим в умовах постійного стресу [1, с. 487].

У часи війни, коли суспільство стикається з численними викликами та випробуваннями, важливо знаходити способи збереження нормальності та зміцнення спільності. Спільні фізичні вправи можуть стати таким засобом, надаючи людям можливість зібратися разом, поділитися досвідом і підтримати один одного, що не тільки допомагає зменшити стрес, але й сприяє формуванню стійких соціальних зв'язків, які є необхідними для підтримки морального духу та витримки в умовах війни.

Останнім часом все більше людей займаються фітнесом у домашніх умовах. Фітнес удома був популярним ще до війни, проте зараз він набув

зовсім іншого значення. Багато фітнес-залів змушені змінювати режим роботи або взагалі закриватися, що робить домашні тренування основним способом підтримки фізичної форми для багатьох. Навіть під час військової агресії люди продовжують займатися спортом, хоча доступ до спеціального обладнання часто обмежений.

Для багатьох тренування вдома стали рятівною соломинкою. Попри обмеженість у виборі обладнання, є безліч вправ, які можна виконувати без спеціальних засобів. Наприклад, скручування, планка, стрибки, випади та присідання – це ефективні вправи, які можна виконувати будь-де. Особливу увагу слід приділяти вправам на ноги та стрибкам, оскільки вони стимулюють роботу серця та сприяють розширенню судин. Інтенсивні тренування підвищують частоту дихання, сприяють виробленню ендорфінів і приносять багато позитивних емоцій [2, с. 48].

Війна створює особливі виклики для психічного та фізичного здоров'я, тому фізичні вправи стають важливим засобом для підтримки рівноваги та зниження рівня стресу. Вони допомагають залишатися бадьорим і врівноваженим навіть у надзвичайних ситуаціях. Оптимальним вибором є комплексні види фітнесу, які включають різні аспекти фізичного розвитку. До них належать кардіотренування, вправи на силу і витривалість, а також вправи на гнучкість і розтяжку. Такі тренування є особливо важливими в умовах нестабільності, коли необхідно швидко реагувати на надзвичайні ситуації, постійно бути готовим до переїздів і залишатися зосередженим. Домашні тренування можуть стати основою для підтримки фізичної форми та психічної стійкості, особливо коли зовнішні обставини змінюються непередбачувано.

На YouTube існує безліч каналів з готовими тренувальними програмами для різних груп м'язів і різних цілей. Користувачі можуть знайти відео з вправами, що підходять як для новачків, так і для досвідчених спортсменів. Окрім цього, є численні мобільні додатки, які надають можливість звернутися до тренера за консультацією або скласти індивідуальний план тренувань. Так, наприклад, українські тренери адаптувалися до нових умов і тимчасово перейшли в онлайн-режим. Багато з них проводять безоплатні тренування або пропонують свої послуги за волонтерський внесок, який спрямовується на підтримку Збройних сил

України, що не тільки допомагає людям залишатися фізично активними, але й сприяє загальному благу, підтримуючи захисників країни.

Близькість спортивного майданчика надає чудову можливість для тренувань. Варто виконувати основні вправи, такі як нахили, присідання, стрибки та біг на місці. Багато міст також мають вуличні тренажери, які є безоплатною альтернативою тренажерним залам. Такі тренажери дозволяють виконувати широкий спектр вправ, які розвивають силу, витривалість та гнучкість. Відновлення фізичної активності на вулиці не обов'язково повинно включати інтенсивні пробіжки; навіть проста прогулянка може бути корисною, залучаючи м'язи та позитивно впливаючи на суглоби і кістки [3, с. 203].

Таким чином, спорт в умовах війни набуває особливого значення, оскільки допомагає знизити рівень стресу, покращити настрій та підтримати фізичне здоров'я. Тренування на свіжому повітрі сприяють виробленню ендорфінів, зменшують тривожність та підвищують загальний життєвий тонус. Фізична активність стає важливою частиною щоденного життя, допомагаючи людям адаптуватися до нових умов і зберігати стійкість у складні часи. Завдяки регулярним фізичним вправам люди можуть покращувати своє здоров'я, знижувати тривожність і підтримувати високий рівень енергії. Тренування вдома забезпечують необхідний рівень фізичної активності, сприяють виробленню позитивних емоцій і допомогти подолати стрес та невизначеність.

Література:

1. Напалкова Т. Регулярні заняття фітнесом як один зі способів рекреації під час війни. *Відновлення України та її регіонів в контексті глобальних трендів: управління, адміністрування та забезпечення* : Міжнар. науково-практ. конф., м. Запоріжжя, 25 трав. 2023 р. С. 487–489.

2. Петренко Н. В. Вплив спортивної активності на розвиток соціальних навичок студентів університету в умовах війни. *Загальні аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф, м. Миколаїв, 20 квіт. 2023 р. С. 47–49.

3. Рядченко І. Я. Спорт як засіб боротьби зі стресом. *Актуальні проблеми спорту, фізичного виховання, здоров'я людини* : Матеріали Всеукр.

науково-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих уч., м. Миколаїв, 21 жовт. 2021 р. С. 203–204.

Каліберда О. Г.

старший викладач кафедри фізкультури та спорту,
Національний університет «Одеська політехніка»

Калиниченко О. М.

старший викладач кафедри фізкультури та спорту,
Національний університет «Одеська політехніка»

Щетнік І. С.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

**УКРАЇНСЬКІ СПОРТСМЕНИ НА ШЛЯХУ ДО
ПАРАЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР-2024**

У Стратегії розвитку фізичної культури і спорту [1] визначені напрями та цілі державної політики у сфері фізичної культури і спорту, зокрема за напрямом «Спорт вищих досягнень» - стратегічна ціль: Україна - спортивна держава, що входить до країн-лідерів, де створено умови та можливості для ефективної підготовки спортсменів світового рівня, визначено важливість орієнтації на олімпійські, неолімпійські види спорту та види спорту осіб з інвалідністю. Для досягнення зазначеної цілі передбачається створення умов для ефективної підготовки спортсменів до участі в Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських, Всесвітніх іграх, чемпіонатах світу та Європи.

Наразі Україна офіційно вже підтвердила участь Паралімпійських іграх-2024 [2]. Наші паралімпійці будуть змагатися у 17 видах спорту. Всього в Паралімпіаді братимуть участь понад 200 українських спортсменів [3]. Водночас відкритим залишається питання - чи вдасться відсторонити від Ігор учасників з країни-агресора - Росії та Білорусі.

В доповіді проведено аналіз результатів багаторічної планомірної навчально-тренувальної роботи, участі спортсменів з ураженнями опорно-рухового апарату Одеського регіонального центру з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» [4] у світових та європейських

змаганнях з пара стрільби [5] на завершальному етапі підготовки до участі у Паралімпійських іграх-2024 в Парижі, Франція.

Дослідження проводилися серед спортсменів вищої спортивної майстерності – членів національної паралімпійської збірної команди України з пара стрільби [3] - виду спорту осіб з ураженнями опорно-рухового апарату, включеного до програми Паралімпійських ігор, згідно з договором про співпрацю Національного університету «Одеська політехніка» з Одеською обласною дитячо-юнацькою школою стрільби (ДЮСШ стрільби).

Серед цих спортсменів – здобувачка вищої освіти 2-го (магістерського) рівня Національного університету «Одеська політехніка» за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» Ірина Щетнік, заслужений майстер спорту України з видів спорту осіб з ураженнями опорно-рухового апарату. За період 2022-2024 років І. Щетнік здобула золоті, срібні та бронзові нагороди на чемпіонатах і кубках світу, чемпіонатах Європи з пара стрільби [6]:

- чемпіонати світу 2022, 2023 р.р. – 2 срібні нагороди;
- мультичемпіонат Європи-2023 - золота нагорода, встановлений рекорд світу у вправі R2 (стрільба з гвинтівки пневматичної стоячи на дистанції 10 м) та здобуття ліцензії на участь в Паралімпійських іграх-2024 [7];
- Кубок світу-2024 - срібна нагорода [8];
- чемпіонат Європи-2024 - золота нагорода - вправа R10 команда мікс, 3 срібні нагороди – вправи: R2 та встановлений рекорд світу, R3 команда, R6 команда.

Протягом 2023-2024 років Щетнік І. встановила 3 світових та європейських рекорди на міжнародних змаганнях [6]:

- мультичемпіонат Європи-2023 - встановлений світовий рекорд у вправі R2;
- Кубок світу-2024 - 1186 очок, що становить новий світовий рекорд QWR у вправі R8;
- чемпіонат Європи-2024 – 629,2 очок, що становить новий світовий QWR та європейський QER рекорди у вправі R2.

Відзначимо, що світові рекорди з пара стрільби дорівнюють та перевищують такі ж рекорди в олімпійських видах стрільби кульової.

Чемпіонат Європи-2024 став справжнім випробуванням для українських пара стрільців. Їм довелося змагатися з найсильнішими атлетами з 31 країни Європи, долаючи не лише жорстку конкуренцію, але й емоційне напруження, пов'язане з війною в Україні. Сильні суперники та запекла боротьба тримали напругу до останньої хвилини.

Указом Президента України №198/2024 Щетнік І.С. призначена стипендія Президента України для видатних спортсменів у паралімпійських та дефлімпійських видів спорту [9].

Наразі паразбірна України зі стрільби кульової підсилює підготовку перед Парижем [10]. Наступний основний етап – участь у Літніх Паралімпійських іграх-2024, які відбудуться з 28 серпня по 08 вересня 2024 року в столиці Франції Парижі.

Література:

1. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 №1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>

2. Міжнародний Паралімпійський комітет. URL: <https://www.paralympic.org/>

3. Національний комітет спорту інвалідів України/Національний паралімпійський комітет України. URL: <https://paralympic.org.ua/ua>

4. Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт». URL: <https://mms.gov.ua/invasport>

5. Паралімпійська стрільба. URL: <https://www.paralympic.org/shooting>

6. Shooting Results SIUS. URL: <https://results.sius.com/Championships.aspx>

7. Перемоги України на мультичемпіонаті Європи-2023 у стрільбі кульовій. URL: <https://paralympic.org.ua/ua/news/peremogi-ukrayini-na-multichempionati-yevropi-2023-u-strilbi-kulovij>

8. Українські парастрілки здобули перемоги кубка світу. URL: <https://paralympic.org.ua/ua/news/ukrayinski-para-strilki-zdobuli-peremogi-kubka-svitu>

9. Указ Президента України №198/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1982024-50229>

10. Паразбірна зі стрільби кульової підсилює підготовку перед Парижем. URL: <https://paralympic.org.ua/ua/news/para-zbirna-zi-strilbi-kulovoyi-posilyuye-pidgotovku-pered-parizhem>

11. Олег Каліберда, Ірина Щетнік, Іван Ткаленко. Особливості спортивної підготовки з кульової стрільби. Сучасні технології біомедичної інженерії : матеріали III міжнародної науково-технічної конференції 08–10 травня 2024 р. Нац. ун-т «Одеська політехніка» / за заг. ред. І. В. Прокоповича, Н. В. Манічевої [Електронний ресурс]. Вінниця: ВНТУ, 2024. 298 с. ISBN 978-617-8163-08-2. С. 229-234. URL: https://drive.google.com/file/d/1UaYopSBKke3sEvjUQhjn_h3M5IY2uWz1/view?usp=sharing

Подгорна В. В.

канд. пед. наук, доцент кафедри фізичного виховання та спорту
Національний університет «Одеська політехніка»

Кокотєєва А. С.

старший викладач кафедри фізкультури та спорту
Національний університет «Одеська політехніка»

Рибак О. Ю.

здобувач вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

**ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

Засоби масової інформації (ЗМІ) – найвпливовіша сила в сучасному постіндустріальному суспільстві, їх недаремно називають «четвертою владою». ЗМІ завжди знаходяться в центрі боротьби за контроль над ними між громадянським суспільством, державою та комерційним прибутком. Співвідношення сил знаходиться в постійному коливанні між цими трьома складовими.

В умовах кризи традиційних інститутів виховання ЗМІ є основними агентами у формуванні громадської думки, а також у виховному процесі підростаючого покоління. Більше того, роль ЗМІ в житті молоді в процесі її виховання постійно збільшується, про що може свідчити такий економічний показник, як зростання витрат населення на їх придбання та використання, що випереджає зростання інших непродуктивних витрат.

Картина, яку являють собою наші ЗМІ сьогодні за їхньою орієнтацією на молодого глядача, аморфна і розпливлива. Раніше існував образ-модель

фізичної досконалості людини, на який орієнтувалася вся структура мас-медіа. Як ідеальний зразок створювався, здебільшого засобами художньої культури, збірний образ героя або позитивного, або негативного типу, що уособлює розуміння добра і зла даним суспільством в цю епоху. У різний час створювалися різні герої-зразки для наслідування молоді. Позитивний герой формується як збиральний образ, але створюється і основа реальної людини (прототипу).

На даний момент суспільства втрачено типологічний образ молоді людини, ідеальна модель для фізичної досконалості підростаючого покоління. Сьогодні можна говорити, що у свідомості молодих людей утвердився образ американізованого героя західної культури. Фактично молодь вже виховується у західному дусі: західними кінофільмами, західною музикою та піснями, західною модою, західними товарами, що заповнили всі види ринків. Одним словом, впровадженням у свідомість нових поколінь західних духовних цінностей. І це була б ще не біда, якби це були найкращі цінності. Але це цінності, спеціально виготовлені для «третього світу», які на Заході попитом не користуються.

Загальновідомо, що фільми містять і поширюють певні соціальні та культурні цінності, які виявляються і тиражуються за допомогою тем, сюжетів, героїв, пафосу кінотворів. Загальний потік фільмів створює деяке «ціннісне поле», що впливає на духовність глядачів. Американські та західноєвропейські фільми, що домінують сьогодні в репертуарі наших кінотеатрів, стали початком широкого проникнення в українське суспільство, його соціокультурне середовище «сторонніх» культурних цінностей. Це викликало зміну звичного ціннісного змісту, витіснення минулих цінностей української культури цінностями західної (американської) культури.

На зміну колишнім спортивним героям прийшли персонажі західної дійсності – спортсмени шоу-бізнесу, поліцейські та детективи, а також представники периферійних і маргінальних соціальних груп: авантюристи, секретні агенти, воїни-бойовики, «кримінальні» елементи (ув'язнені, злочинці, наймані вбивці), фантастичні персонажі (кіборги, термінатори).

Герої американських фільмів вирізняються переважною орієнтованістю на боротьбу, виживання, перемогу. У кожному третьому фільмі, які були проаналізовані з 2014 по 2023 рік, перед героєм стояло

завдання «збереження життя» (35%), ще частіше – 39% фільмів – герой був наділений незвичайною фізичною силою, що мала статус самостійної життєвої цінності, оскільки завдяки їй герою вдавалося постояти за себе, вижити і перемогти. 77% американських фільмів пропонували глядачеві стереотипний образ «супергерою», який у більшості випадків демонстрував примітивні образи фізичного виживання.

Впливаючи на наших глядачів, американські фільми вельми ефективно формують потреби та смаки молодих людей, що характеризуються приматом видовищності над змістовністю, яскраво вираженими жанровими характеристиками, традиційним типом героя, наділеного стереотипним набором позитивних фізичних якостей.

Американські герої подобаються більшості опитаних нами юнаків та дівчат, які навчаються в Національному університеті «Одеська політехніка» (кількість опитуваних – 68 осіб 18-21 року). У багатьох вони викликають симпатію (33,3 %), у деяких – співчуття (6 %), захоплення (25,0 %) та бажання наслідувати (16,6 %).

Таким чином, інформаційне поле нового типу найшвидше вплинуло на молодь як на найбільш мобільну в культурному відношенні групу, що потрапила до того ж у ситуацію загального розриву з цінностями попереднього покоління.

Молодь, яка позбавлена традиційно сформованих орієнтирів, виявилася схильною до найрізноманітніших впливів незвичною, багато в чому чужої системи цінностей Заходу. Багато в чому вона стала жертвою цієї системи. Відсутність гідного об'єкту для наслідування в сучасній літературі та відеокультурі вітчизняного виробництва останніх років, брак умов для позитивного самоствердження молоді зумовлює необхідність корекції виховної політики, одним із важливих завдань якої має стати формування образу молодого героя в рамках ЗМІ, наділеного суспільно значимими цінностями фізичної культури, націленими не так на насильство і руйнація, але на творення.

Тільки при створенні ідеального образу – моделі особистості нового типу, на який би орієнтувалася вся структура мас-медіа, можливий вихід із кризи.

Література:

1. Гасюк, І. Л. Інформаційно-ресурсне забезпечення галузі фізична культура і спорт: сучасний стан і тенденції розвитку. *Теорія та практика державного управління*, 2010, 3: 30-41.
2. Тихонова, Н. Вплив засобів масової інформації на формування у дітей та молоді інтересу до занять фізичною культурою і спортом. *Спортивна наука України*, 2014, 2: 15-20.

Ріслінг Р. С.

старший викладач кафедри фізкультури та спорту
Національний університет «Одеська політехніка»

Титорага Гліб

здобувач вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ: СТАН ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯ

Можна зазначити, що футбол ніколи не являв собою розвагу, це була завжди битва, де виживає найсильніший, він ніколи не дозволяв відволіктися від насущних проблем, навпаки, вони вирішувалися в цій боротьбі - перемагаючи в ній, отримуєш все, що поставлено на кін.

Саме в такому вигляді футбол існує і зараз. Безумовно, в ході своєї історії ця боротьба удосконалювалася технічно (грають тепер не відрубаними головами, а м'ячем; не голими ногами, а в бутсах; не на безмежному просторі, а на суворо окресленому зеленому газоні) і, якщо можна так сказати, етично (її облагородили за рахунок введення суворих правил).

Футбол в Україні завжди був більше ніж просто грою. Це спорт, який об'єднує націю, дарує надію та відволікає від щоденних проблем. Однак із початком війни на Сході країни та повномасштабним вторгненням Росії в 2022 році, футбольна індустрія зіткнулася з численними викликами та труднощами. Розглянемо сучасний стан українського футболу під час війни, а також перспективи його розвитку після завершення конфлікту.

З початком бойових дій, багато футбольних клубів, особливо в східних та південних регіонах, були змушені припинити свою діяльність. Деякі

стадіони та тренувальні бази зазнали серйозних руйнувань, а клуби втратили можливість проводити домашні матчі та тренування. Зокрема, такі клуби як "Шахтар" Донецьк і "Зоря" Луганськ були змушені перемістити свої бази в інші регіони України.

Фінансовий стан багатьох клубів значно погіршився через скорочення спонсорських угод та відсутність доходів від продажу квитків. Війна також ускладнила можливість залучення іноземних гравців та тренерів, що знизило загальний рівень конкуренції в українському футболі. Клуби, такі як "Динамо" Київ та "Шахтар" Донецьк, продовжують зіштовхуватися з фінансовими труднощами, хоча вони мають більше ресурсів порівняно з меншими клубами.

Війна мала серйозний психологічний вплив на гравців, тренерів та вболівальників. Багато гравців виїхали за кордон, деякі приєдналися до Збройних сил України, а інші стали волонтерами. Футбол в Україні став більше, ніж просто спортом – він перетворився на засіб підтримки морального духу нації та символ опору.

Після завершення війни першочерговим завданням буде відновлення зруйнованих стадіонів, тренувальних баз та інших спортивних об'єктів. Держава та міжнародні організації можуть надати фінансову підтримку для реконструкції інфраструктури. Інвестиції у сучасні спортивні об'єкти сприятимуть підвищенню якості тренувального процесу та залученню нових талантів.

Особлива увага повинна бути приділена розвитку молодіжного футболу. Створення футбольних академій, шкіл та клубів сприятиме виявленню та розвитку молодих талантів. Важливо забезпечити молодь необхідними умовами для тренувань та змагань, що допоможе виховати нове покоління професійних футболістів.

Відновлення економіки після війни відкриє нові можливості для залучення іноземних інвестицій у футбольну індустрію. Це можуть бути як спонсорські угоди, так і інвестиції у футбольні клуби та інфраструктуру. Іноземні інвестори зможуть сприяти розвитку українського футболу, підвищуючи його конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Українські клуби повинні повернутися на міжнародну арену, беручи участь у європейських турнірах та чемпіонатах. Це сприятиме не тільки підвищенню рівня гри, але й популяризації українського футболу за

кордоном. Участь у міжнародних змаганнях також забезпечить додаткові фінансові надходження та приверне увагу до українського спорту.

Після війни вболівальники матимуть ключову роль у відродженні футболу. Їх підтримка буде важливою для клубів, як морально, так і фінансово. Повернення глядачів на стадіони стане символом відновлення нормального життя та спортивного духу країни.

Футбол в будь-якому випадку буде жити і процвітати тому, що він представляє собою найважливіший «Тайм-аут» оскільки, захоплення від футболу полягає не тільки в самому досконалості, «Але в тих воістину драматичних історіях, які розігруються на кордонах цієї досконалості. І коли футбол починає копіювати систему цінностей індустріального суспільства, він стає підозрілим.

Суспільства, в якому футбол відіграє домінуючу роль, ніколи не пропускає надлишкової можливості забути на півтори години матчу про всі колишні турботи і досягнути іншу силу.

Таким чином, футбол в Україні під час війни переживає важкі часи, але він залишається символом єдності та надії. Незважаючи на всі труднощі, українські клуби, гравці та вболівальники продовжують боротися за майбутнє свого спорту. Після завершення війни перед українським футболом відкриваються нові перспективи для відновлення та розвитку. Залучення інвестицій, відновлення інфраструктури, розвиток молодіжних програм та підтримка вболівальників допоможуть українському футболу повернутися на міжнародну арену та зайняти гідне місце у світовому спорті.

Норберт Еліас у своєму цивілізаційно-теоретичному аналізі футболу зауважив: «Захоплення футболом і розчарування в ньому - це дуже вдалий приклад психосоціальної матриці нашого життя, якої потрібно додати ще тільки трохи вираження, і вона стане відповіддю на самі елементарні людські запити, які раніше не були навіть названі».

Література:

1. Бабенко Д. Історичні аспекти розвитку футбольних клубів у незалежній Україні / Д. Бабенко, О. Байрачний // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2022. № 2. С. 59-63.

2. Садовський А. І. Професійний футбол в Україні: стан, проблеми, перспективи: кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного

рівня магістра: спец. 017 Фізична культура і спорт, освітньою програмою «Спорт» / Андрій Іванович Садовський. Київ: НУФВСУ, 2020. 74 с.

Смолякова І. Д.

канд. пед. наук, доцент кафедри фізичного виховання та спорту
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

НОВІТНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩАХ

Одним із основних об'єктів, на якому сконцентровано увагу багатьох фахівців різних наукових галузей, є взаємозв'язок рухових можливостей людини та стану її здоров'я. При цьому здоров'я розглядається як психофізичний стан людини, що характеризується відсутністю патологічних змін, функціональним резервом, достатнім для повноцінної біосоціальної адаптації та збереження фізичної та психічної працездатності в умовах довкілля. У зв'язку зі складністю феномена фізичної культури в сучасних умовах з'являються дослідження щодо формування нової системи уявлень про фізичну культуру та її цінності. Відмінна риса таких досліджень – філософсько-культурологічний підхід, який передусім передбачає зміщення акценту з фізичної підготовки у бік найбільшої культурологізації, інтелектуалізації процесу фізичного виховання та формування фітнес-культури (Б. Шіян, В. Віленський, І. Смолякова, О. Аксьонова, А. Матвеев та ін.).

Зокрема, Б. Шіян зазначає, що у процесі культурного розвитку людина діє послідовно у трьох напрямках: засвоює культуру як об'єкт її впливу; створює нові культурні цінності як суб'єкт творчої діяльності; функціонує у культурному середовищі як носій суспільних та особистих цінностей. Модель людини фізично культурна вільна, здатна до самовизначення у світі культури, гуманна, духовна, творча та активна особистість [1].

Спираючись на ці концепції ми визначаємо фізичне виховання як соціальний педагогічний процес формування фізичної культури особистості, змістовність якого визначається ознайомленням суб'єктів з її матеріальними та духовними цінностями, їх збагаченням на соціальному та індивідуальному рівнях, ефективність та результат якого визначається

рівнем сформованості особистої фізичної культури. Реалізація цього процесу можлива лише з урахуванням гуманізації, коли принципи толерантності взаємодії стають пріоритетними. У процесі фізичного виховання можливе поєднання фізичного, інтелектуального, соціального та духовного аспектів здоров'я особистості, формування її фітнес-культури. Завдання педагогів – створити умови когнітивного ставлення удосконалення цих складових [2].

Сьогодні в освіті переважає пріоритет загальнолюдських цінностей. Відповідно до особистісно-діяльнісного підходу до організації навчального процесу, в центрі його знаходиться студент. Формування особистості та її становлення відбувається у процесі навчання у таких умовах:

- створення позитивного настрою навчання;
- відчуття рівного серед рівних;
- забезпечення позитивної атмосфери у колективі задля досягнення спільної мети;
- усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених висновків;
- можливість вільно висловити свою думку та вислухати думку товариша;
- викладач-порадник.

Всім цим умовам відповідають новітні методики. Вони належать до інноваційних, мета яких – співпраця у реалізації спільних завдань.

Аналіз педагогічних спостережень викладачів дозволили нам визначити технологію та алгоритм впровадження новітніх методик навчання з дисципліни «Фізичне виховання та спорт».

1. Розробка та використання дидактичного матеріалу, спрямованого на формування навичок самостійної діяльності студентів щодо підвищення рівня фізичної та функціональної підготовленості.

2. Моделювання та проведення занять (фрагментів), що орієнтують на активізацію пізнавальних інтересів у контексті формування їхньої особистої фітнес-культури.

3. Проведення занять із використанням нетрадиційних засобів фізичного виховання, нестандартних форм вправи з огляду на інтереси студентів.

4. Підбір теоретичних та практичних матеріалів, індивідуально спрямованих для кожного студента, який має відхилення у стані здоров'я.

5. Використання різних видів тестування, альтернативні форми оцінки, в основі яких покладено індивідуальне зростання, покращення власних результатів.

Використання новітніх методик навчання у процесі фізичного виховання студентів можна розглядати як тенденцію роботи викладача у контексті особистісно-орієнтованої педагогічної парадигми та розвитку у них креативного мислення.

Література:

1. Шіян Б. М. Теорія та методика фізичного виховання школярів. Частина 1. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 269 с.
2. Смолякова І. Д. Сучасна стратегія формування здорового стилю життя студента : монографія / Ірина Смолякова. Одеса: Юридична література, 2023. 204 с.

Смолякова І. Д.

канд. пед. наук, доцент кафедри фізичного виховання та спорту
Національний університет «Одеська політехніка»

Капука О. І.

здобувач освітнього рівня «бакалавр»
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В сучасних умовах всебічний і гармонійний розвиток молодої людини є не тільки бажаним, а й життєво необхідним. Фізичний гарт є невід'ємною складовою гармонійного розвитку молоді, що є запорукою майбутнього держави. Одним з напрямків, який впливає на стан здоров'я, є активно-спортивний спосіб життя, який має особливе значення для людей молодого віку. Тому заняття фізичною культурою вже не є самоціллю. Вони стають каталізатором життєвої активності, умовою і невід'ємною частиною гармонійного і повноцінного життя. Різні види людської діяльності вимагають здоров'я.

Досвід переконливо свідчить, що студенти, які займаються фізичною культурою, повністю засвоюють навчальну програму, успішно складають екзаменаційні сесії, досягають добрих результатів в науково-дослідній роботі. Працездатність у фізично тренуваної молоді на 25 % - 35 % вища від середніх показників, а захворюваність, значно нижча, ніж у іншій молоді [1]. Для того, щоб фізична культура і спорт стали частиною життя, необхідно формувати на них міцну орієнтацію. Поруч з такими важливими соціальними інститутами суспільства як сім'я, школа, вагому роль в цьому плані можуть і повинні відіграти медичні працівники, засоби масової інформації.

В самій стислій формі можна сформулювати такі рекомендації, втілення в практику яких дало б можливість посилити роль фізичної культури і спорту в збереженні і зміцненні здоров'я молоді:

- зміцнення здоров'я різних груп населення засобами фізичного виховання і спорту;

- створення умов для задоволення потреб кожного громадянина країни в підвищенні рівня здоров'я, фізичному і духовному розвитку;

- виховання у населення держави відповідної мотивації і активної соціальної орієнтації на ЗСЖ;

- пропаганда фізичної підготовленості як фактору забезпечення здоров'я і дієздатності на підставі нових переконливих даних про її роль в життєдіяльності людини.

Органи державної влади України повинні надавати програмного значення питанням фізичного виховання, фізичної культури і спорту, розглядаючи їх як найбільш економічно вигідний і ефективний шлях профілактики захворювань, зміцнення генофонду, підвищення потенціалу трудових ресурсів, психофізичного здоров'я, зростання добробуту населення і вирішення інших соціальних проблем.

Стан здоров'я молоді погіршується з кожним роком.

Тому є вкрай важливим завдання зміцнення здоров'я через фізичні вправи, заняття спортом та загартовування організму.

З давніх-давен фізичні вправи використовуються не тільки для розвитку рухових якостей людини, тренування сили, швидкості та витривалості. Фізична культура здобула визнання як незамінний засіб розширення й розвитку функціональних можливостей організму людей

різного віку, профілактики й лікування захворювань, досягнення довголіття [2].

Фізичні вправи впливають не тільки на той чи інший орган, а й на весь організм у цілому через основний пусковий механізм – нервову систему. Ось чому навіть при невеликих фізичних навантаженнях (ходіння, присідання тощо) ми одразу ж об’єктивно відмічаємо зміни функцій майже всіх органів та систем організму. Так, поглиблюється й прискорюється дихання, прискорюється пульс, змінюється артеріальний тиск, активізується функція шлунково-кишкового тракту, печінки та нирок.

Спорт є ефективним засобом фізичного виховання. Його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення. Спорт має самостійне загальнокультурне, педагогічне, естетичне та інші значення.

Сучасний спорт займає важливе місце як у фізичній, так і духовній культурі суспільства. Як суспільному явищу йому притаманні різноманітні соціальні функції.

Систематичні заняття фізичною культурою благотворно впливають на організм як здорової, так і хворої людини.

Література:

1. Смолякова І. Д., Фурса Р. Г. Здоров'я молоді як соціальна цінність. Україна у сучасному міжнародному просторі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса: – Київ «Каравела», 2021. С.149-152
2. Смолякова І. Д., Петелкакі В. Ф., Багдасар'ян С. С., Загурський О. М. Здоров'я та здоровий спосіб життя студентів. Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту : матеріали тез доповідей IV Міжнар. наук. метод. конф. Суми : СДУ, 2017. С. 221-224.

Смолякова І. Д.

канд. пед. наук, доцент кафедри фізичного виховання та спорту
Національний університет «Одеська політехніка»

Руссу С. С.

здобувач освітнього рівня «бакалавр»
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ЗДОРОВ'Я ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ

Здоров'я студентської молоді – найважливіша передумова всебічного, гармонійного розвитку, активної життєдіяльності, успішного навчання, майбутньої високопродуктивної праці, особистого благополуччя, сімейного щастя. І що також дуже суттєво – надійна гарантія інтелектуального майбутнього нашої країни. Це досить свідомо розуміють сьогодні всі, у тому числі і абсолютна більшість студентів.

На жаль, фізичне і психічне здоров'я студентської молоді у нашій країні бажає сьогодні набагато кращого, про це переконливо свідчать результати медичних оглядів і спеціальних обстежень студентів вишів.

Рівень більш ніж 60 % молодих людей, що навчаються у закладах вищої освіти (ЗВО) у нашій країні, не відповідає навіть середньому рівню державного стандарту фізичної підготовленості, який гарантує стабільне здоров'я.

Дуже інформативним показником здоров'я молодих людей є їхній біологічний (функціональний) вік, за яким можна судити про темп старіння обстеженого. Середній біологічний вік студентів наших вишів, за даними комп'ютерної діагностики, на 10-15 років випереджує календарний, причому у більшій частині студентів відмічається прискорений темп старіння. Особливе розповсюдження серед студентів, за даними охорони здоров'я студентів, мають захворювання опірно-рухового апарату, серцево-судинної системи, системи травлення, ендокринної та сечостатевої систем, захворювання очей.

За останній час відмічається помітне збільшення різноманітних психічних розладів, яким сприяє якість життя, значні психоемоційні навантаження, стресові ситуації, котрими наповнена життєдіяльність і навчання студентів.

Критичний стан здоров'я студентів і причини, що його викликають, дають підстави зробити висновок про велику актуальність пошуку дієвих заходів зі зміцнення здоров'я студентської молоді нашої країни.

До таких заходів, як показують спеціальні дослідження і узагальнення передового досвіду забезпечення здоров'я у студентські роки, належать, перед усім, залучення студентів до здорового способу життя (ЗСЖ) і активних занять фізичною культурою і спортом. Від них залежить більш за

все здоров'я молоді. При цьому особливе значення має раціоналізація студентської праці і відпочинку, харчування, оптимізація рухової активності, оволодіння навичками особистої гігієни, психогігієни, гігієни статевого життя, самооздоровлення, відмова від шкідливих звичок.

До переліку факторів, що найбільшою мірою сприяють підвищенню якості способу життя студентів, належать: матеріальний статок, життєвий уклад сім'ї, організацію навчально-виховної роботи у виші, заняття фізичним вихованням і спортом, організацію побуту в гуртожитку, позитивні приклади.

На основі проведених досліджень можна зробити такі висновки:

1. Здоров'я студентської молоді у нашій країні потребує суттєвих заходів щодо його зміцнення.

2. Здоровий спосіб життя не став нормою для більшості студентів. Значна частина студентів не навчилася або не має можливості завжди раціонально працювати, харчуватися, дотримуватись добового режиму дня, правил особистої гігієни, проявляти у необхідному обсязі рухову активність, загартовуватися, протистояти стрес-факторам і шкідливим звичкам.

3. Низька якість здорового способу життя негативно позначається на дієздатності студентської молоді: стані здоров'я, стійкості до захворювань, працездатності, фізичної підготовленості.

4. На думку студентів сучасний рівень їхнього здорового способу життя залежить від багатьох факторів. Усі ці фактори носять соціальний характер.

Подальші дослідження в галузі здорового способу життя студентської молоді України повинні бути спрямовані на розробку практичних заходів корекції всіх його основних компонентів для підвищення їх соціальної дієвості з урахуванням індивідуально-особистісних інтересів і практичного досвіду усіх груп студентів і сучасних соціально-економічних реалій.

Література:

1. Смолякова І. Д., Фурса Р. Г. Здоров'язберігаючі технології у закладах вищої освіти. Готельно-ресторанний та туристичний бізнес: реалії та перспективи : матеріали VII Всеукр. студ. наук. конф. Київ, нац. торг.-екон. у-т, 2021. С. 527-529.

Chistyakova Iryna

associate Professor of the
Department of International Relations and Law
"Odesa Polytechnic" National University

BochkovPavlo

associate professor of the
Department of Physical Education and Sports
"Odesa Polytechnic" National University

Karaman Ganna

student gr. SFV221
"Odesa Polytechnic" National University

Odesa, Ukraine

THE SIGNIFICANCE OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN THE LIVES OF STUDENTS DURING THE WAR IN UKRAINE

Today, it is important to restore the understanding that physical activity and sports, the condition of mind and body development is especially important for different strata of the population. And physical activity and playing sports improve the quality of life, reduce stress, increase the body's performance, and physical culture and sports are the key to the health of the nation and strengthening the national security of the state.

It is known that physical culture and sports are one of the important means of versatile and harmonious development of student youth. Optimizing the process of physical education as a specialized, targeted, managerial pedagogical activity requires the search for new approaches to the physical activity of students of higher education institutions of Ukraine, especially during military operations in Ukraine.

In accordance with the conditions of military rule, physical education classes are held in remote mode and are aimed more at independent studies of students and can have the most diverse forms, but, first of all, they are aimed at strengthening health, increasing work capacity, mastering the necessary skills and abilities, improving professional activity, forming social activity and consciousness.

It is important for the successful mastery of the educational material, raising the level of vital activity has the correct organization of work and rest, a

healthy lifestyle, which, along with physical exercises, includes giving up many harmful and harmful habits, which is very important during military operations.

The learning process consists of the teacher's educational activities and specifically organized cognitive activity of students. The effectiveness of training depends on the preparedness and capabilities of students. It is important for a physical education teacher to be able to correctly determine the level of development of physical qualities and to ensure mental readiness and motivation for mastering physical exercises. Learning as an activity begins only when the student realizes the need to acquire new knowledge, skills, and abilities, and the teacher realizes the need to transfer the knowledge accumulated by mankind.

In conditions where a person's motor activity is limited by working or living conditions, it is regular physical exercises and various sports that help reveal the natural gifts and abilities of a young person. Such classes can fill in what was missed in childhood. In the modern system of physical education in higher education institutions, a significant preference is given to sports - game and competitive activities aimed at achieving certain results, characterized by high motor capabilities of a person in competitive conditions.

Also, in our opinion, special attention should be paid during military operations three main components: endurance, power endurance and strength. Yes, we believe that it is important to emphasize the use of training methods in conditions of risk; development of endurance (running for 2, 3, 5 kilometers or proposing to introduce a 5-10 kilometer sprint into the training process; daily running of 3-8 kilometers before breakfast; fast running with a change of direction and twisting; strength exercises with your own weight and on Accordingly, increase the time devoted to physical exercises.

In addition, it is important to conduct physical training in difficult conditions, such as for example, in a mountainous area where students will experience not only physical stress and neuropsychological stress, but also lack of oxygen, the influence of cold and moisture, and other factors. Therefore, in addition to mastering the skills of overcoming mountain obstacles and developing general, speed, strength endurance; forces; agility; speed, pay special attention to the development of individual tolerance of environmental factors in young people.

We will give the main motivations when choosing sports or physical systems exercises: – strengthening health, correcting deficiencies in physical development or body structure; - increasing the functional capabilities of the

body; – psychophysical preparation for future professional activity and mastering of vital skills and abilities; - recreation; - achieving the highest sports results. The use of applied sports and systems of physical exercises to ensure psychophysical reliability and safety during the performance of professional types of work is based on the fact that the practice of various sports, as well as the level of qualification of athletes, are reflected in the functional readiness, degree of mastery of applied motor skills and skills of future specialists. Playing sports in free time is an integral part of physical education of students. Such classes are carried out on an independent basis, without any conditions and restrictions for students. Independent classes are one of the forms of sports training. Independent sports training does not exclude participation in internal competitions and competitions between higher educational institutions.

In the learning process, the teacher uses the most effective tools and methods, creates appropriate learning conditions, distributes them by time, determines the sequence of individual exercises, ensures all types of control. Control over the quality of learning material is a necessary condition for timely correction of errors, a guarantee of high learning efficiency. The effectiveness of training may decrease as a result of violation of pedagogical principles of training, ill-conceived use of methods, limitations of training tools, non-compliance with training conditions and the optimal sequence of mastering parts of physical exercise, incorrect determination of the causes of errors and ways to eliminate them.

The success of training depends on the presence of necessary and sufficient conditions for assimilation of the curriculum. Readiness for learning is determined using control exercises (tests) and information about previous motor experience. This readiness is mainly determined by three components: physical readiness (the degree of development of physical qualities), motor readiness (the degree of coordination development), mental readiness (mainly the motivation of educational activities).

Solving a motor task requires a certain level of physical development qualities. Learning how to climb a rope, overcome obstacles, and perform exercises on gymnastic equipment is possible only if there is a sufficient level of development of strength, speed, flexibility, endurance, and dexterity. Before the start of training, the level of physical qualities of students should be determined

and, if it is insufficient for mastering the planned motor actions, the necessary period of preliminary physical training should be assigned preparation.

The process of learning each individual motor action consists of three relatively completed stages, which include certain stages of skill formation. The work at these stages differs in the essence of the tasks to be solved, the content of the used means and methods of learning.

Thus, youth is a guarantee, a reserve and a driver of the country's development present and future. Education of healthy, comprehensively developed, patriotic citizens is the core that unites the people of Ukraine in their efforts for national revival and full integration into the world community. Mass involvement of people in sports significantly improves the health of the nation, the quality of life in various aspects, and is a means of achieving well-being.

Шамбора Є. С.

здобувач вищої освіти III курсу за ОП

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Національний університет «Одеська політехніка»

Бочков П. М.

науковий керівник

канд. пед. наук, доцент кафедри фізкультури та спорту

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

У зв'язку з сучасними викликами в освіті, зокрема пандемією COVID-19 та через початок повномасштабної війни в Україні, стало необхідним використання дистанційних технологій. Майбутні вчителі фізкультури повинні бути впевнені, що вони зможуть ефективно використовувати ці технології у своїй роботі. Дистанційне навчання стало буденністю, що потребує адаптації навчальних програм і методів викладання [4].

Технології дистанційного навчання стають життєво важливими для освіти. Для забезпечення високоякісної фізичної освіти майбутні вчителі та викладачі повинні бути підготовлені до використання цих технологій. Підготувати студентів до використання дистанційного навчання за

допомогою спеціальних курсів і тренінгів. Важливо навчати майбутніх вчителів інноваційним методам і технологіям, щоб вони могли адаптуватися до нових умов [2].

Практичні заняття, які дозволяють учням використовувати знання, отримані на уроках, у реальних ситуаціях. Використання онлайн-додатків для відеоконференцій, таких як Zoom і Microsoft Teams. Використання пристроїв, призначених для відстеження ваших фізичних вправ і тренувань, наприклад Fitbit або MyFitnessPal. Також Використання платформ, таких як Google Classroom для організації навчального процесу [3].

Практичний досвід показує, що пандемії вчителі використовували відеоуроки для демонстрації фізичних вправ, які студенти могли повторювати вдома. Використовуючи програмами, такі як Fitbit і MyFitnessPal, вчителі можуть відстежувати фізичну активність своїх учнів і ставити їм індивідуальні цілі, а також отримувати зворотний зв'язок від учнів. Інтерактивні методи, такі як ігри та вікторини, допомагають вчителям залучити студентів до навчання та мотивувати їх. Використання онлайн-тренувань і змагань допомагає підтримувати змагальний дух і інтерес до фізичної культури [1].

Так успішним приладом використання цифрових технологій став КНУ ім. Бориса Грінченка. Для вчителів фізичної культури в Київському університеті були проведені вебінари на тему обміну досвідом та впровадження дистанційних технологій [2].

Деякі школи запропонували своїм учням спільні онлайн-заняття, щоб вони могли обмінюватися досвідом і покращити свої навички дистанційного навчання.

Серед переваг дистанційної фізичної культури можна виділити гнучкість у плануванні занять і підхід, який розроблений спеціально для кожного учня. Також перевагою є можливість використовувати різноманітні цифрові інструменти, щоб покращити навчання. Підтримувати навчання під час карантину або інших форс-мажорних ситуацій. Також перевагою є Розширення можливостей для персоналізованого підходу та індивідуального розвитку учнів [3].

Однак існують і недоліки. Серед них найбільш поширеною проблемою виступають технічні проблеми та відсутність можливості отримати необхідне обладнання. Крім цього необхідно адаптувати

традиційні методи викладання до дистанційного навчання. Викладач повинен постійно підвищувати мотивацію студентів для участі в дистанційних заняттях.

Сучасна освіта вимагає підготовки майбутніх учителів та викладачів фізичної культури до використання дистанційних технологій. Підвищення якості фізичної освіти є результатом впровадження новітніх технологій у навчальний процес. Крім того, це підвищує готовність учнів до різних життєвих труднощів.

Література:

1. Оновлені правила дистанційного навчання: фізична культура. URL: <https://osvita.ua/school/87940/> (дата звернення: 12.06.2024).
2. Фізична культура на дистанції: Як провести урок фізкультури. URL: <https://fizra.ippo.kubg.edu.ua/?p=716> (дата звернення: 12.06.2024).
3. Як провести урок фізкультури дистанційно: поради. URL: https://24tv.ua/education/yak-provesti-urok-fizkulturi-distantiyno-poradi-novini-ukrayini_n1517007 (дата звернення: 12.06.2024).
4. Як учителі проводять уроки на відстані: Трудове і фізкультура онлайн. URL: <https://nus.org.ua/articles/trudove-i-fizkultura-onlajn-yak-uchyteli-provodyat-uroky-na-vidstani/> (дата звернення: 12.06.2024).

СЕКЦІЯ 9

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Кильницька О. В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Інститут публічної служби та управління
Національний університет «Одеська політехніка»

Панченко Г. О.

доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
Інститут публічної служби та управління
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Шлях України до євроінтеграції безпосередньо пов'язаний з необхідністю реформування системи управління органів публічної влади, розвитку інститутів громадянського суспільства. Тому важливим є вивчення міжнародного досвіду, що забезпечує не тільки системність проведення реформ але й дає можливість врахувати вже наявні результати та уникнути проблемних аспектів. Так, саме досвід розвитку зарубіжних країн допоміг Україні у впровадженні реформ децентралізації, а разом з тим і сучасному реформуванню освіти. Реформа децентралізації, у першу чергу, забезпечує оптимізацію територіальних органів влади, що дозволяє зміцнити місцеве самоврядування, формувати об'єднані територіальні громади та забезпечувати високий рівень життя громадян.

Загалом не існує єдиної універсальної системи впровадження реформ децентралізації, бо кожна країна, регіон мають свої історико-культурні традиції, передумови розвитку, що безпосередньо впливає на процес впровадження реформ. Так, Україна має доволі стійкі та довготривалі традиції процесу державотворення, досвід формування місцевих органів управління, однак, за роки незалежності не було впроваджено єдиної системи, щоб посилити децентралізацію регіонів і тільки в останні роки це стало можливим. Україна, як і більшість країн Європи та світу має деякі основних ознаки, що відповідають вимогам децентралізації. Серед них

можна виокремити: демократичні підходи місцевого самоврядування; розвиток регіональної автономії та свобода дій; забезпечення національно-культурних розвитків регіонів; конкурентоспроможність регіонів завдяки фінансово-економічній самостійності; прискорення та ефективність вирішення проблем регіонального рівня; приділення уваги проблемним питанням на локальному рівні та ін.

Варто зазначити, що в європейських країнах виділяють три основні моделі місцевого самоврядування, які склалися під час муніципальних реформ, а саме: англосаксонська, континентальна, змішана [3, с. 685].

Виходячи з вище зазначених теоретичних аспектів, можемо говорити про приклади проведення децентралізації та їх вплив на систему освіти деяких країн, на досвід яких сьогодні спирається і Україна. Так, серед важливих українських країн-партнерів та помічників у проведенні реформ децентралізації варто назвати Республіку Польща.

У Польщі функціонує континентальна модель місцевого самоврядування для якої характерним є поєднання прямого державного управління та місцевого самоврядування. У цій країні є певна обмежена автономія місцевого самоврядування. Так на місцях є спеціальні посадовці, які контролюють органи місцевого самоврядування у їх діях та прийнятті рішень. Фактично, місцеве самоуправління є частиною загальної системи управління [4].

Аналізуючи проведення реформ децентралізації у Польщі, можемо говорити про певні запозичення українського реформування. Так, поляки, як і українці проводили реформу у декілька етапів. Спочатку проводились законодавчі зміни та створювали територіальні громади – гміни, якою могло бути місто, село чи декілька об'єднаних сіл. Схожий процес відбувався і в Україні, коли формувались ОТГ. Далі у Польщі реформа децентралізації стосувалася повітів та воєводств, фактично це було другим етапом. Такі дії дозволили укрупнити воєводства і з існуючих 49 сьогодні функціонують 16. Це дало можливість здійснити перерозподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади.

Також у процесі реформи відбулось скорочення управлінського апарату, що дало можливість економити бюджетні кошти. Важливим аспектом реформ стало те, що частина податків залишаються у місцевих бюджетах: «...у місцевих бюджетах зосереджено близько 40 % прибуткових

податків, майже 7 % доходів від корпоративних податків і 100 % податків на нерухомість» [3, с. 686]. Проведення таких реформ сприяли активізації співпраці між регіонами, що значно зміцнило економіку усієї країни. Схожі тенденції співпраці регіонів відбуваються сьогодні в Україні.

У результаті проведених реформ місцева влада отримала повноваження управління справами регіону, економічним розвитком, бюджетом та майном своєї території, покращення системи надання послуг мешканцям, у тому числі і в освітній сфері. Фактично основні повноваження та фінанси зосереджені на регіональному рівні у гмінах. Це дало можливість забезпечити активний розвиток не тільки територіям, але й економіці, бізнесу, а як наслідок – покращити рівень життя населення.

Сьогодні Польща є однією з країн-лідерок в Західній Європі, яка має чимало іноземних інвестицій. Так, за даними Польського економічного інституту (PIE): «...обсяг прямих іноземних інвестицій до Польщі у 2021 році збільшився на 82 % і склав 24,8 млрд. доларів. Таким чином країна посіла 14 місце у світі та 3 місце в ЄС після Німеччини та Швеції за величиною припливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Раніше рекордний обсяг інвестицій у Польщі був зафіксований у 2007 та склав 19,9 млрд. доларів. За підсумками 2021 р. сукупна вартість іноземних інвестицій у Польщі становила 269 млрд. доларів» [2]. Такі інвестиції дали Польщі можливість стати країною-лідеркою поруч з Німеччиною, Францією та Великобританією, зокрема це стало можливо завдяки успішно проведеним реформам децентралізації.

Говорячи про вплив реформи децентралізації на освіту, зазначимо, що важливу роль у реформуванні освіти за останні 25 років відігравали саме органи місцевого самоврядування. Проведені освітні реформи у Польщі не були окремими, вони проходили в контексті децентралізації місцевого управління та виконували роль однієї із складових частин [5, с. 6]. Тому сьогодні сфера освіти є важливою та значущою частиною самоврядування країни. Варто зазначити, що важливою у цих реформах освіти була роль засновника (керівні органи самоврядування). Схожі аналогії сьогодні ми бачимо і в Україні. Як і сама реформа децентралізації, так і реформування освіти відбувалося у декілька етапів. Так, відповідно до поданих матеріалів у роботі Р. Шияна, можемо відобразити процес реформування освіти у Польщі у таблиці 1, яка складена за інформацією Р. Шияна [5, с. 7]:

Табл. 1 Календар децентралізації освітньої реформи у Польщі (Джерело: [5])

Рік	Основні завдання	Хто відповідає	Паралельні реформи
1990	Управління дитсадками	Самоврядування громади – обов'язково	Відновлення територіального самоврядування, перші вибори до самоврядування
1993	Управління початковими школами	Самоврядування громади – добровільно	-
1996	Управління початковими школами	Самоврядування громади – обов'язково	Запровадження двоступеневої системи фінансування освіти. Утворення освітніх субвенцій у межах загальних субвенцій самоврядування.
	Управління школами вищого від початкового рівня	Самоврядування великих міст - добровільно	Пробний проєкт щодо інших завдань повітів у сфері охорони здоров'я та ін.
1999	Управління гімназіями	Самоврядування громади – обов'язково	Впровадження гімназій як нового рівня освіти, формування профільної освіти.
	Управління школами вищого рівня від гімназій	Самоврядування повітів – обов'язково	Утворення повітів (новий рівень самоврядування)
	Управління регіональними освітніми закладами	Самоврядування воєводств – обов'язково	Утворення самоврядування на рівні воєводств та передача їм повноважень

Таким чином бачимо, що у Польщі в період реформування освіти відбувалися схожі тенденції, які впроваджуються сьогодні в Україні. Однак, українці використовуючи цей досвід роблять зміни швидше, більш комплексно та системно. Одночасно йде формування освітніх субвенцій та посилення ролі засновника, реформування системи шкіл та реорганізація типів навчальних закладів. Тому не є дивним, що за даними Програми міжнародного оцінювання (PISA) Польщі в сфері освіти увійшла в ТОП-10 освітніх систем світу [1], що свідчить про сталий розвиток освітньої галузі та позитивний вплив реформ децентралізації.

Література:

1. Дорошук Н. Досвід трансформації освітніх процесів у Польщі. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права*. 2018. №18. 48-51. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/10>

2. Колодюк А. Об'єднані спільними інтересами: перспективи економічної співпраці Польщі й України. *Українська правда* від 22.07.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/22/689503/>

3. Пігуль Н. Г., Люта О. В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 684-688.

4. Роман В. Моделі децентралізації влади країн Європейського Союзу. URL: <http://lvivacademy.com/visnik12/fail/Roman.pdf>

5. Шиян Р. Децентралізація освіти у Польщі: досвід для України. Варшава; Гданськ; Київ, 2016. 44 с.

Панченко Г. О.

доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Державно-приватне партнерство в сфері національної інноваційної політики є організаційною формою співробітництва держави та бізнесу зі здійснення інноваційних проєктів у певних сферах національної економіки на договірних засадах [5, с. 327]. Подолання перешкод формування та реалізації національної інноваційної політики є важливою умовою розвитку національної економіки, держави у цілому, що диктує необхідність її удосконалення. Одним із актуальних напрямів є державно-приватне партнерство.

Тренди та темпи розвитку державно-приватного партнерства в Україні за ознаками кількості, обсягу інвестування, структури угод, економічної діяльності та географічної локації дещо відрізняються від світових: по-перше, історія розвитку державно-приватного партнерства розпочалася значно пізніше ніж у світі; по-друге, перші 20 років Україна ще не мала ані бізнес-сектору, спроможного генерувати приватних партнерів, ані

відповідного законодавства, ані регуляторного механізму, ані політики державно-приватного партнерства [1, с. 69].

Саме тому протягом перших 20 років відбувався процес становлення як бізнес-сектору, так і державно-приватного партнерства. За цей період (1990–2012 рр.) було загалом розпочато лише 58 проєктів державно-приватного партнерства, з яких 2 проєкти припинено.

За наступні 5 років кількість проєктів державно-приватного партнерства зросла за даними Світового банку, у 2013–2017 рр. було 74 реалізовані проєкти у сферах: енергетика (46), зв'язок (14), транспорт [2, с. 118]. Слід зазначити, що статистичні дані з динаміки кількості проєктів державно-приватного партнерства України, оприлюднені Світовим банком, та дані вітчизняної статистики стосовно «договорів на засадах ДПП» не збігаються внаслідок «фрагментованості системи реєстрації проєктів в Україні» [4; 6].

В Україні протягом 2016–2022 рр. спостерігається стала тенденція щодо укладених угод державно-приватного партнерства, як-то:

– станом на 01.01.2020 р. за даними центральних та місцевих органів влади зареєстровано понад 192 договори на умовах державно-приватного партнерства, з яких здійснюється 52 договори (концесії – 34, спільна діяльність – 16, інші – 2); при цьому більше ніж 135 договорів не виконуються, адже у чотирьох з них закінчився термін дії, 113 – не виконується, а 18 – розірвано);

– протягом 2018–2021 рр. більшість укладених угод на умовах ДПП не виконується, а це понад 60 %;

– станом на 01.01.22 р. лише 16 % угод ДПП виконується, 22 % розірвано та понад 62 % не виконується [4].

У процесі розв'язання нагальних проблем соціально-економічного розвитку країни важливу роль відіграють суб'єкти інноваційного підприємництва як партнерів держави. Серед основних напрямів діяльності державно-приватного партнерства в сфері національної інноваційної політики слід відзначити такі:

1) виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій (виробництво, постачання тепла; розподіл і постачання природного газу; збір та очищення води; виробництво та постачання електроенергії) – академічне та виробниче інноваційне підприємництво;

2) машинобудування – академічне та виробниче інноваційне підприємництво;

3) охорона здоров'я – академічне, виробниче, соціальне інноваційне підприємництво;

4) надання, освітніх, соціальних послуг та послуг з охорони здоров'я – соціальне інноваційне підприємництво [6].

На Рис. 1 вказано основні напрями діяльності державно-приватного партнерства в сфері національної інноваційної політики.

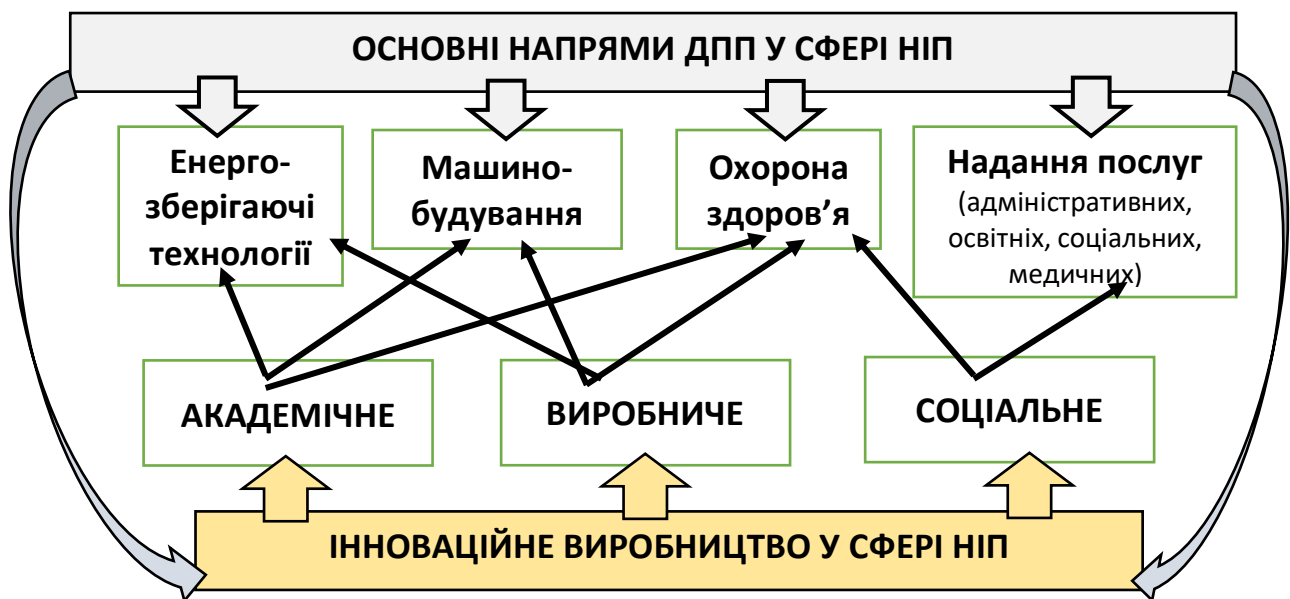

Рис. 1. Основні напрями діяльності державно-приватного партнерства у сфері національної інноваційної політики

Слід акцентувати увагу на те, що зазначені у Рис. 1 напрямки діяльності державно-приватного партнерства у сфері національної інноваційної політики містять не повний перелік, оскільки цей інструмент може бути використано і в інших сферах діяльності, крім тих видів господарської діяльності, які, відповідно до законів, можуть здійснювати лише державні підприємствами, установи та організації. Більш повним переліком сфер використання державно-публічного партнерства є: наукова, НДДКР, освітня, виробнича, фінансова, соціальна, публічного управління.

Отже, державно-приватне партнерство за всіма ознаками є управлінською інновацією, що сприяє підвищенню ефективності та результативності використання об'єктів державної та комунальної форм власності, що не тільки покращує стан управління останніми, а й сприяє

зміцненню як державного господарства, так і державного управління [3, с. 112].

Література:

1. Клименко С. Є., Лашкул З. В., Мотовиця Н. Я., Ярова Л. Д. Сучасний стан реалізації договорів державно-приватного партнерства та державних інвестиційних проєктів у сфері охорони здоров'я. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 68–74.

2. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р. URL: <http://ovu.com.ua/articles/1625-pro-shvalennyakontseptsiyi-rozvitku-natsionalnoyi>

3. Свірко С. В., Власюк Т. О., Шевчук О. А., Супрунова І. В. Державно-приватне партнерство як інструмент інноваційного розвитку урбанізованих територій. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 1(103). С. 118-127. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-1\(103\)-118-127](https://doi.org/10.26642/ema-2023-1(103)-118-127)

4. Стан здійснення ДПП в Україні : Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України. URL: <http://surl.li/niwg>.

5. Babenko V., Nakisko O., Latynin M., Rudenko S., Lomovskykh L., and Girzheva O. Procedure of Identifying of the Parameters of the Model of Management of Technological Innovations in Economic Systems. *IEEE: International Scientific-Practical Conference Problems of Infocommunications, Science and Technology, PIC S and T* 2019. Pp. 324-328. URL: <https://doi.org/10.1109/PICST47496.2019.9061259>

6. Ramazanov, S., Antoshkina, L., Babenko, V., & Akhmedov, R. Integrated model of stochastic dynamics for control of a socio-ecological-oriented innovation economy. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences*. 2019. Vol. 7. № 2. Pp. 763-773. URL: doi: <https://doi.org/10.21533/pen.v7i2.557>

7. Vodyanka L., Kobelya Z., and Filipchuk N. The problematic aspects of position disbalance of Ukraine and Romania in international rating estimates. *The USV Annals of Economics and Public Administration*. 2018. Vol. 16. Pp. 72-77.

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ»

13-14 червня 2024 року, м. Одеса

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск – І. В. Кудлай

Підписано до друку 16. 06. 2024 р.

Друк цифровий.

Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 11,5. Обл.-вид. арк 11,5.

Наклад 100 прим.